

అ దీ వా సు ల ::

:: యు ధ్ధ ము లు

దిగవల్లి వేంకటేశ్వరరావు బి. ఎ. డి. యచ్.

న వో ద య ప బ్లి ష ర్సు

విజయవాడ-2.

ప్రచురణ నెం. 26
ప్రథమ ముద్రణ
1958

వెల : 1-75 న.పై.

ముద్రణ :
జి. ఎ. రా. ప్రింట్స్.
విజయవాడ-2.

పీఠిక

భిల్లులు, గోండులు, కోయలు, సంకాలులు, నాగులు మొదలైన అటవిక జాతులవారిప్పుడు భారతదేశములోని నాగరక ప్రజలతో సంబంధము లేక అవారోగ్య దుర్గమ ప్రదేశములందు జీవించుచున్నారు. వారినిగూర్చిన సంగతులు తెలిసికొనుటయే కష్టసాధ్యముగా నున్నది. అయితే ఈ పరిస్థితు లెల్లప్పుడు నిట్లు లేవు.

ఇంగ్లీషువారు తమ తుపాకులను ప్రయోగించి అటవికులను మారుమూలలకు తరిమి అడవుల నాక్రమించక పూర్వము అదిమవాసులకు తక్కిన ప్రాంతములందలి భారతీయులతో సన్నిహిత సంబంధము లుండెను.

మన పురాణేతి హాసములందీ యాటవికులనుగూర్చిన ప్రశంస కనబడుచున్నది. దండకారణ్యము గోండ్వనము మొదలైనవి చరిత్ర ప్రసిద్ధములు. అటవికులును, అదిమవాసులును అవాగరకులైనను వారికి మతధర్మములు నీతినియమములు సంస్కృతి సాంప్రదాయములు లేకపోలేదు. వారిలో మనకన్న పౌచ్చ నీతినియమములేయున్నవి. ఇంతేకాదు; వారి మతాచారములందు వేషభాషలందు గల విశేషములు కొన్ని తక్కిన భారతీయుల ఆచార వ్యవహారములందు లీనమై శిష్టాచారములైనవి.

మన జాతకర్మలందు, అజరకర్మలందు, వివాహోచారము లందు, వ్రతములందు, నోములందు, పండుగలందు కనబడు ఆరాధనవిధానములు, ఆచారములు, అదిమవాసులనుండి సంక్రమించినవే. మేనమామ కూతురును పెళ్లడాడు ఆచారము అదిమ వాసులనుండి వచ్చి శిష్టాచారమైనది.

ఇక భాషావిషయమున సంస్కృత ద్రావిడ భాషావాదులు అన్వయింపలేక తలలు పగులగొట్టుకొను శబ్దములు భాషువులు కొన్ని అదిమవాసుల భాషలనుండి వచ్చి దేశభాషలలో కలిసినవే.

అందువలన భారతదేశ రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక చరిత్రరచనకు అదిమవాసుల చరిత్ర చాలా ముఖ్యమైనది.

విషయ సూచిక

1. భారతదేశ ఆటవిక సంపద
2. ఆదిమవాసులు
3. ఆదివాసుల మతధర్మములు
4. రాజకీయ సంబంధములు
5. వేనుకబడిన ప్రాంతములు
6. ఉత్తర సర్కారుల కొండజమీదారులు
7. గోదావరి మన్యము
8. గంజాము విశాఖపట్టణము ఏజెన్సీలు
9. 1857 నాటి పితూరీలు
10. భిల్లుల కథ

దిగవల్లి వేంకటశివరావు రచనలు

ముద్రితములు

పోతన వేమనల యుగము (1924)

(చెన్నపురి రాజధానికళాశాల బహుమాన వ్యాసము)

హిందూధర్మ శాస్త్రసంగ్రహము (1926)

దక్షిణాఫ్రికా చరిత్ర (1928)

(విజ్ఞాన చంద్రికామండలి)

నీలాపనింద (జమీందారుల కథ) (1929)

సత్యాగ్రహ చరిత్ర (1930)

నిర్భాగ్య భారతము ..

దరిద్రనారాయణీయము ..

బార్దోలీ సత్యాగ్రహ విజయము ..

బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కారము ..

సత్యాగ్రహబోధిని ..

(పై ఆరు కాంగ్రెసుపంపు ప్రచురణలు: 1932లో విషేషింపబడినవి.)

అధినివేశ స్వరాజ్యము (1933) (విజ్ఞానచంద్రికా ప్రచురణ సహ

కార వస్తునియోద్యమము (1933) కృష్ణాకోపరేటివు పెడరేషన్ ప్రచురణ)

భారతదేశ స్థితిగతులు Statistics (1933)

వ్యవహారకోశము (1934) (ఇంగ్లీషు తెలుగు పారిభాషికవిమలము)

శాస్త్రపరిభాష (1935) ..

అంకురటాముకథ (1936)

నూతన ఇండియా రాజ్యాంగము (ఆంధ్రరైతుపంపు ప్రచురణ)

నవీనరమ్యా ఆర్థికనీతి (1936) ..

భారతదేశమున బ్రిటిష్ రాజ్యతంత్రము (1938)

బ్రిటిష్ ఇండియా చరిత్ర (1938)

ప్రభుత్వసాయదారుల ఋణవిమోచన చట్టము (1938)

ఫెడరేషన్ నిజస్వరూపము

(శ్రీ రాజ్ కుమార్ దేవరాజు పట్టాభిసేతారామయ్యగారితో కలసిచేసిన రచన)

(పైగ్రంథములు పునర్ముద్రణము కావలెను)

వీరుగుల వీరాస్వామయ్యగారి కాశీయాత్ర చరిత్ర (1941)

కథలు-గాథలు మొదటి భాగము (1944)

కథలు-గాథలు రెండవ భాగము (1945)

కథలు-గాథలు మూడవ భాగము (1946)

కథలు-గాథలు నాలుగవ భాగము (1947)

(వెంకటరామఅండ్ కో ప్రచురణ)

1857 పూర్వరంగములు (1957 వికలాంధ్ర ప్రచురణ)

సన్యాసుల స్వాతంత్ర్యయు సమరములు (1957 నవోదయప్రచురణ)

అదిమనాసుల స్వాతంత్ర్యయుద్ధము (1958 నవోదయప్రచురణ)

అ ము ద్రి త ము లు

1. 1857 పూర్వరంగములు (రెండవభాగము)

2. ("1757-1857" స్వాతంత్ర్య సమరములు)

3. అంధ్రప్రదేశ్ చరిత్ర

4. కథలు-గాథలు 5, 6 భాగములు

5. తీవ్ర గాథలు

6. అంగ్ల ప్రభుత్వ యుగములు

7. విషయ పేరు భారతదేశయాత్ర. ఇత్యాదులు

Add 8. "కుంపిలి విహారు"

ఆదిమవాసుల స్వాతంత్ర్య యుద్ధములు

1785 - 1862

1. భారతదేశ ఆటవిక సంపద

అంగ్లేయులు మనదేశములో తమ సామ్రాజ్యామును స్థాపించక పూర్వము దేశమున చాలా దట్టములైన దుర్గమారణ్యములుండెను. అందులో అమూల్యములైన ఖనిజ, పృక్ష, జంతుసంపదయుండెను. ఈ మహారణ్యములందు అనేకవిధములైన వనమృగములు, మహానర్పములు, వక్షిణు నుండెను. అందరి కొండలపైన వింతనాగరికత, వింతలగు వేషభాషలు, ఆచార వ్యవహారములుగల వివిధ జాతుల ఆదిమ వాసులుండిరి.

అడవులందు కొండలందు వసించు ఆదిమవాసులకు విల్లు నమ్ములు, ఈటెలు, గండ్రగొడ్డళ్లు ప్రవానాయుధములుగ నుండెను. ఖడ్గమృగ చర్యముతోను, ఎనుబోతు చర్యముతోను ఉక్కుతోను చేసిన రాళ్ళు శత్రువుల బాణములనుండి బలైపుపోటులనుండి రక్షించు సాధనములుగ నుండెను. వీరు డప్పులను వాయించుచు, కొమ్ముల నూడుచు వేటాడుచు యుద్ధములు చేయుచుండిరి. ఈ ఆటవికులు పరివర నాగరక రాజ్యముల నేలు ప్రజలతో నఖ్యముగా నుండిరి. భారతదేశములోని రాజాధిరాజులుకూడా వీరిని కొండదొరలని గౌరవించుచు వీరితో స్నేహముగ నుండి వీరు వివసించు అరణ్యములలోనికి వేటకు వచ్చినప్పుడు వీరివలన సమ్మానము లందుచుండిరి. ఆదిమవాసులు ఆటవిక సంపదను నాగరిక ప్రాంతవాసుల కిచ్చి తమ కవచరములైన పరుకులను తీసికొనుచుండిరి.

భారతదేశమున వర్తకము చేయుటకై వచ్చిన ఆంగ్లేయులు
 ఆటవికసంపదను చేఱిక్కించుకొనుటకై అనేకమార్గములనవలంబించిరి.
 వయమునను భయమునను మాయోపాయమునను, ఆడవులలోని పస్తు
 తాలమును తరలించి, వ్యాపారము చేయుచు లాభమును పొందసాగిరి.
 తమ మారడాస్త్రములగు తుపాకులను ఫిరంగులనుమందుగుండుసామగ్రిని
 ఉపయోగించి చెనమ్మగములను అందమైన వజ్రలను రూపుమాపి వాని
 చర్మములను కొమ్ములను చంఠములను వెండ్రుకలను ఈకలను అమ్ము
 కొనసాగిరి. మహావృక్షములను చేదించి గొప్పవారుపులను తరలించి
 లాభము సంపాదించసాగిరి. ఆడవుల లోపలిభాగమున గల వివిధపస్తు
 తాలమును తెప్పించి వ్యాపారము చేయుటతో తృప్తిచెందక ఆంగ్లేయులు
 భారతదేశములోని వివిధ ప్రాంతముల నాక్రమించి రాజ్యాధిపత్యము
 స్థాపించిన పిమ్మట ఆడవులనురూదా ఆక్రమింపవలసి లోపలి భాగముల
 లోనికి చొచ్చుకొనిపోయి అదిమవాసులతో గిల్లికజ్జలను పెట్టుకొని
 వారిపైన తమ ఫిరంగులను తుపాకులను ప్రయోగించి వారిని మారు
 మూలంకు అనాలోగ్య ప్రదేశములకు తరిమి, వారు వదలిపెళ్లిన
 ప్రాంతములను తమ మేలుబడికై "ఏకెన్సి మన్యములు"గా చేసి
 తమకులోదిసిన కొండజమీందారుల క్రిందనుంచి వారిపైన సామ్ము
 ఎసూలుచేయుచు, వారిద్వారా ఆటవిక సంపదను యచేచ్చముగా తర
 లించుచు, అమితలాభమును పొందసాగిరి. క్రమక్రమముగా అరణ్య
 ములపైన తమ జిల్లా కలెక్టరుల యధికారమును వ్యాపింపజేసి విరంతుక
 పరిపాలనమును స్థాపించిరి. వీరవలంబించిన అన్యాయపు విధానముల
 వలన కొందరు జమీందారులును వారిగ్రామములలోని సామాన్య ప్రజలును
 వారి పరివరములందు జీవించుచు, తెలుగుమీరిన కొందఱు అదిమవాసు
 లును జీవనాధారములను గోల్పోయి భారవతులు ఇంగ్లీషువారు చేయు
 అన్యాయములను నహింసలేక తిరుగుబాటు చేయసాగిరి. ఈ తిరుగు
 బాటులను యుద్ధములను ఇంగ్లీషువారు ఏటారీరిరి. ఏటారి యనగా
 రాజద్రోహము, కలహము కుత్రిమచుని యుద్ధము. ఇట్టి ఏటారీలు జరిగి
 వచ్చుడు అరణ్యములలోని అదిమవాసులు ఆంగ్లేయులతో విరోధించిన

కొండ జమీందారులకును పరిసర ప్రాంతములందలి ప్రజలకును తోడ్పడుచు ఇంగ్లీషువారితో యుద్ధములు చేయుచుండిరి.

ఇట్లు క్రమక్రమముగా ఇంగ్లీషువారి రాజ్యకాలమున పూర్వపు మహారాజ్యములు మన్యములుగాను, గ్రామములుగాను, పట్టణములుగాను మారిపోయినవి. కొన్ని మారుమూలలోని అనారోగ్య ప్రాంతములును చొరరాని అరణ్యములును మాత్రము మిగిలినవి.

ఆంగ్లేయుగారంభమునకు పూర్వము మనదేశమును మొగలాయి చక్రవర్తి రేలుచుండగా కూడా భారతదేశములో నిటీవల జననంకీర్తములై యున్న చాలా ప్రాంతములు అరణ్యములుగనేయుండెను. క్రీ.శ. 1608-611 సంవత్సరముల మధ్య అక్కరు చక్రవర్తి రాజ్యకాలమున భారతదేశములో వర్కటనముచేసిన పిండ్ అను ఆంగ్లేయుడు జాన్ పూర్ నుండి అలహాబాదు పట్టణమునకు పోవుటకు దుర్గమారణ్యముల మధ్య ప్రయాణము చేయవలసివచ్చినట్లు వ్రాసెను. అక్కరు చక్రవర్తి మంత్రియైన అబుల్ ఫజర్, గోగ్రానదికి దక్షిణ తీరమునందంతయు అరణ్యము వ్యాపించియున్నదని వ్రాసెను. ఆ ప్రాంతమంతయు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ కాలమునందు జన సంకీర్తమైన గ్రామములతో పట్టణములతో నిండి యుండెను. మోల్లాండ్ అను నాంగ్లేయ చరిత్రకారుడు, అయోధ్య, ఆగ్రా సంయుక్తరాష్ట్రములును నీహారు రాష్ట్రములోని చాలా భాగములును జనసంచారములేని అడవులు కొండలు గల ప్రాంతములుగా నుండెనని చెప్పినాడు. బెరిల్లీ, గోరఖుపూరు, ముజఫరు పూరుల కుత్తరమున మాత్రము సాగుభూమి యుండెనని ఆయన అభిప్రాయపడుచున్నాడు.

చాలాదూరముగానున్న దుర్గమారణ్యముల వలన మొగలాయి చక్రవర్తికి ఆదాయము రాకున్నను దగ్గరలోనున్న అరణ్యములనుండి కలప, వంటచెట్టుకు ఇతర ఆటవిక ద్రవ్యములు ప్రోగుచేసికొనుటకు

'India at the death of Akbar; W.H. Moreland p.7
Moghal Rule in India; Edwards and Garrett
pp 250-251.

సమాజాలేయ స్థానికతను ములవలన ఆదాయముందెను. అటవికులు అటవిక సంపదనిచ్చి తమకు గావలసిన వస్తువులను పుచ్చుకొనుచుండుట వలన వనేక అమూల్య వస్తువులలో విరివిగా వ్యాపారము జరుగుచుండెను.

వింధ్యకు దక్షిణమునగల అరణ్యములవలన మహారాష్ట్ర పరిపాలకుడైన పీష్వాకు తగుపాటి ఆదాయము వచ్చుచుండెను. తరువాత ఇంగ్లీషువారు చేసినట్లు అడవులను (రిజర్వు) ప్రత్యేకముగా ఆపుచేసి ప్రభుత్వమువారి వ్వంశ జమీందారీలకై కట్టదిట్టము చేయువద్దతిని మన హిందూ మహమ్మదీయ ప్రభుత్వములు అపరిమింపలేదు.*

మొగలు ప్రభుత్వకాలమున దుర్గములైన అరణ్యముల పరివరములందు జీవించు ప్రజలు ప్రభుత్వమునకు వస్తు చెల్లించక తిరుగుబాటుచేయుచు అరణ్యములందు తలదాచుకొనుచుండురని దేవులు చక్రవర్తి తన జ్ఞాపకములనుపుస్తకములో వ్రాసెను. ఆ కాలమున మన అరణ్యములందు అనేక పినమృగ సంరక్షియుండెను. గోగ్రానదిదగ్గర ఖడ్గమృగములును, అంహాదాడుజిల్లాదగ్గర అడవి ఏనుగులు నుండెను. మాజీపుర్ జిల్లాలో అడవి ఏనుగులు, ఖడ్గమృగములును విస్తారముగా నుండెను. ఇంగ్లీషువారి కాలములో హిమృగజాతియే దాదాపుగా లేకుండా నాశనము చేయబడినది. అక్కరు చక్రవర్తి మరుర బృందావనముదగ్గర పెద్దపులులను వేటాడెను. తరువాత ఇంగ్లీషువారి కాలములో మచ్చులైన పెద్దపులులు కనబడని ఇతర జిల్లాలలో కూడా ఆ కాలమున నామృగములు తిరుగుచుండెను. విరియంపింట్ దొర, జలారు మారమధ్య మున సింహములును పెద్దపులులు నుండెనని వ్రాసినాడు. ఎడ్వర్డు పెర్రీ అను వింకొక దొరకూడా చార్ పంప్తాన ప్రాంతమునందుగల గొప్ప యరణ్యములలో పెద్దపులులు నేనుగులు ఇతర వన్యమృగములు నుండెనని వ్రాసినాడు.

జహంగీరు చక్రవర్తి సింహములను వేటాడుచుండును. 1623 లో చిత్రించబడిన ఒక పటమునం దాయన వేటదృశ్యము చిత్రించబడినది. అది ఇప్పుడు కలకత్తా మ్యూజియములో నున్నది.

*Moghal Rule in India pp 289-282

మొగలాయి ప్రభుత్వకాలమున రాజధాని నగరమైన అగ్రానగరము చుట్టువల్లము, ఇతర ముఖ్యపట్టణముల పరిసరములందును వేటకొరకు ప్రత్యేకింపబడిన వనములుండెను. అక్కడ చక్రవర్తియు నాయన దర్బారులోని ప్రభువులను వేటాడుచు వినోదించుచుండురు. అయితే ఆకాలమున వేటాడువారందరును విల్లనమ్ములు, బిల్లెములు ఖడ్గములతోనే వేటాడుచుండిరి. అందువలన తరువాత ఇంగ్లీషువారి కాలమునందు తుపాకులతో కాల్చివేయుటలోవలె పనమృగములు లెక్కలేనన్ని పెరిగి బదుటకు అవకాశము లేకుండెను. ఆకాలమున అరణ్యములందు జీవించు సంతాలులు థిల్లులు మొదలైన ఆదిమవాసుల జాతులను గూర్చిమొగలాయి చరిత్రలందు ఎక్కువగా వివరింపబడలేదు. కేవలము నాగరికులను గూర్చిన చరిత్రలందీ యనాగరకులనుగూర్చి వర్ణింపవలసిన అగత్యముగాని టొచితిగాని వారికి కనబడలేదు; అయితే విరియంపింబొర జహంగీరు చక్రవర్తి వేటను వర్ణించుటలో అరణ్యములందు నివసించు జనులనుగూర్చి వ్రాయుచు వారు చాలా వీధివారనియు, దుఃస్థితిలో నున్నారనియు, దొంగతనములు చేయుదురనియు, వారిని అడవిలోని మృగములకును హెచ్చులేదములేదనియు వ్రాసెను. * అటవిక జనుల మతాచారములుగాని భాషగాని నీతినియమములుగాని తెలియని పాశ్చాత్యుడు కేవలము వారి బాహ్యవేషములను చూచి అట్లనుకొనుటలో నాశ్చర్యములేదు.

దక్షిణదేశమున విజయనగర చక్రవర్తుల కాలమున అడవుల నుండి వారి ప్రభుత్వమునకు చాలా ఆదాయము పెచ్చుచుండెను. అడవుల పరిహద్దున గల జనులు అడవులలో పశువులను మేపుకొన్నందుకు పుల్లరిని చెల్లించుచుండిరి. కబ్బెలనుకొట్టి తెచ్చి అమ్ముకొనువారు. కొండగుత్త వస్తువులెల్లించుచుండిరి. ఇంకననేకవిధములైన ఆదాయముండెను. ఈ వస్తువుల సమూహచేయు హక్కు వేలమువేయబడుచుండెను.

* Early Travels in India. Foster p. 154
Moghal rule in India; Edward and Garettes

భారతదేశమునకు వచ్చిన పాశ్చాత్యులకు వేటాడుటయన్న చాలా
 ప్రీతి. ఈ దేశపురాజులను నవాబులను పాశ్చాత్యులకు వేటాడుటకు
 కారణమైన పాతర్యములను కలుగజేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారికి రాజ్యాది
 కారము కలిగినవిమ్మట వా రేయడపులలో నెన్ని మృగములను వధించి
 నను అడుగువారు లేకుండిరి. అందులో పూర్వపీఠేదేయుల వేటలందరు
 వలె విల్లునంబులతోను బల్లెములతోను అర్ధములతోను గాక దూరముగా
 చెట్లపైన నుండియో ఏనుగులపై నుండియో తుపాకులు గురిపెట్టి కాల్పు
 వద్దతివలన, వారు అడవులలోని వన్యమృగములను పక్షులను విచ్చరి
 విడిగా పెరించుచుండిరి. అడవిఏనుగులు అర్ధమృగములు సింహములు
 పెద్దపులులు మొదలైన గొప్ప మృగములు చిరురపులులు సివంగులు
 అడవిపందులు, లేళ్ళు, దుప్పలు ఎనుబోతులు, మొదలైన జంతువులు
 అనంత్యాకముగా పెరింపబడుచుండెను. ఇంగ్లీషు వర్తకులు ఉద్యోగులు
 మృగయా వినోదమునకు దేశములోని ఇతిర ప్రాంతమందలి స్నేహితుల
 నాహ్వానించుచుండిరి. వారి నాశ్రయించి తిరుగు కొందరురాజులు రాజ
 పుత్రులు సిపాయిలు మొదలైనవారు కూడా ఈవద్దతి వేట ప్రారంభించిరి.
 అడవిమృగములను చంపినవారికి ఇంగ్లీషు బంపినవారికాలములో బహు
 మతులుకూడా ఇచ్చుచుండిరి. ఈ పెదలపలన నూరేండ్లలో మన దేశము
 లోని వన్యమృగములు లక్షలకొలది నాశనమయ్యెను. కొన్ని జాతులు
 రూపులేకుండాపోయెను. ఇట్లు చంపిన మృగముల చర్మములు కొమ్ములు
 దంతములు ఎముకలు వషియాకలు మొదలైనవి చాలా విలుగ గలిగినవై
 యుండెను. ఈవేటనెవమున నాంగ్లేయు లరణ్యములలో చొరబడి అటవిక
 జాతులను తుపాకుల బలముతో వెనుకకు తరుమెసాగిరి. అరణ్యముల
 లోని విలువగల చెట్లను నరికించి లాభము పొందసాగిరి. పూర్వము దట్ట
 మైన అడవులుగానున్న కొన్ని ప్రాంతములందు చెట్లు, మృగములు
 జాళనము చేయబడి గ్రామములు వట్టణములు పాగుటాములుగా మారి
 పోయి నాగరికప్రజల కావాసములయ్యెను. అంగ్లేయు లిట్లు ధ్వంసము
 చేయుగా మిగిలిన యరణ్యములు భారతదేశమున 260189520 యకరముల

విస్తీర్ణము గలవి మిగిలెను * దానిలో చాలా భాగము నింగ్లీషువారు రిజర్వు పార్సెల్లులుగా ప్రత్యేకించి అనుజ్ఞలేనిదేవివ్వరును వానిలోనికిపోయి వేటాడుటకాని, చెట్లను నరుకుటగాని, అటవికవస్తువులను ప్రోగుచేసి తెచ్చుకొనుటగాని వీలుకాదని నిషేధించిరి. కొన్ని ప్రాంతములను సంరక్షితారణ్యములనిరి. మిగిలిన పనికిమాలిన ప్రాంతములను వర్గీకరింపకుండవలసిరి. అదివరకీయరణ్యములందు స్వేచ్ఛగా తిరుగుచు దాని సంపద ననుభవించు అటవికజనము అన్వతంత్రులై జీవనాచారము లేకుండాపోయిరి.

1824 నుండి హైదరాబాదులో ఉద్యోగము చేసిన మెదోస్ డెయిలరుగారు* తనజీవితచరిత్రలో తనతోడి సైనికోద్యోగులతోను సివిలు అధికారులతోను అరణ్యములందు తరుచుగా వేటాడుచుండినట్లు వ్రాసినాడు. "1837లో మేము బురాన్ పూరుకు చాలా అనందకరమైన మృగయా వినోద పర్యటనమును చేసితిమి. నా పాత స్వేపారుడు మేజర్ నదర్ లాండు గ్వారియరులో రెసిడెంటుగా నియమింపబడెను. అక్కడకు వచ్చి దాని పరిసరారణ్యములందు పెద్దపులులను వేటాడుటకై కొంత మంది పాశ్చాత్య మిత్రులను ఆతడాహ్వానించెను. ఆ ప్రయాణము చాలా ఆహ్లాదకరముగా నుండెను. అప్పుడు మాట కనబడిన చృశ్యములను ఎన్నిపుటలలో వ్రాసినను తనివికీరదు. మేము చాలాసార్లు పెద్దపులులను వేటాడితిమి. రెసిడెంటుగారి ఆతిథ్యమును స్వీకరించి ఆనందించితిమి." అని అక్కడ జరిగిన విశేషములను పేర్కొనినాడు.

అరణ్యములందు చాలా విలువగల ఖనిజములు, రాక్షసిటోగ్సు, ఇనుము, రాగి, ఇతరలోహములు గల గనులున్నవి. కలపకు కర్రకు పనికి

* 1950లో భారతదేశమున 180366 చదంపు మైళ్ళు విస్తీర్ణముగల అడవిభూమి యుండెను. అనగా మొత్తము దేశముయొక్క భూభాగములో మాటికి 15.2 వంతులు ఇందులో 55282 చ. మై. ప్రయివేటు అడవులు. 104670 చదరపుమైళ్ళు అడవులు వివిధ రాష్ట్రములపరిపాలన పరిపాలింపబడుచున్నవి.

*Story of My Life Meadows Taylor pp 86-87

వచ్చు లేకు ఏగిన వేవ మొదలైన మహావృక్షములు, వెదుళ్లు పేము, తుంగ, రంగులకు పనికివచ్చు వేళ్లు, కాయలు, లక్క, జిగుళ్లు, ఓషధులు వన్యమృగముల చర్మములు, కొమ్ములు, మొదలైన ద్రవ్యములు దినుసులు దొరుకును.

అడవులలోని వస్తుజాంమునుగూర్చి పరిశోధించిన శ్రీ కొంతి కావేశముగారు వాని విట్లు పరీక్షించిరి;

1. ఆహారమునకు పనికివచ్చునవి. చింత, నేరేడు, మామిడి, వెలగ, వనవ, పుసిరి, జీడి, చారపప్పు, కంది, చిక్కుడు, అల్లము వసుపు, పొంగుండ, కంద, చేమ, మొదలైన దుంపలు, తేనే మొదలైన ద్రవ్యములు.

2. గృహనిర్మాణమునకు, గృహపరికరములకు పంటచెలుకునకు పనికివచ్చునవి: లేకు, ఇరుగురు, చేప, ఏగిన, గుగిలము, వెదురు, చందనము, మొదలైనవి. చింత, తుమ్మ, మొ॥ పేము, తుంగ, జాయబద్ధ మొదగునవి.

3. తైలవర్తమునకు చెందినవి: కాగు, ఇప్ప

4. నారకు పనికివచ్చు: అద్ద, కిత్తనార.

5. రంగులకు పనికివచ్చునవి: కరక్కాయ, జాబరా, నల్ల, లక్క.

6. జిగురు మొదలైనవానికి పనికివచ్చునవి. తుమ్మ, తంగేడు.

7. దొషరములకు పనికివచ్చునవి ముషిడి, రెల్ల, గచ్చ, మూలికలు, పందికొప్పు ఓపురుపాలు. వేపచెక్క.

8. పశువులమేతకు పనికివచ్చునవి: గడ్డి, ఆకు, అలము, తుమ్మ, మొదలైన చెల్లికాయలు వండ్లు.

9. అడవిజంతువులనుండి యుత్పత్తియగునవి: ఎనుగు దంతము దుప్పికొమ్ములు, అడవి ఎనుదోతు. (Bison) కొమ్ములు, చర్మములు.

10 ఇతరవస్తువులు: కుంకుడు, సీకాయ, బూరుగు, వ్రత్తి, మైవము, విత్తకు వగైరాలు.

11. పరిశ్రమలకు పనికివచ్చు ముడిదీనులు: కర్ర కలవ, మలక ములకు, కుర్చీలకు, బిల్లలకు, కాగితపు పరిశ్రమకు, గృహోపకరణములకు, వివి యవయోగించును. అగ్గిపుల్లల పరిశ్రమలకు పెన్నిళ్ల పరిశ్రమకు నిది యవయోగించును. ఎంతెవలకు, రైళ్ళపట్టాంత్రింద దిమ్ములకుకూడా నవి యవయోగించును.

12. తోళ్ళను పదునుచేయుటకు రంగులకు కరక్కాయ నువ యోగింతురు.* మెత్తీను మేన్యూలు 1వ సంపుటము 313వ పుటలో అడవులలో దొరుకు వస్తుజాలము నకదు పదునొకండు రకములుగా విభజించి యున్నాడు. మన దేశముననుండి చేయబడు ఎగుమతి వ్యాపారములో నీ వస్తువులు చాలా ముఖ్యమైన భాగములుగా నున్నవి. అందువలననే పాళ్ళాట్య రీ వ్యాపారముపైన కన్నువేసిరి.

హిందూ మహమ్మదీయ రాజ్యకాలమునందీ యాటవిక జనము ఇతర ప్రాంతములందరి నాగరిక జనులకు వెనుకబడియున్నను వారితో స్నేహభావముతోనే యుండిరి. మహారాజ్యములు వారి స్వాధీనమందున్నను అందు లభించు అమూల్య ద్రవ్యములు వస్తువులును ముఖ్యముగా గృహనిర్మాణమునకు, గృహపరికరములకు పనికివచ్చు కలవ, కర్ర, గడ్డి, ఆహారమునకు ద్రవ్యములకు. పరిశ్రమలకు పనికివచ్చు ఇతర వస్తుజాలము అపూర్వమైన ఆటవిక ద్రవ్యములను నాగరిక జనులకిచ్చి తమకు కావలసిన వస్తువులను తీసికొనుచు నిరభ్యంతరముగా వ్యాపారము చేయుచుండిరి. నాగరికులును వీరిని కొండదొరలని ఆదరించుచుండిరి. వీరు సాహసముగా ఎవరికి నపాయము చేయువారుగాదు. అవివక్షముకాదు, నాగరికులను మోసగించరు. ఇంగ్లీషు వర్తకులు కేవలము విజాతీయులైనందున ఈ ఆటవికజాతులను మృగప్రాయులని తలచి వీరిని నీచముగా చూచుచు వీరిని మోసగించుచు తమ తుపాకి గుండ్లతో వీరిని భయపెట్టి జూచుచుండినందువలనను తమ నాశ్రయించిన దేశీయ దళారీలచేత అన్యాయము చేయుచు వుండువలనను పూర్వపు

* ఆంధ్ర సర్వస్వములో అడవులమగూర్చి గ్రీకోంతి కామేశముగారు వ్రాసిన వ్యాసము పుటలు 200 - 20.

సాహిత్యభావములు క్రమక్రమముగా వశించెను. ఇట్టిస్థితిలో వింగ్లీషువారు తాత్కాలికారమును సంపాదించి విజృంభింపసాగిరి.

భారతదేశ భాగ్యభోగ్యములను గూర్చి పాశ్చాత్య దేశీయులు కథలుగా చెప్పుకొనుచుండగా పోర్చుగీసువారి దేశమునకు ఓడలపైన విచ్చి ఇక్కడి అపూర్వములైన వస్తువులనుతీసుకొనివెళ్లి విపరీతధరలకు పాశ్చాత్య దేశములందు విక్రయించి అమితలాభమును పొందసాగిరి.

“రాల్” అను ఇంగ్లీషు ప్రభువుక్రింది నౌకాధికారి యొకడు 1893 లో నాక పోర్చుగీసు ఓడను పట్టుకొనగా అందులో వింగ్లీషువారి కన్నులు మిరిమిట్లు కొలుపు హృదయాకర్షకరములైన హిందూదేశపు అమూల్య వస్తువులు కనబడెను. మంచి పెద్దముత్యములు, బంగారము, వివిధ రకముల పట్టుబట్టలు, నూలుబట్టలు, దంతము, పింగాణీ, ఔషధ ద్రవ్యములు వరిమళ ద్రవ్యములు, నింకనెన్నో అపూర్వ వస్తువులునందుండెను. అంతట ఇంగ్లీషువారి దేశముతో వ్యాపారముచేయుట ప్రారంభించిరి. * త్వరలోనే వీరు మనరాజులను నవాబులను ఆక్రమించి వ్యాపారపు హక్కులపొంది అన్ని నదుకులలోను పోటీవ్యాపారము ప్రారంభించిరి.

భారతదేశము నేలు మొగలాయి చక్రవర్తిని రాజులను నవాబులను ఆక్రమించి ఇంగ్లీషువారి దేశమునుండి ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారము చేపకొనుటకు పర్యానాలను అనుజ్ఞలను పొంది కుటిలరాజ్య నీతిని ప్రయోగించి మన నవాబులను రాజులను వశపరచుకొని దేశములో నుత్పత్తియగు సమస్త వదార్థములందును ఇక్కడి పారిశ్రామికులు తయారుచేయు అన్నివస్తువులందును సర్వమంత్ర వ్యాపారము చేయుచు తమ వలుకుబడిని ప్రభుత్వాధికారమును ఉపయోగించి పర్యటనను వారి పారిశ్రామికులను నిర్బంధించి వారితో పోటీవ్యాపారము చేప వారి జీవనాభారములను పోగొట్టిరి. వారి ప్లాక్టరులు, గుమాస్తాలు పింగరాష్ట్రమున శ్రతి గ్రామమునకును పోయి నూలుపత్తము, సున్నము, అవాలు, పొగాకు

British Rule in India - Harriet Martineau
1857 p. 31

వసుపు, నూనె, వియ్యము, జవవవార, గోనెలు, గోధుమలు, ఇవి యవి యననేల; అన్ని అవరదినుసులను దేశములో నుత్పత్తియగు అన్ని వరుకులును చౌకగా కొని ప్రయముగా విక్రయించుటకు మోసము దొర్ల న్యము చేయుచున్నారని వర్తకులను పారిశ్రామికులను గ్రామస్తులను బలవంతము చేయుచున్నారని వారు సుంకములు చెల్లించక మోసగించు చున్నారని 1766 లో జమీందారులు కంపెనీవారికి ఫిర్యాదుచేసిరి. *

అంగ్లేయుల దేశమున ఎగుమతి దిగుమతి వర్తకము చేసికొనుటకు వచ్చునాటికి మొగలాయి సామ్రాజ్యమునందు చేరిన రాష్ట్రభాగములందేగాక దేశములోని మారుమూల ప్రాంతములందలి ఆరణ్యములందు కొండలందు ఖనిజ పృక్షజంతు సంపద కొల్లలుగా నుండెను. దేశములో ననేక వస్తువులనుత్పత్తిచేయు పరిశ్రమలుండెను. ఇంగ్లీషువారు త్వరలోనే దేశములోని వ్యాపారములలోకూడా ప్రవేశించి రాజులను నవాబుల నాక్రయించినవర్షముక్త వ్యాపారపు హక్కులు సంపాదించి దేశీయులతో పోటీ చేయసాగిరి. ఆరణ్యములందలి అమూల్య వస్తుజాలము నాటవికులు తెచ్చి నాగరికులకిచ్చి తమకు గావలసిన వస్తువులను తీసికొనుచుందురు. ఈ అటవికులు పేరునకు పరిసర రాజ్యములకు లోబడినవారైనను వీరిపైన వస్తులను విధించి ఎసూలు చేయగల వ్రథువులు లేకుండిరి. అడవుల నానుకొనియున్న మన్యములందు మాత్రము కొందరు కొండరాజులు జమిందారులును బయలుదేరి తమ దేశముతోపాటు ఆ నుకొని యున్న ఆరణ్యమున కొంతభాగమున శిస్తులు వస్తులు ఎసూలు చేయుటకు రాజులవలన ఇజారాలుపొంది, అటవికులతో స్నేహముగనేయుండి అన్ని వస్తువులను తెప్పించి నాగరిక ప్రవంచమునకు సరఫరా చేయుచుండిరి. ఈ వ్యాపారమునందు స్వార్థపరులైన దళారీలు బయలుదేరిరి. కొందరుదళారీలు మోసములుచేయుచు లాభము లార్జించుచుండిరి. కొండ జమిందారులు కొంతమందిని ఆయుధపాణులైన జనమును గూర్చుకొని కొండజాతులవారు పరిసరగ్రామములపైన బడి దోచుకొనకుండా కాపా

Rise and fulfilment of British Rule in India, Thompson and Carratt, pp 101-2

జుడు దేశమునే అలాంటి సహాయము చేయవారుగా నున్నందున వారికి వ్యర్థమైన కష్టములను చెల్లించుచుండిరి. ఒక్కొక్కప్పుడీ మన్యపు దొరలా వ్యర్థమైన కష్టములు కూడా చెల్లించక దాకిలు పెట్టుచు రాజులు వెదిరిందినప్పుడు అదవులలోనికి పారిపోయి అటవికజాతులవారి దగ్గర తలదాచుకొందురు. రాజసేవకులు అనారోగ్యప్రదేశములకుపోయి కష్టము వసూలు చేయలేకుండిరి.

ఈ పరిస్థితులలో కొట్లకొలది రూపాయల విలువగల అటవిక సంపదమైన ఇంగ్లీషువర్తకులు కన్నుపేసిరి. అంతట అరణ్యముల పరిసరములనున్న కొండ జమీందారులతోను వారిదేశములలోని దళారీవర్తకులతోను ఇంగ్లీషువారు స్నేహముచేసి అటవిక సంపదను తరలించి తెప్పించి పోటీవ్యాపారము చేయసాగిరి ఇందుకొకట ధనమిచ్చి కొందరు ఏజంటులను నియమించిరి. ఆరణ్యమున ఇంగ్లీషువారు తక్కిన దోతులలో చేసినట్లే ఈ మన్యప్రాంతములందు చేసిన వ్యాపారములో కూడా వర్తకులను పారిశ్రామికులను మోసములు అన్యాయములు చేయుచు లాభము లార్జించుచుండిరి.

ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారి కాలములో అదవులలోను కొందలలోను నివసించు అటవికజాతుల వారితోచేయు వ్యాపార వ్యవహారములను గూర్చి ఇంగ్లీషు వారేకొందలు వ్రాసియున్నారు.

“కొండలనుండి నాటుకువచ్చు ముఖ్యమైన వస్తువులు జయపురము నుండి యినుము, విశాఖవట్టణములో ప్రసిద్ధమైన వస్తువులు గేదెకొమ్ములు మైనము తేనె కొండచీపుళ్ళు, గుగ్గిలము, పొలగుండ, వసుపు, అల్లము కొంతి, కుంకుడుకాయలు, పీకాయ, వల్లజీడి గింజలు కరక్కాయలు కమలావలములు, మామిడివల్ల, చింతవండు దొంతఅరటిపండ్లు, మొక్కజొన్నపొత్తులు, జామివండ్లు, పంకాయలు, వెల్లుల్లి, మందులకు రంగులకు మవయోగించువేళ్ళు అనగా వసంతగుండ, పిప్పరి, మోడిగంజాయి ఇండువుగింజలు, దుంపరాష్ట్రము, గంటుళారంగి తెగరుచెక్క మొదలైనవైయున్నవి.” అని మేనర్దరాస్వేర్గారు తెలియచేసిరి. ఒట్టులకన్న, నముద్రపు చేపలు, పొగాకు వల్లమందు ఇంక వనేక తరహాల దాన్యదీను

నులు వప్పుదినునులు. కాయకూరలు, కిరాణావస్తువులు, వంచదార, గాజులు
మొదలైన వానిని నాటుకోమట్లు తెచ్చి కొండవాండ్ర కమ్ముదురు.

బట్టల దినుసులు, చర్మములు, కొమ్ములు, వేళ్ళు, వంచదార,
బెల్లము, బెల్లపుసారాయి, నీలిమందు ఉంపలు వీగాకు, గోనెపండులు
వసుపు, మిరపకాయలు మొదలైనవి ముఖ్యమైన యెగుమతులుగా నున్న
వనియు, దినుసులు ఇంగ్లాండుకును ప్రాస్సుకును ఎగుమతి యగుచున్న
వనియు విశాఖపట్టణము జిల్లా మేన్యూలులో వ్రాయబడియున్నది. *

* విశాఖపట్టణము జిల్లా మేన్యూలు, కార్నేజీల్. 1868 పుటలు
౨౭౧ ౨౭౩-౨౭౩.

2. ఆదిమవాసులు

ఆదిమవాసుల పేషడాషలు, ఆచారవ్యవహారములు భారతదేశము లోని నాగరికప్రాంతపు జనులకు భిన్నముగానుండుట జూచి వారు అనాగరికులనికొందఱనుకొనిరి గాని వారుకేవలము అనాగరకులని అనుకొనుట పొరబాటు. వారు భారతీయులతో సంబంధములేని భిన్నజాతులవారని అంగ్రేయులు చేసిన ప్రచారముకూడా అబద్ధమైనదే. మనుష్యులు జీవించు ప్రదేశముయొక్క భూగోళపరిస్థితి క్లిష్టస్థితి - పరిసరములు, ఇతర ప్రాంతములతో సంపర్కమునకు గల అవకాశములు మొదలైన విషయములను బట్టియే వారి పేషడాషలు ఆహార విహారములు ఆచారవ్యవహారములు నేర్పరచుకొందును. వారు వసించు ఇంద్రయొక్క నిర్మాణము వారు ధరించుదుస్తులు, వారుతిను ఆహారము వారికి లభించు వస్తువులను బట్టి యేర్పడునను సంగతి అందఱికి తెలియును. ఒక ప్రాంతమునందు వసించు జనుల పరస్పరసంబంధములు కూడా దానినిబట్టియే యేర్పడునని, ప్రజల జాతీయసంస్కృతి సంప్రదాయములకు వారు వసించు ప్రదేశము పునాదిగానుండునని, శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టినారు. ఆదిమవాసులు వసించు ప్రాంతములందరి కొందఱు, లోయలు అడవులు నదులు చెట్లు మృగములు పక్షులును వారి జీవనవిధానమును నరికిదిద్దును. వారు తమకు దొరికిన వారిని వెదుక్కను కర్రను లోహమును ఉపయోగించి తమకు కావలసిన పనిముట్లు పరికరములు తయారు చేసికొందురు. ఒకప్రాంతమున వసించు ఆదిమవాసుల జనసంఖ్య, వారి యావక్యకములు వారికి దొరకు వస్తుజాలము వారికి గల తెలివితేటలు నైపుణ్యమును బట్టి వారి జీవితవిధానము అర్థికస్థితి రూపొందును.

అడవులలో దొరుకు కందమూలములు కాయకూరలు వండ్లు అకులములు వెదురుబియ్యము మొదలైన వపదార్థమును ప్రోగుచేసికొనుచు జంతువుల పెక్షలను వేటాడుచు జీవించు అటవికజాతులవారు సాధారణముగా అడవులలో నొకచోటనుండి యింకొకచోటుకు అహారాన్వేషణమునకై పోవలసివచ్చును. అందువలన వారు కొన్ని కుటుంబములుగాను గుంపులుగాను కలిసి పోవుదురు. అయితే ఈ గుంపుల కొక్కొకప్పుడు అహారాన్వేషణమునందే పోటీ యేర్పడును. అంతటవారు అడవులలోని కొన్ని ప్రాంతములను వాటాలుగా విభజించుకొందురు; చెట్లను కూడా పంచుకొందురు.

అటవికులు సాధారణముగా అడవులలోని చెట్లను తగులబెట్టి వాని బూడిదలోనవ్యము జల్లుచుందురు, పెర్లము పడగనే అవి విరుగబడును. తరువాత వారింకొక ప్రాంతమునందట్లు చేయుచుందురు. దీనికి "పోడు" వ్యవసాయమని పేరు. నంకాలులు, ముండాలు, మొదలైన అటవికజాతుల వారు నిన్నమొన్నటి సెలవును ఇట్లే జీవించుచుండిరి. అయితే వారిటీవల అడవుల పరివరములందుగల గ్రామములలోను పట్టణములలోను గల నాగరిక జనులనుచూచి వారును తమ ప్రాతపర్వతి జీవితమును విడనాడి నాగరిక జనులవలెనే ప్యాక్షరీలలోను ఇతిర చోటలను కూరికి పవిపాటులు చేయుచు సంతలలోను బజారులలోను తమకు కావలసిన అహార పదార్థములను గొనుచు చౌకబారు అభరణములను కొనుచు వస్త్రములు చేయుచు తమ హక్కులను గూర్చి కేకలువేయుచు తమలో కొందఱు రాజకీయ నాయకులను కూడా తయారుచేసికొనిరి. ఇప్పటికిని నాగరికత పోకని అడవిలోపల జీవించు తమతోడి జాతివారిని చూచి వీరు పరిహసించు చుందురు.

కొండ భరియాలు

పంగదేశమున మయూరభంజి. సింగభూమి. మాన్ భూమి ప్రాంతము లందుగల దుర్గముమీద నకొండలలో నివసించు 'భరియా' జాతివారికి అధునిక నాగరికత తగులలేదు. వారుందుప్రాంతములో సుఖజీవనము

కను మార్గములులేవు. అక్కడఅహారము ముఖముగాలభింపడు. అందువలన వారాహారము సంపాదించుటకై తమ తెలివితేటలను బుద్ధిసూక్ష్మతనువయోగించి తమకొండలలోదొరుకు ముడిఇనుముతో వారుకొన్ని వనిముట్లు పరికరములు, తయారుచేసి వానిని మృగములను పేటాడుటలోను చేవలను పట్టుటలోను పజీలను పట్టుటలోను చెట్లను కొట్టుటలోను పాత్రసామగ్రిని చేయుటలోను మంచములు దువ్వెనలు సున్నపు బట్టీలు తయారుచేయుటలోను ఉపయోగించుచుండిరి. వృక్షవంబంధములైన ముడిపస్త్రపులు కాకముల దినుసులు, సొరకాయబుర్రలు, చెట్ల బెరళ్లు, అకులు నువయోగించి వారు తమ డాన్యపుదినుసులను, నీటిని విలువ చేసికొనుచుండిరి. ఎండకు వానకు ఆద్యాదనము కలిగించుటకు అకులు అల్లుటకు కుట్టుటకు కావలసిన దారమును త్రాళ్ళను తయారు చేయుచుండిరి. వండుకొనుటకు మెత్తలను వరుపులను తయారుచేసిరి. తేనె ప్రోగుచేయుటకు చెట్ల నెక్కుటకు కావలసిన విచ్చెనలను తయారు చేసిరి. వారి యిండ్లకు కావలసిన విలుపు విట్టాడు లకు వెదురు బొంగులువయోగించిరి. వెదుళ్ళను చీల్చి తడికలు, గంపలు, బుట్టలు అల్లుచుండిరి.

కొండభారీయాళాది వారొకపూట పరియన్నము దొరికినచో అదృష్టవంతుల మనుకొందురు. తేనె, పండ్లు, కందమూలములు, కూరగాయలు, దుంపలు అకుఆలములు ఉడకబెట్టి దినముల తరబడి కాలక్షేపము చేయవలసి వచ్చును.

వీరు వలలుపన్ని పజీలను పట్టుకొని వానినిచ్చి బియ్యము కూరగాయలు ఇతర ఆహార వదార్థములు వుచ్చుకొందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు పజీలను కామే తిందురు. వీరు తరుచుగా మామిడికాయలు, పట్టు, జిగుళ్లు మొదలైన దినుసులలో వ్యాపారము చేయుచుందురు. వర్షకాలమున వారికి వ్యవసాయపు పనులుండవు అప్పుడువారు అడవులకుపోయి, పండ్లు కందమూలములు తేనె ప్రోగుచేయుదురు. అట్టి పనులునులో కొన్ని దినములు అడవాండు, పిల్లలు తప్ప మొగవారు వారిగూడెములలో నుండరు.

భారీయాలు వచ్చిమాంసమును తినరు. సాధారణముగా గొడ్డు మాంసము నువ్వుతోకలిపి యెండబెట్టుదురు. క్రూరగాయల నువ్వుతో ఉడకబెట్టి వసుపు జల్లుదురు. భారీయాలు అనేక విధములైన ఆకులను దుంపలను పువ్వులను నీటిలోగాని వియ్యమువార్చిన గంజివీళ్ళతోగాని యుడకబెట్టి తినెదరు. కొన్నిరకముల పుష్పములను వేయించిపిండిగా చేసి రొట్టెలు చేయుదురు. భారీయాజాతి వారు కొన్నిపండ్లను వ్రేళ్ళను బిషధములుగా నుపయోగించుదురు. కరివేపవండువంటి నల్లనిఆడవి వాక పండ్ల (Black berry) రసమును పురియబెట్టి నెలలకొంది నిలువ యుంచి వాడుకొందురు. వారు చింతపండును అన్నమున కాదరువుగా వాడుదురు. తక్కినముండా జాతులవారి వలెనే వీరును మాంసమును చిన్నముక్కలుగా కోసి ఆకులలో చుట్టి నిప్పుపైన కార్చి తిను చుండురు. కొంచెము నాగరికత మీరినవారు మాంసము నుడకబెట్టి ఉప్పు వసుపు మిరియములు జల్లి తినుచుండురు. వీరు వియ్య ముతో నొకవిధమైన సారాయమును తయారు చేయుదురు. కొన్నిఆకులు దుంపలనుండి ఆనవములు తయారు చేయుదురు. మఱికొన్ని పదార్థములనుండి కూడా సారాయము తీయుదురు. నాగరక ప్రపంచము తోడి సంస్కరముపలన అరణుసారాయము త్రాగుటకూడా వీరికి అలవాటు అయినది. వియ్యముతో సారాయమును తయారు చేయునప్పుడు దానిని ముందుగా పిత్తదేవతలకు నైవేద్యము పెట్టుదురు.

కు కీ జా తి వా రు

అస్సాములోని బుషాయి కొండలలో జీవించు 'కుకీ' జాతి వారు నాగరకతయందు చాలా వెనుకబడి యున్నారు. వీరు బుషాయి జాతిలో చేరినవారే. వీరు దుర్గమారణ్యములమధ్య వాలుగైడు పాకలచొప్పున ఇండ్లు వేసికొని జీవింతురు. మొగవారు 7 అడుగుల పొడవు 3 అడు గుల వెడల్పుగల ఒక వత్తము ధరించి ఒక తెల్లనిచొక్కా తొడుగు కొందురు. వారి వాయుకుని తలపాగపైన బొంతకాకి (King crow) యాకలు ధరింతురు. అడువాండ్రు పడుముక్రింద నొక చిన్న వత్తము

చుట్టుకొందురు. ప్రపంచమును మాత్రము తప్పక కప్పకొందురు. కుకిశాతి అడవిల్లలు దినమొలంబో తిరుగుదున్నను స్థనములుమాత్రము కనవడ కుండ ఒకగుడ్డ చుట్టుకొందురు యిషాయీ అడవులందు వెదురు విక రీతముగా పెరుగును. అందువలన నీశాతివారు అన్నివస్తువులను వెదు రుతో చేసికొందురు. వారి పనిముట్లు, పరికరములు, పాత్రలు, ఇండ్లు వాకిళ్ళు వెదురుతోనే తయారుచేయుదురు. అడవాండ్రు పెద్దవెదురు గొట్టములను బుట్టలలో పెట్టుకొని నీరు తెచ్చికొందురు.

అస్సాము అడవులందు అడవి యేనుగులు, వివృంవిడిగా తిరుగు చుండును. బాషాయీ శాతివారు వీనిని పట్టుకొని మచ్చికచేసి అడవుల లోని కలవను లాగుటకు వ్యవసాయము చేయుటకు నుపయోగింతురు. తక్కువ ఎనుబోతులు, దుప్పలు అనంత్యాకములుగా నున్నవి. పెద్ద వృలులు, చిరుతిప్పలులు, ఏడుబందులు ఎలుగుగొడ్డులు మొదలైనవికూడా యీదేర్చుగా తిరుగుచుండును. టకిలు వీనిని వేటాడుచుండురు. వారి ఆయుధములలో ముఖ్యముగా విల్లునమ్ములు. "ః" ఆకారముగల పొడవైన ఈటలు, ఋషావారుపయోగించు డావ్ (Dao) అనబడు పట్టాకత్తులు, టకిటాడులు ఎనుబోతు చర్మముతో దాళ్ళనుచేసి వానికి పైకొనలందు ఎర్రని రంగులో ముంచిన మేకబోతు బొచ్చును కుచ్చులుగాచేసి కట్టి అలంకరింతురు. ఇదిగాక వాడీయైన వెదురు కర్రల కూలములను కూడా జాతాయుధములుగా చేసికొని యుపయోగింతురు.

కుకిశాతివారిలో అడవియందు తిరుగువారు వెదురు తడికల గోడలు పైకప్పులతో నొక చక్కని ఇంటిని కొన్నిగంటలలో నిర్మించు చుండురు. యండ్లకప్పులకు వెదురు ఆకులను దట్టముగావేసి వర్షము లానంజా చేయుదురు. స్థిరముగా నొకచోట నివసించువారు ఏబది యరు పదియేడుగుల పొడవు పడునైడు ఇరువది యడుగుల వెడల్పు ఏడు మొదలు పదియేడుగుల యెత్తునుగల విళాంములైన ఇండ్లను వెదుళ్ళతో నిర్మించుచుండురు. వీరు వెదుళ్ళతో చేయని వస్తువులేడు. గంపలు, రావలు, చేపల వలలు, నేతదుగ్గముల పరికరములు, పొగబీచ్చు తిలము గొట్టములు, పంగీక వాడ్యములు అయోధములు తుదకు పందిబొయ్యలు

కూడా ఏవితో విద్వింతురు. పదీప్రవాహములపైన వెదుళ్ళతో వంతెనలు విద్వింతురు. లేతవెదురు మొవ్వలను వియ్యముతో నుడికించి అస్సాయముగా భక్షింతురు.

కుకీ తెగలోని "దార్లింగు"లు వెదురుబడవులను కార్చి ఒకటి రెండేండ్లు "రుం" అను పోదువ్యవసాయమును చేసి మఱల నింకొక చోటికి పోవుదురు. ఒక అడవిని చేదించునపుడు వారు మధ్య నొక చెట్టును ఏదఱుదురు. ఆ పొలముల చుట్టుప్రక్కలనున్న శక్తి ఆ చెట్టు నావహించి పంటకాలమున చేనుకు లాభము కలిగించునని వారి నమ్మకము. వారికి పల్లపు సాగుపద్ధతులు తెలియవు. అందువలన కుకీలదేశములో కొన్ని చోట్లలో సంతానజాతి కూలివారిని పిలిపించి పల్లపు సాగుపద్ధతి నలవాటు చేయుటకు కొంత ప్రయత్నము జరిగెను. పర్వములు కురిసినప్పుడు కుకీలు దానిలో తడిసినచో వ్యవసాయమునకు మంచి దని తలచి అట్లు చేయుదురు. వారు నృత్యములు చేసియు బలులిచ్చియు కృషినివిప్పిది చేసికొనజాతురు. వీరికి పొదుపరితనము లేదు. పంటలు పండినప్పుడు రెండుపంటలమధ్య తమకు దారినమట్టుకు మాత్రమే తీసి కొని మిగిలినపంటను వకువులకు వదిలివేయుదురు. పంటలు వచ్చిన రెండునెలలగునప్పటికి వారు తెచ్చుకొన్న దాన్యముతో సారాయము తయారుచేసి దానిని వ్యర్థపరచి కొందురు.

భారీయాలు, దార్లింగు - కుకీజాతివారు ఉభయులును నాగరకత సోకనివారే ఈ రెండుజాతులవారును తాము జీవించు దేశపరిస్థితిని బట్టి తమ జీవితవిధానమును చాలా నేర్పుతో సరిదిద్దికొనినట్లు కనబడుచున్నది. కుకీలకు వెదురుబడవులవలెనే భారీయాజాతివారికి సాంఘికముల అడవులుపయోగించుచున్నవి. అందువలన సాంఘికపు పూతను భారీయాలు చాలా పవిత్రముగా నెంచుదురు. కుకీజాతివారు వెదురుబడవులను పవిత్రముగానెంచి అందే తమ దైవములు వసించునని విశ్వసింతురు. *

* Races and Cultures of India. By D. N. Mazumdar
Kutubistan, Allahabad pp 65-83.

నా గ జా తి వా రు

1942 వ సంవత్సరము జూలై 5 వ తేదీన క్రిస్టోఫ్ వాన్ ఫ్యూరర్ హాయిమెన్ డార్పు (పి. హెచ్. డి.) గారు మద్రాసులోని హిందు పత్రికలో భారతదేశపు తూర్పు సరిహద్దునగల నాగజాతివారిని గూర్చిన ఒక అపూర్వవ్యాసమును వ్రాసిరి. "రెండవ ప్రపంచయుద్ధ సందర్భముననే అస్సాము ఐక్యాల సరిహద్దునగల నాగజాతివారి కొండలనుగూర్చి నాగరిక ప్రపంచమునకు తెలిసినది. అంతకుముందక్కడి పరిస్థితు లెవ్వరికి తెలియవు. అవి దుర్గమారణ్యములు. ఆ జాతివారిని జూచిన అందఱికిని తయమే. మణిపూరులో యిది ఈ కొండలపై పునకు దక్షిణముగా పోవుచున్నది. ఉత్తరముననున్న భాగ మగమ్యగోచరమైన ప్రాంతము. బ్రిహ్మ పుత్రానదికి దగ్గర పడమరనున్న కొండలలో వసించు 'అంగామి' నాగ జాతివారు మొదలైనవారు జీవించు ప్రాంతము మాత్రము ఇంగ్లీషువారి సరిసరిత రాజ్యములో చేరియుండెను. తక్కిన దేశము దుర్గమమై దారి తెన్నులు లేని ప్రాంతము. ఇందులో చాంగులు "కాల్యోకెంగ్యూలు" మొదలైన జాతులవారు నాగరక ప్రపంచముతో సంబంధములేకుండా జీవించు అదిమ అటవికజనులు నున్నారు.

ఈ ప్రాంతములకు దోపుటకు పాశ్చాత్యులుగాని ఇతర భారతీయులుగాని సాహసించలేదు. రెండవ ప్రపంచ సంగ్రామ సందర్భమున వట్కాయి వర్షకములలోనికి ఇంగ్లీషు సైనికాధికారవర్గమొకటి బయలుదేరెను. వానితో మన వ్యాసకర్త పోయిచూచుట తటస్థించెను.

ఇంగ్లీషు పరిపాలిత ప్రాంతమునుండి వంకరటింకరగా తిరుగు వర్షకవంతుల పైన ప్రయాణములు చేయుచుండగా ఏడువేల అడుగుల ఎత్తున కొన్ని గట్టులుదాటి నదీప్రవాహములపైన నూగులాడు వెదురు వంతెనలపైన ప్రాణములర చేతబెట్టుకొని దాటిపోవగా అక్కడ అత్యా

* Head hunters of India's Eastern Frontier By Baron Christoph von Furer Haimenndorf; The Hindu 5. 7. 1942

శ్వశాసకర మైన ప్రకృతి దృశ్యములును అపూర్వమయిన నాగజాతి నాగరి కళా చిహ్నములును కనబడినవి.

అక్కడి కొండకొనల మైన చుట్టును కర్రలతోను వెదుళ్ళతోను నిర్మింపబడిన రెండువరుసల ఆవరణ దక్షిణగోడలు వానిచుట్టును కంద కములు వానిలోనికి చొచ్చుటకు వీలులేకుండా ముళ్ళకంపలు దుర్బేద్యము లైన కోటలవలె నుండెను.

ఈ ఆవరణలోనికి పోవుటకు నన్నుని వెదురు వంటెనలుగల ద్వారము లుండెను. వెదుళ్ళతోను పేముబెత్తములతోను చేసినవంటెనలను తీసివేయుటకు వీలుగా నుండెను. యుద్ధనమయములందు శత్రువుల రాకను కనిపెట్టుటకై చెట్లపైన అమర్చిన గదులుండెను. ఈ కోటగోడ లలో మధ్య దగ్గర దగ్గరగా నిర్మింపబడిన ఇంట్లుండెను. వాని పైకప్పులు వీధులలోనికి వ్యాపించియుండెను. యింట్ల పైకప్పుల నన్నిటిని తల దన్నుచు ఆకాశములోనికి చొచ్చుకొని వచ్చిన పంగల కొమ్ములవలె కన బడు పైకప్పుగల క్రిదాగృహము లేకగ్రామదావడి (Club house) కన బడుచుండెను. ఈ గృహము నాగజాతివారికి ఒక సభాభవనముగాను బ్రహ్మచారుల శయన మందిరముగాను ఉపయోగించుచుండెను. ఈదావడి లోనే నాగజాతి వీరులు తెచ్చిన పుష్పాలను గోడలకు వరుసలుగా అమర్చి యుంచిరి. వాటిని త్రాళ్ళతో ప్రేలాడకట్టుదురు. మధ్యమధ్య అడవిగొఱ గేదెల కొమ్ములను అలంకారముగా నమర్చి యుంచిరి.

కొన్ని గ్రామములలో క్రొత్తగా కొట్టితెచ్చిన మానవ శిరములను చెట్లకు ప్రేలాడగట్టగా వాని చర్మములు ఎండి పుష్పాల కంటుకొనిపోయి వెదగు నవ్వతో భీకరముగా కనబడుచుండెను.

పట్నాయకొండల నాగజాతివారికి పుష్పాలను సంపాదించుకార్యము చాలా ముఖ్యమైన కార్యముగా నుండెను.

దాంగులు కాలోక్య కెంగూలు మొదలైన నాగజాతివారు ఇప్పటి కివి మానవులను చంపి వారిపుష్పాలను ప్రోగుచేయు ఆచారము కలిగి యున్నారు. ఈ పుష్పాలలో మంత్రప్రభావమున్నదని, దానివలన పంటలు దాగా పండునని వారి గ్రామములకు క్షేమలాభములు కలుగునని వారి

విశ్వావసు. బ్రిటిషువారి వరిపాలన క్రిందనుండిన అణవికజాతులు వసింది ప్రాంతములో పుట్టెల సంపాదనము విషేధింపబడెను. దీనివలన ఆ గ్రామములలోని యువకుల కౌర్యము వీర్యము అడుగంటినవనియు వంటలు వరిగా వండుటలేదనియు నాగజాతి వృద్ధనాయకులు వగచిరి.

మానవులను పరించి పుట్టెలు ప్రోగుచేయు క్రూరాచారము నవలంబించువారైనను అట్టి ఆచారమును మానివవారైనను నాగజాతి వారందఱు ఉత్సాహవంతులును అటపాటలన్నను అలంకరణములన్నను అందమైన వస్తువులన్నను ప్రీతికరవారునై యున్నారు. వారు ధృఢగాత్రులు సుందరమైన శరీరముకలవారు; ష్యారముగా నడచువారు సౌందర్యము, రంగులలోని అందము శ్రీ పురుషులను రంజించును వారు పువ్వులతో నలంకరించుకొందురు. యువకుల చెవికమ్మల కన్నములలో అందమైన పువ్వులనుదోపుకొని తలలో కొయ్యడువ్వెన సూదులు (hair pins) ఎఱ్ఱిని రంగువేసిన మేకబొచ్చు కురాయిలను ధరింతురు. వారు తమ మెడలో దగధగ మెరయు అడవిపంది కోరల పేరులను ధరింతురు. ముంజేతులకు కాళ్ళకు రంగువేసిన పేమువరలను వేసికొందురు. నడుములకు వెడల్పుపైన చెట్లబెరళ్ళు పటకాలు పెట్టుకొని వానికి అకువచ్చని రంగు గల నగిషీలు అడ్డుదురు. వానినుండి వీరిరంగు గుడ్డలు వ్రేలాడుచుండును. కుభనమయములందు వారు ఎరుపు నలుపు మేకబొచ్చు కుచ్చులు హరన్‌బిల్ అను పక్షియొక్క రంగురంగుల పింఛములు (tail feathers of horn bill) తమ శిరోవేష్టనములందు వ్రేలాడుచుండగా పొడుగైన ఈతెలను గండ్రగొడ్డళ్ళను వయ్యారముగా త్రిప్పుదురు.

అరువాండ్రుకూడా అదేవిధముగా అలంకరణములను ధరింతురు. వారు మెడలో అనేకవిధములైన హారములు, చేతులకు రంగురంగుల కంకణములు ధరించి ఒకమూరకన్న హెచ్చు వెడల్పులేని అందమైన వరికిణీలు, తాము వ్యంతముగా మగ్గములపైన తయారుచేసి కట్టుకొంటురు. గడ్డిగాగలాంను ధరింతురు. కొవ్వాట నాగజాతివారి ఇత్తడి ఇనుప వస్తువులచేయు కంచరులు కమ్మరులు చాలా వేర్వరులైన వనినాడుగా

కున్నారు. కర్రలపైన చెక్కడపు వనులుచేయు వద్రంగులు శిల్పిలందరిలోను
సిద్ధహస్తులని చెప్పవచ్చును. అనేక మానవ శిరములను పుట్టెలను వరికి
సంపాదించిన వీరుల వక్షములపైన ధరించుటకై కొయ్యపైన చెక్కిన
పుట్టెల బొమ్మలను వీరు చాలా పనివానితనముతో చేయుదురు. నమస్తి
క్రీడాగృహములం దనేకవిధములైన శిల్పములను శిరఃపువనిని చూపు
దురు. ఇంటిలోపలి కప్పులలో పాలి కూర్చున్న (horn bill) "హారన్
బిల్" పక్షి బొమ్మలు, తెలుపు ఎరుపు, నలుపురంగులలో ఇంటిమారు
వెంటిడిని మనుష్యులబొమ్మలు పశువక్షేదుల బొమ్మలును చాలాచక్కగా
చెక్కుదురు. పెద్దస్తంభములలో సజీవప్రమాణము ఆకారముగల
విలుతపులుల బొమ్మలు, నాయకనాయకుల శృంగారవిగ్రహములు
చెక్కుదురు. వాని ముఖములందలి హావభావచేష్టలు, వానినడక సజీవ
మైన వానివలె నుండును. నాట్యము చేయుచున్న ఒకజత బొమ్మలను
ఇంగ్లాండులో ప్రదర్శింపగా వానియందము చూచి అక్కడి శిల్పి
లాశ్చర్యపడిరి.

నాగజాతివారు వ్యవసాయముచేసి బ్రతుకువారేగాని వారికి నాగ
లితో దున్నుటగాని ఎడ్లనువయోగించుటగాని తెలియవు. చక్రములబండిని
వారు చూచి ఎఱుగరు. వారు తమ గొడ్డళ్ళతోను తొళ్ళిక పాఠ (hoe)
తోను కొండల ఏటవాలు ప్రదేశములలో వ్యవసాయము చేయుదురు.
ఇంత శ్రమపడుచు శిల్పకళయందు ప్రావీణ్యము చూపుటకు వారికి తీరిక
ఎట్లు కలిగెనో గ్రహించుట కష్టము. ఈ నాగజాతివారి సాంఘిక వ్యవస్థ
కూడా చాలా అపూర్వమైనది. ప్రి పురుషులకు వృత్తి స్వాతంత్ర్య
మన్నును. సంఘసేవ యన్నను ప్రీతి, వారిలో దౌడార్యము, దాతృత్వము
కలవు. అతిదులను వారు సంకృప్తులను చేయుటకు ప్రయత్నింతురు.
శ్రేవలము ధనమును ప్రోగుచేసికొనుటగాక సంఘసేవ చేసిన గొప్ప
పందర్శనులలో దానిని చాలాకముగా వ్యయము చేయుటనే వారు గౌరవిం
తురు. అటువలె జాతుల విమాన స్వాతంత్ర్యములను నియనబెట్టుటకు వారు
యాభచ్చక్రిని వినియోగింతురు. అయితే వారికి గురువులుగా నుండు

అంగ, వాంగ నాయకుల మాటను జవదాటరు. వారికి గొప్ప మంత్రకర్త యున్నదని నమ్ముదురు.

కోల్ జాతి వారు

పంగదేశమున రాజమహల్ కొండలలోను సంతాలు పరగణాల లోను ఇనుము కరిగించు కమ్మరిపని చేయువారు కోల్ జాతివారే. ఛోటా నాగపూరులోకూడా కొంతమంది కోల్ జాతి కమ్మరులున్నారు. కోల్ జాతివారి పూర్వచరిత్ర తెలిసికొనుటకు చరిత్రధారములు కనబడుట లేదుగాని వారు సంతాలుజాతికి నన్నిహతులగు అదివాసులనుటకు సందేహములేదు. ఛోటానాగపూరులోను రాజమహల్ కొండలలోను జీవించు అనేక ఆటవికజాతులు కోలులేక కోలారుజాతివారే. ఇందులో ముందాజాతివారు "హో" జాతివారు. వీర కోల్ జాతివారు, టూమిక్ కోల్ జాతివారు. సంతారి లేక సొంతారి జాతివారు అనుకొనిం వారున్నారు. వీరి రూపురేఖవిలాసము లొకేతరుగా నుండును. వారిభాష తెలుగు కన్నడము అరవములకు నన్నిహితసంబంధము కలిగియున్నది. సంతాలు పరగణాలలో కమ్మరిపని చేయు కోల్ జాతివారిని సంతాలులు వీచముగా చూచుట పరిపాటియయ్యెను. వారికన్న తాము ఉన్నతజాతి వారమని వారు చెప్పసాగిరి *

సంతాలు పరగణాలలో కమ్మరిపనిచేయు అదివాసులు 1807 నాటికి చాలా హిసస్థితిలోనికి దిగిపోయిరి. ఆపని చేయుట పరువుకక్కువ యని సంతాలులుతలచిరి. 1807లో ప్రాన్సిన్ యికొననే అనునతడు, కమ్మరిపని చేయు అదివాసులు చాలా పిరికివారుగాను అమాయకులుగాను అజ్ఞానులు గాను ఉన్నారని వ్రాసినాడు. పూర్వము సంతాలు జాతివారు ఇనుముతో ఉక్కుతో చేసిన ఆయుధములను పరికరములనేగాక మేరైన ఉక్కుతో చేసిన వానిని ఉపయోగించుచుండిరి. ఇంగ్లీషు కుంపెనీవారు సీమనుండి

* A monograph on Iran and Steel in Gorice of Bensal. By E R Watson M A B Sc IES. PP 25. 26- Bengal Govt Calcutta 1907.

ఉక్కుసామాను ఆయుధములు దిగుమతిచేసి ఈ పరిశ్రమను బాళవము చేసిరి. పూర్వము తుపాకీగుండ్లు దూరలేని ఉక్కుదాళ్లు సంతాలు జాతి వారు తయారుచేయుచుండిరి. ఇవి చాలావ్రసిద్ధి చెందియుండెను. అంగ్లేయుల రాజ్యాధిపత్యము నచ్చిన పిమ్మట వారి కుటిలరాజ్యనీతి యొక్క ప్రభావమువలన నీవిద్య క్రమక్రమముగా అంతరించెను. ఇట్టివివృదు తయారగుటలేదని సంతాలు పరగణాలను గూర్చిన నివేదికలో వ్రాయబడినది. *

గోండులు - కోయలు

పూర్వపు హిందూదేశ పటములలో మధ్యభారతమునందు ఆడవులతోను కొండలతోను నిండి ఆనిర్దిష్టమైన సరిహద్దులు గల వికాలదేశము గోండ్వనమని చూపబడుచుండెను. గోండులజాతివారుందు దేశము ఉత్తరమున వింధ్యపర్వతములనుండి దక్షిణమున గోదావరివరకును తూర్పున కటకముపైన నాధారపడిన మహాత్ము అనబడు భోండుదేశము నుండి పడమర భిల్లల దేశము వరకును బాంధేపు మార్గములవరకును వ్యాపించియుండెను.

పంగరాష్ట్రమునకును దీహారునకును పడమర ప్రక్కనుండి అలహాబాదు క్రిందుగా మీర్జాపూరము దగ్గర వింధ్యపర్వతములవలకును వ్యాపించియున్న ఆరణ్యప్రదేశముందు కోర్ జాతివా రుండిరి.

పంగదేశమున ఉత్తరము తూర్పు సరిహద్దుల నంటియున్న జిల్లాలైన రంగపూరు అస్సామ ఆరకానులలో చాలా అనాగరకులైన జాతులవారుండిరి. బంగాళము ఒరిస్సాలదగ్గర సంతాలు పరగణాలలో సంతాలు ఒరిస్సాలో కటకము కాదేవారిమహాళలో భోండుజాతివారునుండిరి.

ఇంగ్లీషు పరిపాలనలో మధ్యరాష్ట్రములుగానుండిన దేశములలో చాలాభాగము పూర్వము గోండ్వనమని వ్యవహరింపబడుచుండెను. 12 వ శతాబ్ది మొదలు 18 వ శతాబ్ది వఱకు నాదేశము నేరిన "గోండు" రాజ

* Ibid P. 52

వంశమువారి వలన నాదేశమున కాపేరు వచ్చినది. గోండులాదివాసుల జాతివారే. వీరు తమను "కోయిటురు"లు లేక కొండవారమని వ్యవహరించుకొందురు. వీరి భాష దక్షిణదేశములోని తెలుగు ఆరవ భాషలను పోలియుండును. అయితే అందులో హిందీ పదములు చాలా యుండును. 1926 జనాభా లెక్క ప్రకారము భారత దేశమున 2110000 గోండులుండినట్లు తెలిసినది. వీరిలో రాజగోండులనువారు రాజపుత్ర వంశీయులై ఈ దేశము నేలరి. చాలా కోటలను కట్టిరి. తటాకములు నిర్మించిరి. వీరు చాలా ధైర్యసాహసములు కలవారు. నాగరికతవలని దుర్గుణములు అలవడని గోండులు చాలా నీతిపరులుగా నున్నారు. గోండ్లన రాజ్యము మహారాష్ట్ర నాగపూరు రాజుల పరిపాలనలో చేరి కొంత 1818లో ఇంగ్లీషువారి వశమైనది. నాగపూరురాజును పదచ్యుతుని చేసిన ఏమ్మట 1853 లో పూర్తిగా ఇంగ్లీషువారి వశమైనది. *

మధ్యరాష్ట్రమునకును ఒరిస్సాకును మధ్య "తూర్పు ఏజన్సీ" అని బ్రిటీషు పరిపాలనకాలమున వ్యవహరింపబడిన రాజ్యభాగమునందు గల ఐస్తరు సంస్థానములో గోండుజాతికి చెందిన మరియా, మురియా, వర్నా, థట్ర, గడబ జాతుల ఆదివాసులు లేక ఆదివికజనులున్నారు. ఐస్తరు సంస్థానములోని చాలా గ్రామములు స్వయంసమృద్ధములుగా నున్నవి. ప్రతిగ్రామములోను గాని కొన్ని గ్రామములకు కలిసికాని ఒక కమ్మరి యుండును. ఈ కమ్మరులు చాలా నేర్పుకలవారు. ఆదివాసుల జాతులవారి నాగళ్ళకు ఇనుపమొసలను మంచి ఆరుగల గొడ్డళ్ళను, వాడియైన ఇనుపమొసలుగల అమ్మలను వీరు తయారుచేయుదురు. ఈ కమ్మరు రీయాదిమవాసుల జాతివారేగాని అన్యులుకారు.

గంజాము జిల్లాలోని సవరజాతివారిలో మంచి నేతగాండ్రున్నారు. ఐస్తరులోని కొన్ని మతములవారు చేపలు వట్టుదురు. ఇట్లు భారతదేశములోని గ్రామజీవనము కులవృత్తుల విధానము నీ ఆదివికులలో వ్యాపించి యున్నది.

* Encyclopaedia Britannica

గోండుజాతివారు పరిసర గ్రామములందు జరుగు సంతలకు పోయి అక్కడ తమకు కావలసిన వస్తువులు తెచ్చుకొందురు. వారి ప్రియ ధరించు కంకణములు, ఉంగరములు, చెవులపోగులు హారములు మొదలైన ఆభరణములు, పూసలపేర్లు మొదలైన వాటిని పరిసర ప్రాంతపు వర్తకులు తెచ్చి అమ్ముచుందురు. గోండుజాతివారిలో కొన్ని కాలలో పచ్చబొట్టు పొదుపించుకొను వద్దతి చిరకాలమునుండి యున్నది. వారు తలవెండ్రుకలను తెల్లని వెదురు దువ్వెనలతో దువ్వకొని బట్టును చాలా అందముగా ముడిచి అలంకరించుకొందురు. గోండుజాతివారు కూడా అస్సాములోని కురీల వలెనే పోదువ్యవసాయమును చేయుదురు. అడవులు గల కొండల ఏటవాళ్ళలో కూడా వారు వ్యవసాయము చేయుదురు. తెలుగుమీరిన గోండుజాతి వ్యవసాయకులలో తమ పంటకొఱకు మంత్రి తంత్రములు, పూజలు, ఆరాధనలు, ప్రార్థనలు అభివృద్ధిగాంచినవి. క్రమ క్రమముగా నాగరకత వ్యాపించినచోట్ల నాణెముల రూపమున కూలి సంపాదించుట ప్రారంభించినారు.

శబరులు (నవరలు), కోయలు (కోదులు) జాతవులు. కొండ దొరలు, చెంచులు, కొఱపలు (ఎఱుకులు) యేనాదులు లంబాదీలు మొదలైన అటవికజాతులవా రాంధ్రదేశమున చిరకాలమునుండి యున్నారు. వీరు హిందూదేశములోని ఇతర ప్రాంతములందుకూడా వ్యాపించి యున్నారు. ఉత్తర దక్షిణతరత దేశములలోని అటవిక జాతులవారందరికి కొన్ని పోలికలున్నవి. కొన్ని సామాన్యచార వ్యవహారములున్నవి. కావి భాషలుమాత్రము వేరుగా నున్నవి. ఎఱుకులు ఎఱుకచెప్పుట, బుట్టలల్లుట, మందులమ్ముట విచ్చమెత్తుట చాలామందికి తెలియును. అయితే వీరిలో చిల్లరవ్యాపారము చేయుచు జీవించువారుకూడా ఉన్నారు. సముద్ర తీరమునుండి దేశము లోపలివరదేశములకు ఉప్పు తీసికొనిపోయి అమ్ముదురు. ఇంతేగాక వీరు అడవులలో దొరకు వెదురుబద్దలతో అల్లిన బుట్టలు కురువేళ్ళు మొదలైనవానితో చేసిన కుంచెలు, ఓషధులు, మూలికలు అమ్ముదురు. పిట్టలవేట దుప్పివేట చేయుటలో వీరు నిపుణులు. వీరిలో దొంగతనము దోపిళ్ళు చేయువారుకూడా ఉన్నారు.

బ్రింజారి, బంజారి, జోయిపారి, సుగారి, లంబాడి లనువారిని అటవికజనముగాను, దొంగతనములుచేయు జాతిగాను ఇంగ్లీషువారు పరిగణించిరి. వీరు పూర్వము ఎద్లపైన వరకులు వేసికొని బిరారు రుణగా వేసికొని ఎద్లతో, ఆయుధపాణులై దేశములోని అడవులు కొండలు రాటి వాటిజ్య వ్యాపారములను చేయుచుండిరి. ఉప్పు పోక చెక్కలు మొరలైన వరకు లుత్పత్తియగుచోటికి వెళ్ళి తెచ్చి దేశములో వచ్చిప్రాంతములకు తీసుకొనిపోవుచుండిరి.

మొగలు చక్రవర్తులు దక్షిణ దిగ్విజయ యాత్రలు చేసిన కాలములో వాని సైన్యములకు కావలసిన ఆహారపదార్థములు, ఇతర సామానులు యుద్ధసామగ్రిని ఎద్లపైన వేసికొని వచ్చి యుద్ధానంతరము దక్షిణదేశములోనే దిగబడిపోయిరి.

ఇంగ్లీషు కుంపిసివారిదేశమున వర్షమకై వ్యాపారముల నారంభించి సామాన్య జనుల జీవనాధారములను నాశనముచేయుటతోపాటు ఈ అటవిక జనుల పృథ్వులను పరిశ్రమలను వ్యాపారములను కూడా నాశనము చేసిరి. అంతట జీవనాధారము లేక వీరు బిచ్చమెత్తట దొంగతనములు చేయుట ప్రారంభించిరి. ఇంగ్లీషువారు నాగరకప్రాంతమునకు వచ్చిన అటవికజనులను నేరములుచేయు జాతులతో వారినిగూడ చేర్చి నిర్బంధము లేర్పరచి కానన విధులను చేసిరి.

ఆదివాసుల జనసంఖ్య

1931 సంవత్సరము జనాభా ప్రకారము మన దేశమున వివిధ ఆదివాసులు ఈ క్రిందివిధముగా పరీకరింపబడిరి.

- 1 గోండు, జోండు కొండ, దొర కోయ, మరియు, మరియు, నాగార్పి, జాతులవారొకే ఆదిమవాసుల కాటకు చెందినట్లు పరీకరింపబడినారు. ఈజాతివారు అందమామ వికోటారు దీవులలోను, బంగాళము, బీహారు, ఒరిస్సా, బొంబాయి, మధ్యరాష్ట్రములు, బీరారు, మద్రాసు,

అయోధ్య. ఆగ్రానంయు క్రరాష్ట్రములు. మధ్యభారతము.
హైదరాబాదు. గ్వాలియరు. రాజపుత్ర స్థానములందు
న్నారు.

పీఠ సంఖ్య 4719222

2. గారో. హజాంగు, కచరి, మెచ్, రఖి. జాతివారు
అస్సాము. బంగాళరాష్ట్రము లందున్నారు.

695048

3. బేదరులు, బోయలు, బొంబాయి. పుద్రాసు, హైదరాబాదు
రాష్ట్రములలో

991536

4. బయిగా, బైనా, బింజ్వార్, బారియ, కడరు, భూమియ,
భుంజీయ, భుయ్య, మట్వార్, నయ్య, పయో, జాతుల
వారు బంగాళము, బీహారు, ఒరిస్సా, మధ్యరాష్ట్రము
మధ్యభారతము, రాజపుత్రస్థానము, సిక్కిములలో.

1050780

5. ఖిల్లులు, బరెల ఖిల్లాల, ధంకా, మంకర్ మావ్చి,
పరియ, రరియ, రావ్విజాతివారు చాలా రాష్ట్రములందు

2454144

6. ముందా, మవాసి, హో, కోర్, ఖర్వార్, ఖర్వా, బొగ్గా,
భూమిటి కొర, జాతివారు, బీహారు ఒరిస్సా, బంగాళము,
మధ్యరాష్ట్రములు, బీరారు, మధ్యభారతము, సంయుక్త
రాష్ట్రము లందున్నారు.

2915276

7. నంతాలు, పొంట, కర్కారి, జారులు బంగాళదేశము,
బీహారు, ఒరిస్సా, మధ్యభారతము లందున్నారు.

2524475

• Statistical Abstract.

8. నవర, సౌనర్, నవర్. వహారియ జాతులవారు వీహారు
ఒరిస్సా. మధ్యరాష్ట్రము, మధ్యభారతము, రాజపుత్ర
స్థానము, గ్వాలియరులలో నున్నారు.

675628

అ ది వా సు లు

అస్సామరాష్ట్రములోని ఆదివాసులు :

గారో; లూషాయి; కుకీ;

మికిర్; అబోర్; దప్లా జాతివారు

అంగామినాగ; గెమనాగ; చంగ్నాగ; లోహిటానాగ; కొన్యాకనాగ
జాతివారు.

ఖాసీజాతివారు.

వంగరాష్ట్రము; వీహారు :

పోలియా; మేరెర్; ఒరొయన్; సంతాలు; ముండా; హో;
జాతులవారు.

ఒరిస్సా; మద్రాసు; (ఆంధ్రప్రదేశము)

టోండు; నవర; చెందు; లంబాపి; సుగాలి; కోయ; కోట; బడగ
జాతులవారు.

టోంబాయి :- విల్లలు; కటకారి; కోలి;

మధ్యభారతము ఏకెన్సి : గోండులు; (మరియ, మరియా; కట్రా; ప్రజ)
జాతివారు.

మధ్యరాష్ట్రము. కోయ; కొర్కు జాతివారు

ష. రా. భారతదేశములో మూడుకోట్ల ఆదివాసులున్నట్లు హిందు
వుల వర్ణాశ్రమ ధర్మములో చేరని జాతులవారు 8 కోట్లున్నట్లు అంచనా.

Races and Cultures, D. N. MUZUMDAR p 258.

హైదరాబాదు రాజ్యము (ఆంధ్రప్రదేశ్ము)

గోండులు; మరియ; మునియ; భట్ట; ధృవ. గడబ

ఉత్తరప్రదేశ్ము (అయోధ్యా, అగ్రా సంయుక్తరాష్ట్రములు)

తారు; భొత్స; ఖాన; కొర్వ; బియరు; టుయ; మట్టి; చెరో;
ఖర్వారు, రాజి.

పశ్చిమోత్తరపు సరిహద్దు : ఆఫ్ గనులు బెలూచీలు.

భారతదేశములోని ఆదివాసుల జనసంఖ్య రమారమి ఒకకోటి
తొంబది లక్షలున్నది. నేరములుచేయు జాతులని ఇంగ్లీషువారు సర్వీక
రించినవారి సంఖ్య 40 లక్షలున్నది.*

Races and cultures D. N. Muzumdar P 104

* Second Five Year Plan; Govt of India; 1956
page 558

3. ఆదిమవాసుల మతధర్మములు

ప్రకృతియందును మానవజీవితమునందును అకస్మికముగా కలుగు మార్పులును సంఘటనలును ఒక రీతుకెన్నులు లేకయుండుట చూచి పీని లోబరచుకొని హద్దులోనుంచి వానికొక క్రమవర్ధతి నేర్పరువ వలెనని మానవులు మొదటినుండి ప్రయత్నింపసాగిరి. దానిని గూర్చి ఆలోచింపగా అణువు మొదలు మేరువువరకు చేతనా చేతనములగు ననుస్త ప్రకృతి, జీవజంతుజాలము, పృథ్వీములు, రాళ్ళు రప్పలు వహితము అకర్మకము నతీంద్రియమునగు శక్తులకు లోబడియున్నట్లు అట్టి శక్తులతో నిండియున్నట్లు తోచెను. ఇక విశాలాకాశమున కనబడు సూర్య చంద్రులు, నక్షత్రములు, ఒక్క ఊడములో మహాపృథ్వీమును పెల్లగించు వాయువు, దేశమును ముంచివేయు షిర్షము నడులు నీశక్తితో నిండియున్నట్లు ప్రకృత్యముగనే కనబడెను. ఈ శక్తి యొక్క శక్తిమైనది లేక అనేక శక్తులైనది అర్థముకాలేదు. అతీంద్రియము అకర్మకమునగు నీ శక్తికి "మన, వాక్య, బొంగ," అని ఆది వాసులు పేరుపెట్టి దీనిని ఉద్భవనముచేయుటకు, ప్రేరేపణము చేయుటకు ప్రయోగించుటకు ఉపసంహరింపజేయుటకు మార్గములన్వేషింప సాగిరి.

మతమనగా పవిత్రమైన విషయములను గూర్చిన నమ్మకమును వానికిసంబంధించిన కర్మకాండయునని డుర్రైయిమ్ (Durhaim) చెప్పి యున్నాడు. కేవలము నమ్మకములతో మాత్రమే మత మేర్పడజాలదు. దానికి శక్తినిచ్చునది కర్మకాండయే. మంత్ర తంత్రములు మతమునకు చాలా పవ్విహిత సంబంధములు కలిగియుండును. అకర్మకము నతీంద్రియమునగు శక్తియందు గల, భక్తి విశ్వాసముల వలననే మంత్ర తంత్రముల యొక్క బలమునేర్పడి ప్రజలకు వానియందు భక్తి విశ్వా

నము లేర్పడును. దివంగతులైనవారి నారాధించుట వారిని తృప్తిపరచుట యనునది వారిలోనున్న అతీంద్రియము వకర్తుకమునగు శక్తిని పూజించుటయే. ఇది ఆదిమానవులయందు అభివికాసమయందు సర్వసామాన్యమైన మతాచారముగా నున్నది.

వన్యపుంగములందు సర్పములందు వశిలందు వృక్షములయందు నడులందు కొండలందు తువకు రోయిరప్పలందుకూడా ఈ శక్తులున్నవని వారు విశ్వసించురు. ఇవన్నియు నాధ్యాత్మిక చిహ్నములుగా నెంచి వానిని పూజించి ఆ శక్తిని తృప్తి పరుపజూతురు.

ఆదిమవాసుల జాతివారు తమ తోడిమానవులతో వ్రత్యక్షమును వరోక్షమునైన సంబంధము నేర్పరచుకొనునట్లే అతీంద్రియ అకర్తుక శక్తులతోకూడా అట్టి సంబంధము నేర్పరచుకొనజూతురు.

భూతప్రేత పితృచ గణములకు సంబంధించిన రూపరహితమైన శక్తులమధ్య మానవుడు జీవింపచున్నాడని, మానవుని జీవితమునందొక్కొక విషయము నొక్కొక శక్తి యావహించి యుండునని వారినమ్మకము. కలరా, మలూది జాడ్యములకు సంబంధించిన శక్తి, కొండలలో వర్షతములపైన గల శక్తి, వదులను నదీపాతములను చెల్లను అవహించిన శక్తి మొదలైనవి యున్నవని వారు విశ్వసించురు.

ఘోరాపూరులోని కొర్వలు పంటలను పర్షములను అవహించి యున్న శక్తి కలదని నమ్ముదురు. కేవలము దుష్టశక్తులను మాత్రమే ఆదిమ జాతులవారు ఆరాధింతుగనుకొనుట పొరలట. వారు రాళ్ళను రప్పలను, ఈకలను, మొక్కలను చెల్లను, పుట్టలను ప్రకృతి దృశ్యములను సూర్యచంద్రులను నక్షత్రములను కూడా ఆరాధింతురు. వారు ఆది భౌతిక ప్రపంచముయొక్క తత్వము నెఱుగగోరుదురు. తమ భవిష్యత్తుకు కారణభూతమైన శక్తులనుగూర్చి తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నింతురు. అవి మంచి శక్తులని, దుష్టశక్తులని వేరువేరుగా నూహించి ఆ ప్రకారము వానిని తృప్తిపరచి పూజింతురు. "పింగ్‌టాంగ" అను సూర్యదేవుడు పరమదయాళువనియు ఎవ్వరికి అవకారము చేయడనియు

మూండాజాతివారి విశ్వాసము. అందువలన దుష్టశక్తులను ఆరాధించివట్లు
అదేవుని ఆరాధింపవలసరము లేదని ఎంచుదురు.

అదిమవాసుల జాతులవారందరు నొక సృష్టికర్తయున్నాడనియు
మానవునికి రావలసినదెల్ల అదేవుడొసగుననియు ధృఢముగా నమ్ముదురు.
ఆ మహాదేవుడు ప్రజోపకారియని భూమిపైన, నీటిపైన గాలిలోను
చరించుచుండు ఇతర దుష్టశక్తులవలె నీటికి మాటికి అగ్రహించి యవ
కారము చేయదనియు అందువలన వారిని తృప్తిపరుప జూచినట్లేఆయన
నారాధింప వలసరము లేదనియు వాని యూహ.

ఎన్నితప్పులు చేసినను అదరించు తల్లివలె ఈ మహాదేవుడు
కాపాడునను నమ్మకము. అదిమవాసుల మతమును పవిత్ర మొనరించు
చున్నది. ఇట్టి యాటవికజనులమతవిశ్వాసములు భారతదేశములోని
“హిందువుల” ననాతన ధర్మమునకు పైదిక మతమునకు చాలా సన్ని
హిత సంబంధమును కలిగియున్నది. హిందువుల పురాణములందు
పేర్కొనబడి, వారు పూజించు దైవములతోపాటు ఈ యాదిమవాసులు
మఱికొన్ని దైవములను ఆరాధించి తమ యిష్టసిద్ధిని పొందుటకు ప్రయ
త్నించుచున్నందువలన భారతీయులీ అదిమవాసుల మతమును హర్షించి
గౌరవించును. తమ ముక్కోటి దేవతలలోనీ యాటవికజనుల దైవము
లను గూడా చేర్చికొని ఆరాధించుట కెట్టి యభ్యంతరము చూపరు.
అందువలన నీ యాదిమవాసుల మతములు ననాతన ధర్మమునకును
మంత్రతంత్రముల మతమునకును మధ్య నొకవిధమైన అధ్యాత్మిక వార
దిగా నున్నది.

అదిమవాసులలో కిరస్తానీ మతమును వ్యాపింప జేయుటకు
పాశ్చాత్యులెన్నో మాయోపాయములనుచేసి కొంత కృతార్థతగాంచిరి.
ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువారి అదివాసులను ఇతర హిందువుల నుండి
వేరుజేయుట కనేక ప్రయత్నములు చేసిరి.

మధ్యరాష్ట్రములలోని గోండుజాతివారు ఇతర హిందువులవలెనే
తమ దైవములకు దేవాలయములు నిర్మించి ఆరాధనలు అర్చనలు జరుపు

దురు. బయటోనగి కొలుపులు జాతరలు చేయుదురు. వారికిని అర్చకులు పూజారులు నున్నారు. వారికిని తీర్థయాత్రలున్నవి. వారిమతచారములకును హిందువులలోని తక్కువ కులములవారి మతాచార వ్యవహారములకును భేదము కనబడుటలేదు. ఈ తక్కువ కులములవారు తమ చుట్టుప్రక్కల జీవించు గోండుజాతివారి దైవములను కొలుచుటయు వరి పాటియైనది. భారతదేశములోని ఆదిమవాసుల జాతులవారి మతధర్మములందు ఇతర హిందువుల ఆచారశాండ వ్యాపించి దానిని సనాతన ధర్మమునకు సన్నిహిత మొనరించినది *

ఆదివాసుల గుణకీలములను గూర్చియు వారి నీతి నియమములను గూర్చియు నాగరిక ప్రపంచమునకు తెలియుటకు అవకాశములు చాలా తక్కువగా నున్నందున వారినిగూర్చిన యపోహలు ప్రబలి నవి. ఆదివాసులు సత్యవంధులు, నీతిపరులు; అమాయకులు; సాహసౌర్యాది నదుజములు కలవారు. స్నేహపాత్రులు, వారినేమి చేయమన్నను చేయుదురుకాని అబద్ధమునుమాత్రమాడరు. “నర్మదా నదీతీర ప్రాంతములందొక మహారాష్ట్ర పండితుడు నాతో మాట్లాడుచు లౌకిక జీవనమునందొకప్పుడు తొండు యవనరమవి దాని లాభమునెంత చెప్పినను అడవులలోను కొండలపైనను వసించు గోండుల కబద్ధము నాడుట నేర్పుట సాధ్యము కాదని చెప్పినాడు. అయోధ్య “బెర్రేన్” అడవులలో వ్యవసాయము చేయు తారులను బూర్జులును, హిమాలయ పర్వతములందు వసించు కొండ జాతులును, నాగరిక జనులతో సంపర్కము కలిగి, ఇంగ్లీషు న్యాయ స్థానములందు వివాదములలోనికి దిగకపూర్వము నాలుకలు కోసినను అబద్ధమాడువారు కారని, “అయోధ్య రాజ్యమునందు పర్యటనము” అను గ్రంథమునందు భారతదేశమున చాలాకాలము గొప్ప యుద్ధోగము చేసి దగ్గుల నిర్మూలనమునకు కృషిచేసిన స్లీమన్ గారు వ్రాసినారు.

* Races and Culures of India; D. N. Mazumdar (Kitabistan) pp 216 - 225.

అటవికజనము మోటువారే. వారి ఆచార వ్యవహారములు నాగ రక ప్రపంచమునకు వింతగా నుండునను సంగతి నిజమే కాని వారిని కూడా కొన్ని మతధర్మములు, నీతి నియమములు సంస్కృతి సంప్రదాయములు ఉన్నవి. సామాన్య పాశ్చాత్య గ్రంథకర్తలు వ్రాసినట్లు వారు కేవలము పశ్యమృగములవంటి వారును దుర్మార్గులును కారు. వారితో కలిసి మెలసి జీవించిన పాశ్చాత్య మతబోధకులలో సద్దర్శులగువారు కొందరు వారియొక్క మంచి గుణములను గూర్చియు. సంస్కృతి సంప్రదాయములను గూర్చి వ్రాసియున్నారు.

ఫాదర్ వెరియర్ ఎర్విన్ అను నొక ఆంగ్లేయ మిషనరీ గోండు లతో కలిసి జీవించుచు ఒక గోండు కన్యను వివాహమాడి వారి ఆచార వ్యవహారములను గూర్చి సంస్కృతి సంప్రదాయములను గూర్చి ఒక గొప్ప గ్రంథమును రచించినాడు.

ర బా ది వి ధా న ము

ఆదివాసులు నర్కసంధత. నీతినియమములు ఋణావర్తనమును నిరుపమానములు. నాగరకతవ్యాపించిన కొలది యీ నద్గుణములు తగ్గు ముఖము పట్టుచుండును. దీనికి కారణము పరిసరగ్రామములందలి నాగరక జనులు వారిని మోసగించి అన్యాయములు చేయుచు లాభము లార్జించు చుండుటయే.

గోండు జాతికి చెందిన మరియా. మురియా. పర్ణా. భట్రా, గడబ. కాఖం ఆదివాసులు బస్తరు సంస్థానములో నున్నారు. ఈ ఆది వాసులలో నెవ్వరైనను ఎవ్వరినైన ఋణపడినచో వారు తన యాపజ్ఞీ వము ఋణదాత క్రింద యూకిగము చేసేయైన యా బాకిని తీర్చుకొనును.

Sleaman:

A Journey through the Kingdom of Ourdh 1849-50
Rise and fulfilment of British Rule p 334-5

Thomson Garratt p 407-8

ఒకవేళ నీలోపుగా వారు చనిపోవుట కటస్థించినచో వాని కుమారు
దాతని ఋణమును తీర్చుటకై ఆ యజమాని కుటుంబమున కతడు
కబాది(Kabadi)లేక కాశ్వత భృత్యుడుగా నేపదేయును. ఈయమాయక
జనులంత నీతివరులైనందువలన తెలివితేటలుగల ఋణదాతలు
వారిని కాశ్వత దాస్యమున ముంచుచుందురు. తన లింగ్రీ ఋణ
మును దీర్చవచ్చిన కబాది పెండ్లికి సొమ్ము అనవసరమగుట కని
పెట్టి ఋణదాత మఱికొంతసొమ్ము బదులిచ్చును. ఆ ఋణము వడ్డీతో
పెరుగుచునే యుండును. అందువలన నాకబాదియు వాని సంరితివారును
యజమానుని కుటుంబమువారికి కాశ్వతముగా బానిస లగు
దురు. ఇట్లు నీతికి కట్టుబడివచ్చిన కబాది పుచ్చురున్న ఋణముపైన
యజమాని యెంత హెచ్చుపడ్డీ వేసికట్టినను, ఎన్ని విషమ షరతులు
పెట్టినను ఆ కబాదికి కడుపునిండ తిండి పెట్టకపోయినను ఇంతా యెన్ని
బాధలు పెట్టిననుకూడా వారు నోరు మెదల్చక తనకర్మమని యీ బాధల
నెల్ల నహించును. ఈ కబాది తన ఋణము తీర్చనంతకాలము వాడును
వాని కుటుంబమును ఆకలిబాధవలన చచ్చిపోతుండా ఏదోకొంతగ్రావము
నివ్వవలయునను నియమమొకటియున్నది. అయితే ఇది బస్తరు సంస్థాన
ములోనన్ని తహశీలులలో నొకేవిధముగా నివ్వరు. వేరువేరుచోట్ల వేరు
వేరు విధములైన రేట్లు ప్రాప్తి గొనగుదురు.

బస్తరు సంస్థానములోని వ్యవసాయదారుల కవసరమైన పాలే
ళ్ళకు నౌకరులకు విచ్చు కూలి జీతబత్తెములు నా సంస్థానములో చిరకా
లాచారమును బట్టి యేర్పడియున్నది. కొండగోవసు దిశాపూరు తహ
శీళ్ళలోని పాలేళ్ళు కొందరు ముందుగానే వ్యవసాయదారుల దగ్గర
కొద్ది మొత్తములను పుచ్చుకొని ఆ సంవత్సరములో వ్యవసాయ వసుల
నెల్ల విరవర్తింతుట కంగీకరించుదురు. సాధారణముగా నొక పాలేరు

Races and Cultures of India D. N. Mazumdar
(Kitabistan) p 92

సాచకు నాలుగు రూపాయల రొక్కము ఒక వయలా (Paila) రాన్యమును లేదా దినమున కొక సోలి (Soli) బియ్యముకొప్పు. మిరప కాయలు, పొగాకును పండుగ రోజులలో త్రాగుటకు రెండణాలును శీతాకాలములో రు 1-8-0 పిలువగల ఒక జత దుప్పట్లును ఇచ్చు పద్ధతిని నొకరి చేయుదురు. కొంటా తహసీలులో “జ్వారి” (Jwari) పంట పండును. అక్కడ ఈ పద్ధతిప్రకారము పాలేశ్వరుని నియమించు ఆచారములేదు. అక్కడ భూములున్న వారికి భూములు లేనివారు వ్యవసాయపు వసులలో సహాయము చేయుదురు. పంటసమయమున వారి కేదో కొంత ప్రతిఫల మిచ్చెదరు.

దరిద్రుడైన ఒక బండుగుని గాని కొంతమంది బండుగులను గాని ఒక సంవత్సరము తన యింట కాళ్ళరముగా నుంచుకొని పోషించుచు, ప్రత్యేకముగా నొకరి యేర్పాటుగాని ప్రతిఫలము నిచ్చు ఏర్పాటుగాని లేకుండా వారికుటుంబమునకు వ్యవసాయవసులలో తోడ్పడు “పెద్దోన” పద్ధతి యొకటి, అనుశృతముగా జరుగుచున్నది.

నాగరకులు చొరని అరణ్యముల రోవరి భాగములందు ఆటవిక జనులు గుంపులుగా నివసించుచోటులలో “కబాది” పద్ధతి కనబడుటలేదు. కొంత నాగరిక పరిస్థితు లేర్పడిన ప్రాంతములందే యది కానవచ్చుచున్నది. కబాది సేవకులకిచ్చు ప్రతిఫలము వివిధ తహసీలులలో వేరువేరు విధముగానున్నది. అయితే సాచరణముగా సాచకు! 2 ఖండీల Khandis రాన్యము అక్కడ పంటమార్పిడి సమయమున ఆరు ఖండీల “దండిముండ్” యు పంటకోతలు పూర్తియైన పిమ్మట ఆరు ఖండీల కటోర్ (Kator) రాన్యమును, సాచకు రెండు రూపాయల రొక్కమును బట్టి రు 1-8-0; ఉప్పు మొదలైనవి 0-8-0 అప్పుడప్పుడు పెట్టు అన్నమును కలిపి రెండవ ప్రపంచ సంగ్రామమునకు

పూర్వపు ధరల ప్రకారము నెండు రెండురూపాయలగును. అయితే అన్ని వ్యవహారములును యజమానియొక్క దివ్యచిత్తానుసారముగా జరుగు వద్దతిలో ఆతడు వీలైనంతవఱకు నీ దురదృష్ట కబాదికి రావల సినదానిని తగ్గించి లాభము పొందుచుండును. కబాది నౌకరులు తమ యజమానుని యింటి ఆవరణలోనే నివసించుచు పిరిచినప్పుడు పలుక వలెను,

కబాది విధానములోని అన్యాయములు మితిమీరగా దానిని ప్రభు త్వమువారు నిషేదించిరి కాని అంతమాత్రమున నది యంతమొందలేదు. దరిద్రులు అమాయకులునగు ఆటవిక జనుల బాధలు మానలేదు.

4. రాజకీయ సంబంధములు

అడవి, చెంచు, కోయ, విల్లులు మొదలైనవారు నామకార్తముగా తమ పరివర రాజ్యముల ప్రభువులకు లోబడినవలెనను వారించు మించుగా స్వతంత్రులుగానే యుండిరి.

“అజ్ఞవలయు నృపతి కాభీరభిల్లాది కంపకోలనూల నాజ్ఞ చెల్లు నంటి; సౌర్యభౌముడైన భూవతి యాజ్ఞ నెల్లవారు దల్లదీల్ల వలదె”*

అని కృష్ణదేవరాయలవారు తమ ఆముక్త మాల్యదలో వ్రాసినారు. అడవి గొల్లలు, కోయలు విల్లులు మొదలైన పాలెగాండ్రకు అడవిలో అజ్ఞ చెల్లును. ఎట్లనగా వారు, ఎవరికైన ఆభయ మిచ్చినచో వానిచేతి కొక యంచకబైనుగాని నూలిపోగును కాని గుర్తుగా నిత్తురు. దానినిగని వారి ప్రజలైనచో దొంగలు వారిని చెనకదు అని ప్రసిద్ధి. అట్టివారికే ఆ విధముగా అజ్ఞ చెల్లునేని వర్వభూమినేలు దొరయాజ్ఞకు జనులందరును తల్లదీల్లవలదాయని శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవారు ఆర్థము వ్రాసిరి.

“ధరణి నసాధ్య నగాటపు లిరపుగ భూషిడసేయు నెఱుకుల పౌరుగూ శ్లెరవగున స్థితి ఖారుల రెరపుగా నిచ్చునది మిథము నెట్లయిన నురున్”

చొచ్చి సాధింప శక్యముగా వర్వకారణ్యములందు నివసించుచు రాష్ట్రపీఠచేయు నెఱుకులు మొదలైన కిరాతుల వివాసముల పౌరుగు గ్రామములను స్థిరేని పరాయి ఖారులకు తాత్కాలిక జీవనార్థముగా నిమ్ము. ఆ యెఱుకులు నీ ఖారులు పరస్పరము పోరాడి ఏమయినను మంచిదే !

* ఆముక్త మాల్యద ౪ వ అశ్వాసము ౨౦౬ (౨౨౧)

విశేషించియు నప్పార్వతీయ బలంబులోనం గూడక
యు రాజానకుఁ బ్రజాబాధ దఱుగ దెట్లెని, -

తెదరు వాని వారలం జేకూర్చుకొనవలయు; నవిశ్వా
నంబును విశ్వానంబును కలుకయు నెలమియు,

నతి వైరంబును నత్యానుకూల్యంబును నల్పు
లగుదినల్పంబున నయగు" (౨౨౨)

అపారకూటనే విజమే పాటియుఁ దప్పరావీరే నెరసునఁ గొం
తేపాటి గన్ననలుగుదు రీపని యెంచినక వెడఁగు

“చెద నాటవికుర్” ౨౨౪

“బోయలు చెంచులు లోనగు నాటవికులు పాలన్నము

పెట్టినమాత్రాననే అ పెట్టినవారిమెడ నత్యము

తప్పక ప్రవర్తించురు. అయినను ఏ యింతుక

అతిక్రమము కనబడినను వెట్టిబుద్ధిచే - ఇది

యొక్క తప్పాయని దాని నుపేక్షింపక పగబట్టుదురు

వారికి స్వల్పముననే స్నేహద్వేషములు కలుగును. అని శ్రీ కృష్ణదేవ
రాయలవారు అనుభవ పూర్వకముగా నెఱిగిన వంగతులను అముక్త
మాల్యదలో వివరించిరి.

విజయనగర చక్రవర్తులు రాజ్యము నేలుచుండగా వారి వైస్య
ములు శత్రురాజ్యముయొక్క సరిహద్దులను సమీపించగానే సామ్రాజ్యము
లోని అడవులందు కొండలందు వసించు అటవిక జాతులవారు చక్రవర్తి
యాజ్ఞానుపారముగా శత్రురాజ్యములోని గ్రామములపైను బడి కొల్లకొట్టు
చుందురు. శత్రురాజులపైను దండయాత్రలు చేయుటలో దోపిక్కుచేసి
ప్రీతి పురుషుల నెత్తికొనిపోయి అల్లరులు జరుగకుండా నుండుట యొక్క
మని తిరుమలాచార్యులవారు చెప్పియున్నారు; అయినను ఈ విషయము
లందు ప్రభుత్వమువారు కొన్ని ప్రత్యేకపు తేర్పాటులు గావించుచుండిరి.

గ్రామములను తగులబెట్టుట ఆ కాలములో చాలా తరుచుగా జరుగుచుండెను. *

“కృష్ణదేవరాయలువారు తురకాజ్యముమీద దళమెత్తెటప్పుడు బోయదొరల నందరినిన్ని రప్పించి పదునెనిమిది కప్పదారవారినిన్ని నగరవిందు బెట్టించి హరిదాతం కొమాళ్ళతోను కార్యముకానకు తురకాజ్యం సీమలోనుమునకలుగాబోయి దిగి మూడే యామడలదూరం సారి నరాళంబోయి, మనుష్యుల, వనలం ప్రాయలు, గొఱెలు, మేకల గుఱ్ఱాల పుండకుండా కొల్లబెట్టమనిన్ని యెదిరితోడట్లు వకల సన్నాహము లతో డట్లు బయలుపెరక వెలిగుడారమునకు వచ్చి నిలిచి” రాయలవారు తరువులు చేసిరని రాయవాచకములో వ్రాయబడినది. (చూడు. రాయవాచకము పుట 83)

మన సారస్వతమునందు వేటముచ్చట వచ్చినప్పుడెల్ల. ఆట విటలు రాజు వద్దకు వచ్చి పునుగు పిల్లలను దుప్పికొమ్మలను ఏనుగు దంతములను పులిగోరులను జింకచర్మములను చారపప్పు, ముంతమామిడి, తేనె, మొదలగువానిని దెచ్చి కానుకగా నిచ్చినట్లు వర్ణింతురు. “ఒక యెఱుకుఱేడు నక్కకొమ్ము నిట్టి గోరొజనంబు జాన్ముఁజారపప్పుఁబీలిగఱుల యంపకోలలు నెలవిండ్లఁగానుకిచ్చి కరయు గంబుమొగిచి”నట్లు పెద్దన్నగారు మనుచరిత్రలో వ్రాసిరి. (చూ. ఆశ్వా. ౪)

పూర్వము హిందూ మహమ్మదీయ పాలకులకు తోడ్పడినట్లు ఆట వికజాతులవా రింగ్లీషు ప్రభుత్వమునకు తోడ్పడలేదు సరికదా వారు పీలైనప్పుడెల్ల తిరుగుబాటు చేయసాగిరి, దీని కాంగ్లేయు లితర కారణములను చెప్పజూచినను విజమైన కారణము ఆంగ్లేయు లీ యాటవికులనుండి అడవులను ఆటవిక పంపదను లాగికొని రాతము పొందుటకై అనేక కఠినకౌశల వదులను నిర్బంధ చర్యలను ప్రయోగించి వారిని బాధించుచుండుటయే. తుదకాయడవుల ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువారు తమ వ్యంత

• The Third Dynasty of Vijayanagara Dr. N. Venkata Ramanayya pp 137-8

అన్నిగా చేసికొని అటవికులకు లేకుండా చేసిరి. అటవిక జాతుల నొకరినుండి యొకరిని వేరుచేసిరి. నాగరిక జనులనుండియు వేరుచేసిరి. విరంతుక పరిపాలనమునకును పైవిక శాసనములు ఎంటి కతిన విధానము లకును లోనుచేసిరి అందువలననే మనదేశములోని అన్ని ప్రాంతముల లోనుగల అటవికజాతులవారు ఇంగ్లీషువారికి విరోధులై తిరుగుబాద పాగిరి. ఆంగ్లయుగమునందు మొదటినుండి తుదివరకు విస్త్రే జరుగుచుం దెను. 1857 కు పూర్వమును తిరువాతను కూడా ఈ స్వతంత్ర - బోరాటము జరుగుచునే యుండెను.

భారతదేశ రాజ్యాంగ విధానమునందు ఇంగ్లీషువారు ఎవో కొన్ని చిన్న సంస్కరణములను గావించినను ఈ యాటవిక జనము వసిండు అరణ్యప్రాంతములందును వాని నానుకొనియున్న మన్యప్రాంతములం దును ఎట్టి రాజకీయసంస్కరణములను గావింపక విరంతుక ప్రభుత్వ విధానమునే అమలు జరిపిరి. పైగా ఇంగ్లీషువారితర ప్రాంతముల కొరకై చేసిన రాజ్యాంగ చట్టములందీ ప్రాంతములను మినహాయింపు చేయుచుండిరి. 1835 వ సంవత్సరపు రాజ్యాంగముల యొక్క 81 - 82 సెక్షనులు పరిచ్ఛేదములను బట్టి ఈ ప్రాంతములట్లు మినహాయింపు చేయబడి గవర్నరు జనరలు గవర్నరులయొక్క ప్రత్యేకాధికారముల క్రింద నుంచబడెను.

ఆంగ్లేయ ప్రభువులు రామీ యాటవిక జనుల యొక్క జీమ లాభముల నాలోచించియే ఆక్కడ విరంతుక ప్రభుత్వ విధానమును స్థాపించినామని చెప్పుచుండిరి. నాగరిక ప్రజలదారినుండి వారిని రక్షించుటకు కొన్ని శాసనవిధులను చేసితిమనిరి. అయితే నిజమునకు ఆ ప్రాంత ములను తమ విరంతుక పరిపాలనము క్రింద నుంచుకొని లాభమును పొందుటకే అట్లు చేసిరని అందఱెరుగుదురు.

భారతదేశ చరిత్రలో హిందూ మహమ్మదీయ యుగములందు దేశములో తక్కిన ప్రాంతములందలి నాగరిక జనులతో ప్నేహము గలిగియుండి ఈ దేశపు రాజులకు చక్రవర్తులకు తోడ్పడుచుండిన

అటవిక జాతులవా రింగ్లిషువ్రదుత్వ యుగమునందు ఇంగ్లిషువారి చర్యల వలననే వారికి విరోధులై తరచుగా తిరుగుబాటు చేయసాగిరి. అరణ్య ములకును నాగరక రాజ్యములకును మధ్యనుండు మన్యప్రాంతములలోని జనులును, వారి నేలు కొండజమిందాదులను ఇంగ్లిషువారికి లోబడి వారి కుట్రతో, ఈ అటవిక జనులను పీడించి అటవీసంపదను అపహరించుచు అటవికుల స్వాతంత్ర్యమును హరించి వారికనేక నిర్బంధములు కలిగించి దాదించుచుండుట వలన అటవిక జాతులవారిట్లు తమకు అన్యాయము చేయువారి గ్రామములపైన బడి కొల్లగొనసాగిరి. అటవిక జాతుల కదివరకుండిన స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యము, జీవనాధారములు, పృథ్వి వ్యాపారములు, పోయినందున వారు దోపిళ్ళు చేయసాగిరి. అంతట ఇంగ్లిషువారు తమ సైన్యమునంపి అటవికజనులపైన తుపాకులు కాల్చుచు తిరుగుబాటుల నణచుచుండిరి.

భారతదేశమున నింగ్లిషువారు పరక్రము చేయుట ప్రారంభించి రాజ్యాక్రమణచేసి బలవంతులై అడవుల నాక్రమించిరి. అందరి సంపదనెల్ల చేజిక్కించుకొనిరి. అందుకొరకెన్నో అన్యాయములుచేసిరి. దోర్జన్యములు గావించిరి. కఠినశాసన విధులను చేసిరి. నిరంకుశ పరిపాలనమును స్థాపించిరి. ఇదియంతయు అటవికజాతుల క్షేమము కొరకే కాము చేయుచున్నామని ప్రకటించిరి. అందువలన ఆంధ్రదేశపు మన్యములందు కొండజమిందారీలందు అరణ్యప్రాంతములందు కోయలు, ఖోందులు, వసరలు మొదలైనవారేకాక మధ్య భారతదేశములోని గోందులు వింధ్యారణ్యములలోనుండి సంయుక్తరాష్ట్రపు పరిహద్దులు మీహారు వరకు వ్యాపించిన కోయలు, బంగాళా, ఒరిస్సా రాష్ట్రములందరి నంతయు, అస్సాము అడవులలోని నాగులు మొదలగు అటవిక జాతులవారును, బొంబాయి ఖాండేపులలోని బిల్లులు నింగ్లిషువారిపైన తిరుగుబాటుగావించి చాలా మారులు యుద్ధములు చేసిరి. వీరినణచుటకై ఇంగ్లిషువారు నిరంతరముగా సైనికబలములను ఉపయోగింపవలసి వచ్చెను. ఈ తిరుగుబాటులనింగ్లిషువారు మన్యపు విహారింపి చెప్పు

చుండురు. క్రీ. శ. 1785 నుండి 1882 వరకును యుద్ధములు పొగుచునే యుండెను.

ఇంగ్లీషువారి దేశములో వర్తకము చేసి కొనుటకువచ్చియొగలాయి చక్రవర్తిని రాజులను, నవాబులను ఆశ్రయించి ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారములను చేసికొనుటకు అనుజ్ఞనుపొంది త్వరలోనే దేశములో సుత్పత్తియగు అన్ని ముడిపస్తువులలోను తయారగు అన్ని పారిశ్రామికపస్తువులలోను సర్వమత్తగావ్యాపారము చేయుచు దేశీయ పారిశ్రామికంతో పోటీచేసి వారి జీవనాధారములను పడగొట్టిరి. 1811 నుండి 1813 వరకు నిట్లు జరిగినది.

కుంపిసీవారు 1786 నుండి రాజ్యాక్రమణము చేయుట ప్రారంభించి రాజ్యాధికారములను వహించుటవలన దేశమునకు ప్రభువులై యున్నందున సర్వమత్తావ్యాపారము చేయుట బాగాలేదని ఇంగ్లీషు పార్లమెంటువారా యధికారములను 1813 లో రిపిటేషిరి గాని వారి ప్యాక్టరీలను రద్దుచేయలేదు. అందువలన అధికారబలము వలన ఇంగ్లీషు కుండిన వారనేక విలువగల పస్తువులయందటి వ్యాపారమును చేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషుకుంపిసీ ప్రభుత్వమువారు బలపంతులై భారతదేశమున రాజాధిరాజులుగాను ఉన్నందువలన విక విక్రడ వ్యాపారము చేయుటయే అసమంజసమని పార్లమెంటువారు 1833 లో శాసించిరి. అయినను వారు చీనాకును బర్మాకును ఎగుమతి వ్యాపారము చేయుట మానలేదు. వ్యాపార లాభములను పొందుటకు ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారెన్నో ఆక్రమములను అన్యాయములను చేయుచుండిరి. వారు రాజ్యాధిపత్యము వహించిన తరువాత నీదేశమునుండి వీలైనంత సొమ్మును చేతిక్కించుకొనుటకెన్నో అన్యాయములు చేయసాగిరి. ఈ పరిస్థితులలో భారతదేశపుటదపులలో దొరకు అమూల్యములైన పస్తుకాలమును ఏదోవిధముగా తెప్పించి వ్యాపారము చేయుటకై కుంపిసీవారు మొదటినుండియు ప్రయత్నించుచుండిరి. అందుకొఱకు వీరు నాగరక ప్రాంతములకును చొరవి అడవులకును మధ్య సరిహద్దున గల అనారోగ్యకరములైన మన్యపు కొండలవంటియున్న చిట్టదవి ప్రాంతములందలి కొండ జమీందారులతోను

వలుకుబడిగల పాలెగాండ్రతోను స్నేహము చేసి తాము కొంతమంది దేశీయ దళారీవర్తకులకు ధనమిచ్చి అటవిక సంపదను తరలించుటకు తగు ఏర్పాటులు గావించిరి.

కుంపినీవారు రాజ్యాధికారములను సంపాదించిన విమ్మట కొండ జమీందారులు సరిహద్దుల సంరక్షణము చేయుచు అటవి సంపద తరలింపుచేయు వద్దతిపైన వారికి చొకబారు పేష్కారు నిర్ణయించిరి. అయితే ఆ వ్యర్థపు సొమ్ము కిస్తీలు కూడా వారు చెల్లించనందున కుంపినీవారు వారిని తొలగించుచు ఆ జమీందారీల కుటుంబములోని వారి కెవరో కట్టబెట్టుచు మిత్రభేదములు చేయుచు కుటుంబ కలహము లందు ప్రవేశించి వీరి నొకరి తరువాత నొకరిని తక్కు దింపి యెక్కించుచు కుటిలరాజ్య తంత్రమును ప్రయోగించి తమ పనులు చక్కబెట్టుకొన నూచిరి. ఒక్కొక్కప్పుడు పాత జమీందారుడే పాతదాకీని చెల్లించుట తంగీకరించినప్పు డాతని భూస్థితి నతనికి పప్పగించుచుండిరి.

ఈ కొండ జమీందారులలో కొందరు పూర్వీక రాజుల క్రింద సరిహద్దు అటవిక జనము పెరిగి శిస్తులు పనులు చేయు మనస్సు దారులుగా నుండిరి. కుంపినీవారి కొఱకై ఈ జమీందారులు వీరి మనుష్యులు చేయు అక్రమములను దుర్మార్గములును నహింసక అటవికులొక్కొక్కప్పుడు వరినర గ్రామముల పైనది కిల్లకొట్టుచుండిరి. ఇట్లు సరిహద్దు మన్యము లలో తరుచుగా కల్లోలములు జరుగుచు తిరుగుబాటులు జరుగుచుండెను. సరిహద్దు కొండ జమీందారులు కుంపినీవారిపైన తిరుగుబాటుచేసి అటవిక జనముండు దేశములో తలదాచుకొను చుండిరి. అందువలన మన్యము లందు దాలా విధములైన పిఠూరీలు చెలరేగు చుండెను. మధ్యమధ్య అటవికజాతులు కూడా తిరుగబడి తీవ్రముగా పోరాడుచుండిరి.

ఈ మన్యప్రాంతములు ఆనారోగ్యకరములై కొండలలోను అరణ్యములలోను ఉన్నందున కుంపినీ యుద్యోగులొక్కడ శాంతి భద్ర తలనుగాని స్థిర పరిపాలనమునుగాని ప్రాపింప లేకుండిరి. రక్షకభటులను తగిన పిల్చుండివి యుంచలేకుండిరి. అందువలన ఏప్రాంతపు మోటు

జనులకి కుంపిసీవారి సైనికబలము సంగతి తెలియబడు అవకాశములేక నిరంతరము అధికార దిక్కారము చేయుచుండిరి. అప్పుడప్పుడు అక్కడ పితూరీల నాయకులు పోయిన కుంపిసీ సైనిక దళములును నిబ్బండియొ జబ్బునడి హెచ్చుకాల ముండలేక కొన్ని యుద్ధములందోడిపోవుచు కొంతజనము నష్టపడుచుండిరి.

వీలైనప్పుడు మాత్రము కుంపిసీవారు తమ యధికారములను చెలాయించుటకు ప్రయత్నించుచు పరిసర జిల్లాలలోని కాసన విడులను ప్రభుత్వ వర్తకులను అమలు జరిపజూచిరి. ఈమెన్య ప్రాంతజనుల కీవర్తకులు అర్థము కానందున వారు వీనికి లోబడక నిరంతరముగా వాని నుల్లంఘించుచు ఈ యుద్యోగుల లంచగొండితనమును వారుచేయు ప్రజా పీడనమును చూచి అసహ్యించుకొని తమకు జరిగిన అన్యాయము లను గూర్చి సైవారికి చెప్పుకొను వర్తతి నవలంబింపక పగతీర్చుకొనుటకు గాను దౌర్జన్యము చేయసాగిరి. ఒక్కొక్కప్పు డీ ప్రాంతములం దింగ్లీషు అధికారులు వారి నిబ్బండి ప్రాణములను గోల్పోవుచుండిరి. కుంపిసీవారు సైనికకాసన ప్రభుత్వమును (Martiallaw) అమలు చేయుచుండిరి.

గోదావరి విశాఖవట్టణము గంజాములోని మన్యములందేగాక బస్తరు ఒరిస్సాలలోను మధ్యరాష్ట్రములందును బంగాళరాష్ట్రము లందునుకూడా ఇట్టిపరిస్థితులే సంభవించుచుండెను. 1781-1822 మధ్య గోదావరి మన్యమున చాలా పితూరీలు జరిగెను. 1831-32 మధ్య విశాఖవట్టణము గంజాము జిల్లాల మన్యములందు చాలా తీవ్రమైన తిరుగుబాటులు జరిగెను. మహారాష్ట్రమున బిల్లులు 1825లో తిరుగు బాటు చేసిరి. 1832 లో కోర్కాజాతి వాకొక గొప్ప పితూరీ చేసిరి. 1835 లో సంతాలు తిరుగుబాటు గావించిరి. ఇట్లు దేశము లోని అటవికజాతుల వారందఱు ఇంగ్లీషు వారితో యుద్ధములు చేసిరి. అనుభవజ్ఞులగు ఇంగ్లీషు కంపెనీ దొరలీ పరిస్థితు నాలోచించి నాగరక జనులందు జిల్లాలకును దుర్గమూరణ్యములకును మధ్యగల పరి హద్దు మన్యములందు కుంపిసీవారితరరాష్ట్రములందు పరిపాలించి

చున్నరీతిగా “రెగ్యులేషను” లనుకావనవిదులద్వారా జరుగు ప్రభుత్వ విధానమును అమలుజరుగుట సాధ్యముకాదనియు, ఇక్కడి మోటు జనులు తిరుగుదాటు చేయకుండా అణచియుంచుటకును అవసరమైన చర్యలను ఆలస్యములేకుండా జరుపుటకు వీలగునట్లు విరంకుకమైన నర్యాధికారములు గల ప్రత్యేకాధికారముల క్రిందనే యీ ప్రాంతముల నుంచి సైనికకావన ప్రభుత్వము వంటి విరంకుప్రభుత్వమును స్థాపించినగాని లాభము లేదనియు నిశ్చయించిరి. అంతట నీ ప్రాంతములందెల్ల ఆటవంటి ప్రభుత్వమునే స్థాపించిరి. సామాన్య రాష్ట్రములను “రెగ్యులేషన్ ప్రావిన్సు”లను చున్నందున పీని “నాన్ రెగ్యులేషను ప్రావిన్సు”లనిరి. ఇక్కడి పరిస్థితులనుబట్టి గవర్నరుయొక్క పెత్తనము క్రింద కలెక్టరులాయనకు స్పెషల్ ఏజంటులుగా నర్యాధికారములు కలిగి పరిపాలించునట్లు కాసిందిరి. సామాన్యముగా కుంపిసీవారితో ఒడంబడికను చేసికొనివచ్చు “కవనెంటెడ్ నరీసు” ఉద్యోగులనేగాక ఈ మన్యప్రాంతములందెల్ల వ్యవహారములను చక్కబెట్టుటకు శక్తి సామర్థ్యములుగల ఇతర దొరలనుకూడా ఉద్యోగులుగా నియమించుటకు గవర్నరుల కధికారమిచ్చిరి.

ఈ ప్రభుత్వవిధానములోని యుద్యోగులు నర్యాధికారములు కలిగి యుండి వారికి దయగలిగినప్పు డెన్ని యుపకారములనైననుచేయుటకును అగ్రహము కలిగినప్పుడెంత ఆపకారమునైననుచేయుటకును అవకాశము లుండెను. వారు అవసరమునుబట్టి కఠిన చర్యలను తీసికొని క్రూరశిక్షలనుకూడా విధించి కాంతి భద్రతలను స్థాపించి ఈ మోటు ప్రజలను అడుపు అజ్ఞలలో నుంచుటయే ప్రధాన కర్తవ్యముగా నెంచి పరిపాలించవలెను. సాధారణముగా నీ యాటవిక జనుల ఆచార వ్యవహారములతో జోక్యము కలిగించుకొనరు. ఆ ప్రాంతములందు అమలుజరుగు ప్రాత వర్తతులలో మార్పులు చేయరు. ఏదైనా మార్పుచేయుట అవసరమైనప్పుడు చాలా జాగ్రత్తగా చేయవలెనని కుంపిసీవారు కాసిందిరి.

ఆంగ్లేయ రాజ్యనీతిజ్ఞులు చరిత్రకారులును ఈ విరంకు ప్రభుత్వ విధానము కేవలము అటవికజాతుల కేమలాభములకొరకే స్థాపించ

దితిమనియు. రెగ్యులేషను ప్రావిన్యెన్ అనబడు నాగరిక ప్రజలువనిండు రాజధానులందు అమలు జరుగు శాసనవిధులును న్యాయపరిపాలనా విధానములును చాలా తికమకలుగా నున్నందున ఈ అటవికజనులు ఆర్థము చేసికొన జాలకున్నారనియు, అంతేగాక అటవికజనులు ఆమాయకులై యున్నందువలన పరిసర ప్రాంతములందున్న నాగరిక ప్రజలు వీరిని మోసగించి వీరిపట్ల అన్యాయములుచేసి వీరిభూములు ఆక్రమించి సామాన్య పరిపాలనా విధానములోని గుంటచిక్కులనెఱిగిన వారైనందున ఆ ప్రభుత్వయంత్రము నువయోగించి అటవికులను నష్టపరచుచు వారిని కోర్టులకిచ్చి ఆదోగతిలోనికి దింపుచున్నారనియు అందువలననే తాము సామాన్య న్యాయపరిపాలనా విధానమును తీసివేసి ప్రత్యేక నిబంధనలుగల న్యాయవిచారణ పద్ధతిని స్థాపించినామనియు చెప్పసాగిరి. అయితే వారి ఉద్దేశము వేరు. ఈ మధ్యప్రాంతములను ప్రత్యేకమండలములుగా చేసి ఈ ప్రజలను నాగరిక ప్రజలనుండి వేరుచేసిరి. నాగరిక మండలములలోని వారెవ్వరు నిక్కడికి వచ్చి భూములను సంపాదించుటకు వీలు లేకుండా నిషేధించిరి. అయితే పాశ్చాత్యులుగాని క్రైస్తవులుగాని ఈ మండలములోనికి స్వేచ్ఛగా వెళ్ళి లాభము పొందవచ్చును. మిషనరీలు క్రైస్తవమత బోధచేసి అటవికజనమును కిరస్తానీ మతమున గలుపజచ్చును. ఇక ఆడపురుషులములోకూడా ఇంగ్లీషువారు చిత్రమైన పద్ధతి ననబరిచిరి. మొదట సరిహద్దు మన్యములపైన అధికారము వహించిన కరెక్టరులకే ఆడపురుషులపరిపాలనమును వప్పగించిరి. వారాంగ్లేయ కుంపిసీవారి వ్యాపారమునకు వీలైనంత లాభమును కలిగించగల పద్ధతులను అమలుజరిపిరి. ఇంగ్లీషువారును వారిస్నేహితులు వేటాడుటకు, మృగములను వదించుటకు, అటవిక సంపదను తరలించుటకు వీలైన కట్టడాలును గావించిరి. 1807 లో ఇంగ్లీషువారికి రాజ్యాధికారము కలిగిన కొంది కాలములోనే మరణారులోని తేకుకలపను కొట్టి తీసికొని పోవువారిపైన “రాయల్టీ” వన్ను విరించిరి. అటునిమ్మట వీ వన్ను సముద్రతీరమునగల ప్రాంతముల కన్నింటికీని వర్తింపజేసిరి. 1820 మద్రాసు గవర్నరుగా నుండిన మరతామహమ్మద్ ఇది అన్యాయ

మని దీనివలన ప్రజలలో అసంతృప్తి వ్యాపించునని తన అనమ్మకాని తెలిపెను, అంతట కుంపిసీవారవృత్తికి దానిని అప్పజేసిరి.

సరిహద్దు మన్యముల నానుకొనియున్న పెద్దఅడవులను క్రమ క్రమముగా వింగ్లీషు కుంపిసీవారు తమయధికారముక్రిందికి తెచ్చి దానిలా భమును పొందవలెనని నిశ్చయించి అందుకు వలసిన కాననవిధులను కట్టుబాటులను క్రమక్రమముగా చేయసాగిరి. ఇంగ్లీషువారు మొదట షికారీపేటలవలన అడవులలోని ప్రూరమృగములను వదించుచు అక్కడి దుర్గమారణ్యప్రాంతములను చేదించుటను ప్రోత్సహించుచు అటవికుల చేతి అటవిక సంపదను తెప్పించి చేజిక్కించుకొనుటకు తగు కట్టు బాటులు చేసిరి. చాలా కాలమువరకు కలెక్టరులద్వారానే దీనికి సంబంధించిన ఉత్తరువులను అమలు జరిపిరి. సరిహద్దులలోని కొండవారికి అడవులలోనున్న అటవిక జాతులవారికి గల స్వాతంత్ర్యములను క్రమ క్రమముగా తీసివేసిరి. అటవికజనము ఇంగ్లీషువారి చుపాకిదెబ్బల కాగలేక వెనుకకు పోయిరి. అటవికజనము నకడివరకు అరణ్యములలో నుండిన స్వాతంత్ర్యములను హక్కులును పోయినందువలన వారికి కొన్ని స్వల్పసౌకర్యములు కలిగించుటకు నిబంధనలు చేసినామని ఇంగ్లీషువారు లోకమునకు చాటితామెంతో దయార్థిహృదయులమనిరి. అడవులలో నదివరకువలె పోదువ్యవసాయము చేయుటకు వీలులేక పేటాదుటకు వీలులేక అటవికుల జీవనాధారము పోయెను. అయితే అంగ్లేయులు దయదలచి నయముననుభయమునను కొందరు దురదృష్టవంతులైన అటవికులను చేరదీసి వారిచేత అడవులలోని అమూల్య వస్తుజాలము నేరించి తెప్పించుచు చెల్లను వరికించుచు అందుకు వారికి రోజుకు మూడదాం కూలినిచ్చి తృప్తిపరుప జూచిరి. అటవికులు ఎంత యమామకులైనను ఈ అన్యాయమునుచూచి లోలోపల బాధ పడకుండ నుండలేదు. వారు దేశములోపల గల దుర్గమారణ్యములకు పోవసాగిరి. వారి ఇంగ్లీషువారు మారుమూలలకు త్రోసి అయడవులను అంగ్ల ప్రభుత్వమువారి స్వంతఅస్తిగా ప్రకటించిరి. కొన్ని ప్రాంతములను రిజర్వుడు పారెస్తులనిరి. కొన్ని ప్రాంతములను ప్రొటెక్టెడ్ నరక్షిత

ప్రదేశములనిరి. తమకు పనికిమాలినవిగా తోచిన ప్రాంత ములను మాత్రము పగ్గికరింపకుండా అప్పటికి ఎదలిరి. ఈ ఆదవులలో ఖనిజవృక్ష జంతుసంపదయైల్ల కుంపిసీప్రభుత్వమువారి అస్తియైనది. ఈ ఆదవులలో ప్రజలు వేటాడరాదు. కట్టెలు కొట్టరాదు. ఆటవిక ద్రవ్యములు ప్రోవుచేసికొని పోరాదు.

1847 లో ప్రత్యేకముగా నొక ఆటవిక ప్రభుత్వశాఖ స్థాపింప బడెను. ఆదవులకు సంబంధించిన అన్ని వ్యవహారములు ఆ శాఖద్వారా జరిగింపసాగిరి. చల్హాపుసీ ప్రభువు గవర్నరు జనరలైన పిమ్మట నీ ఆదవుల పరిపాలనము క్రమబద్ధము చేసెను. 1855 లో బొంబాయి మద్రాసు బర్మాలకు ఆటవిక శాఖాధ్యక్షులను నియమించెను. అంతట ఆదవులన్నియు ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారివలన కట్టుదిట్టముగా పరిపాలింప బడసాగెను.

5. వెనుకబడిన ప్రాంతములు

బ్రిటిష్ ఇండియాలో “వెనుకబడిన ప్రాంతము”లు అనబడు ఆటవిక జనము కొండకూతులు మొదలైన అతివాసులు. వసించు ఆరణ్య ప్రాంతములు 207800 చదరపు మైళ్ల వైశాల్యము కలిగి 130 లక్షల జనవంశ్య కలిగియున్నదని భారతదేశ రాజ్యాంగమును గూర్చి సూచించుటకు నియమింపబడిన సైమను కమిటీవారు 1929లో వ్రాసిరి. * మద్రాసు రాజధానిలో తూర్పు కనుమలకును ఒరిస్సా మధ్యరాష్ట్రపు శరీహద్దులకును మధ్యనున్న ఏజెన్సీ మన్య ప్రాంతములను గోదావరిజిల్లా కలెక్టరు మద్రాసు ప్రభుత్వ కార్యాలయచన సంఘమువారి సలహాతో గవర్నరుగారి ఏజెంటుగా పరిపాలించెను. ఈ ప్రాంతమందలి అతివాసుల అనాగరిక స్వభావమునకు తగిన ప్రత్యేక శాసనవిధులుగల నిరంకుశ పరిపాలనా విధానమే అక్కడ అమలుజరుగుచుండెను. ఈ ప్రాంతము బ్రిటిషుపరిపాలనమునందు 1920 నాటికి కూడా అభివృద్ధి గాంచలేదు. ఈ ఆటవిక జనమునకుకొన్ని ప్రత్యేక మతాచారములున్నవి. వారు అనవసరముగా తిరుగుబాటు చేయువారుకారు. అయితే వారికి ఆర్థికమైన బాధలు కలిగినను ప్రభుత్వాధికారుల వలన బాధలు కలిగినను సులభముగా ఉద్రేకముపొంది తిరుగుబడుదురు. తుంపిసీవారి ప్రాంతములను పరిపాలింప బూసుకొన్నప్పటి నుండియు పీఠస్పదస్పరు తిరుగుబాటులు చేయుచునే యుండిరి. అనిసైమను కమిటీ రిపోర్టులో వ్రాసిరి. పుటలు 56-57

పంగదేశమున ఉత్తరపుష్కర నేపాళము, సిక్కిము, రాజ్యములకు అనుకొనియును. దక్షిణ తూర్పు దిశలను అస్సాము బర్మా లైపు

, Indian Statutory Commission Report Vol I.
p. 158.

* Ibid p. p. 56-76 (1929)

నను చిటగాంగు కొండ ప్రాంతములున్నవి. ఇక్కడ కూడా ఇంగ్లీషువారు ప్రత్యేక నిరంకుశ ప్రభుత్వ విధానము నేర్పరచిరి. దార్జిలింగు జిల్లాలో వంగభాషను మాట్లాడు కొండజాతివారున్నారు. మిగిలినవారు హిమాలయము లందున్నారు. వీరిలో వివిధ తెగలవారు వివిధమతాచారములను భాషలను కలిగియున్నారు. చిటగాంగు కొండప్రదేశములందు అరణ్యమున్నది. అక్కడ సీయాటవిక జనము పోరువ్యవసాయము చేయుచుండురు. అనగా చెట్టుతగలబెట్టికొని బూడిదలో గింజలు జల్లదురు. వీరి జనసంఖ్య 170000 ఉన్నది. వీరు చాలా అనాగరకులుగా నున్నారు (పుట 82)

కాఫీరు సిమ్లా కొండరాజ్యములమధ్య లాహౌలుస్పిట్టి యనబడు హిమాలయ లోయలలో త్రివిష్టప జాతికి చెందిన అనాగరక జనులున్నారు. (నైమను రిపోర్టు పుట. 87-88)

ఉత్తరమున దీహారు రాష్ట్రమునకును దక్షిణమున ఒరిస్సా రాష్ట్రమునకును మధ్య 'చోటా నాగపూరు'న్నది. దాని ముఖ్యపట్టణమురాంచి. ఇది సముద్రమునకు 31 వేల అడుగుల యెత్తుననున్నది. ఇందులో దట్టమైన అడవులు పీఠభూమి యున్నది. దీని జనసంఖ్యలో నగము మంది అదిమవాసులు అనాగరకులు. వీరనేక భాషలు మాటలాడుదురు. నూటికి ముప్పదిమంది చొప్పున హిందీ, ఒరియా భాషలు మాట్లాడుదురు. కొన్ని జిల్లాలలో ముండా భాషను ఇతర కోయభాషలను మాటలాడుదురు.

చోటా నాగపూరులో చాలా విలువయైన ఖనిజములున్నవి. హిందూదేశములోతెల్ల విలువగల బొగ్గు గనులున్నవి. అక్కడ కర్మాగారములలో మోటువనులెల్ల ఈ అనాగరక జనమునకు చెందిన కూలిలు చేయుదురు. రాంచీదగ్గర తేయాకు తోటలున్నవి. అస్సాములోని తేయాకు తోటలకు కావలసిన కూలివారి నీ అదిమవాసులనుండి తీసికొని పోవుచుండురు. దీహారు ఒరిస్సాలలోని వివిధ ప్రాంతములందరి అదిమవాసుల నాగరకతలోని భేదములను బట్టి అక్కడి పరిపాలనా విధానములోను మార్పులుండెను. చోటా నాగపూరులోను, సంతాలు పరగణాలు శంబరపూరు జిల్లాలలోను, జీవించువారు అనాగరక అదిమవాసులై నందు వలన బ్రిటిషు వారక్కడ వెట్టి రాజ్యాంగ సంస్కరణములను చేయుటకు

ప్రయత్నింపలేదు. అంగుళ జిల్లాకూడా అటువంటి వెనుకబడిన ప్రాంతమే. ఈ ప్రాంతములందరి అనాగరకులు ఆర్యులరాకకు పూర్వమీదేశమున నుండిన అదివాసుల జాతులకు చెందిన వారేయని కొందరి యాహ. వీరందరును దుర్గమములైన ఆరణ్యములలోనికి పోయినందున ఆర్యులందు ప్రవేశింపలేక పోయిరని చెప్పుదురు. వీరు పేటపలనను, పోరు వ్యవసాయమును చేసియు జీవింతురు. కొండలోయలలో నీ ఆటవిక జాతులవారు కొన్నిచోట్ల నిలకడమైన వ్యవసాయమును కూడా చేయుచుంటిరి. అక్కడ పంటలు విరుగ బండుచుండెను.

ఇంగ్లీషుపరిపాలనమును స్థాపించక పూర్వము హిందూదేశములోని తక్కిన ప్రాంతప్రజల ఆటవిక జనముయొక్క పాలములైన ఆళపడ లేదు. కారణమేమనగా అకాలమున ఆ పాలములవలన శిస్తులను వసూలు చేయుట దుస్సాధ్యముగ నుండెను. ఇంగ్లీషు పరిపాలనమునందు ప్రవేశ పెట్టబడిన న్యాయశాస్త్ర విధులవలన న్యాయస్థానములవలన పాపంకారుల పుణ్యము పుచ్చెను. వారి అనాగరకులకు ఋణములిచ్చి బాకలకు వ్యాజ్యములుపేసి దీక్రిలు పొంది వారిని తమ బానిసలుగా చేయసాగిరి. ఇంగ్లీషువారి పరిపాలనము వచ్చినది మొదలు నాగరక ప్రాంతములందరి జనులు అనాగరక దేశములోపలి భాగములలోనికి క్రమక్రమముగా చొచ్చుకొని పోవసాగిరి, "ఆటవిక జాతులు అమాయకులు దూరాలోచనము లేనివారు. అందువలన వారు ఋణచారం చేతులలో పడిపోవుచుండురు. వారికి విద్య లేనందువలనను వారు ప్రత్యేకభాష మాట్లాడుటవలనను, న్యాయస్థానములందు వారికి చాలా ఇబ్బంది కలుగుచుండును. వారికి నిజముగా అన్యాయములు కలిగినప్పుడుగాని తనకు అన్యాయము జరిగినదని వారికి తోచినప్పుడు కాని వారిలో అసంతృప్తి విప్లవాగ్ని చెలరేగి జారి కట్టుబాటులవలన అది త్వరితముగా నలుప్రక్కలకును వ్యాపించును. వారు కేదలము చిన్నపిల్లలవంటివారై నందున వారిని కొంతింపజేయుట చాలా కష్టకరమైనకార్యముగా నుండును" అని డిహారు ఒరిస్సా రాష్ట్రప్రభుత్వములవారు ఆ రాష్ట్రములలో వెనుకబడిన ప్రాంతమునుగూర్చి నైమనుకమిషను వారికొక మెమోరాండమును నమర్పించిరి.

6. కోల్ జాతివారి తిరుగుబాటు

కోల్ జాతివారు 1832 లో కుంపిసి వారిపైన తిరుగుబాటు చేసిరి. వీరు చాలా తీవ్రముగా పోరాడి నందువలన ఇంగ్లీషువారు తమ రెల్ల సైనికులను సిపాయిలను చాలామందిని పంపి యుద్ధము చేయించి వచ్చెను. వీరి తుపాకీగుండ్ల షర్షముముందు కోల్ జాతివారి విల్లుఅమ్ములు బల్లెములు పనిచేయలేదు. అయినను వారు చాలా దైర్యముగా పోరాడి నందువలన చాలా జననష్టము కలిగెను. ఇంగ్లీషువారికి చాలా మందు గుండు సామగ్రి వ్యయ మయ్యెను వారు చాలా సొమ్ము అర్జుపెట్టవలసి వచ్చెను. కోల్ జాతివారి గ్రామముల నింగ్లీషు సైన్యములు తగులబెట్టి చాలామందిని వధించిరి. ఎంతో కష్టమునైన నీకోల్ జాతివారు యుద్ధము విరమించిరి. ఈ తిరుగుబాటున కింగ్లీషువారెన్నో కారణములను చెప్పిరి. గాని నిజమైన కారణములను మాత్రము ప్రకటింపలేరి. ప్రభుత్వద్యోగులు చేసిన అన్యాయములు, దుర్మార్గములును దుష్పరిపాలనమును దోపిడియు దీనికి నిజమైన కారణములు. ఈ యుద్ధ్యోగులు రంఛములు పుచ్చుకొని తమ అధికారమును దుర్వినియోగము చేయుచు అక్రమములుచేయు వ్యక్తులకు తోడ్పడుచుండిరి. *

పంచాలు జాతివారిని బెంగాలీ, బిహారీ, ధూస్వాములు దాదించుట వలన వారలో తీవ్రమైన అసంతృప్తి కలిగి వారు 1836 లో తిరుగుబాటు చేసిరి. ఇంగ్లీషు కుంపిసివారు స్థాపించిన న్యాయస్థానములందు వారి న్యాయకౌశల విధుల ననుసరించి న్యాయమును పొందుటకు పంచాలు ప్రయత్నింపలేదు. వారికి కనబడిన బెంగాలీవారివెల్లరను చిత్రహింసలు

*Notes on Indian Affairs Shore, vol I. pp 145-166.

పెట్టి ధంపి నాశనముచేయుట ప్రారంభించిరి, అప్పుడు కుంపిసీవారు తమ రెగ్యులరు సైన్యములను పంపి ఈ తిరుగుబాటును అణచవలసి వచ్చెను. దానివలన పిమ్మట సంతాలు విపసించు ప్రాంతము నొక ప్రత్యేక పరగణాగా విర్మాణము చేసిరి. బంగాళము ఒరిస్సా రాష్ట్రములతో ఆమలుజరుగు రెగ్యులేషను శాసనవిధులును సామాన్యపరిపాలనమును ఆమలుజరుపబూనుట విప్రుయోజనమని కుంపిసీవారికి అవగతమయ్యెను.

1855లో సంతాలు చేసిన తిరుగుబాటు చాలా తీవ్రమైనది. బంగాళాదేశములోని రెగ్యులేషను శాసనవిధులవలన సంతాలు బాధలు దుర్భరమయ్యెను. తమ బాధలను గూర్చి చెప్పుకొనుటకు సంతాలు కలకత్తాకు బయలుదేరి దారిలో గ్రామములను దోచుకొనుచు ప్రజలను హింసింపసాగిరి. అంతట కుంపిసీ దొరతనమువారు శిక్షార్థపు పోలీసు దళమును చాలా పెద్దదానిని తయారుచేసి దానితో ఆక్క్రంద వారిని అణచియుంచిరి. ఈ తిరుగుబాటు జరిగిన తరువాత నీప్రాంతమునందు సామాన్య పరిపాలనా విధానమును పూర్తిగా రద్దుచేసిరి. వీరికొఱకు భూసంబంధములైన ప్రత్యేక శాసనములను గావించిరి. వీరి నేరములను వివాదములను విచారించుటకు ప్రత్యేక న్యాయస్థానముల నేర్పరచిరి.

ఇంగ్లీషువారెన్ని కట్టుబాటులు చేసినను పరిసర ప్రాంతము లందున్న బంగాళీవారి అటవిక ప్రజల దేశములో ప్రవేశించి వారిని పీడించుచు లాభములను పొందుచునేయుండిరి.

'అంగుల్'జిల్లా ఒరిస్సాలోనిది. ఇందులో నూటికి 74మంది ఆదిమవాసులుగా నున్నారు. ఇది ఇంగ్లీషువారి చేతులలోనికి చాలా ఆలస్యము గనే వచ్చెను. వారికి వశముకాగానే ఇందులో ప్రత్యేక ప్రభుత్వవిధానమును స్థాపించిరి.

కోటా నాగపూరు. పీఠభూమిలోని ఆదిమజాతివారికి సంబంధించిన నమస్కలు చాలా క్లిష్టమైనవిగా నుండెను. దుర్గమములైన అడవిలో ఆదిమవాసుల జాతివారు నివసించు ప్రాంతమును ఆర్యజాతివారు "జార్లండు" అని వ్యవహరించుచుండిరి. అక్కడి జనాభాలో ఈ అనాగ

రిక జాతులవారు మాటికి రీతి మంది యుండిరి. తమ పిత్రాధికపు భూములను లాగివేసిరని నాగరక హిందువులపైన వీరికికోపముండెను. భూమి వంబంధములైన సమన్యలలో ప్రారంభమైన అనంత్యప్తి త్వరలోనే మతాచారములకు వంబంధించిన విరోధముగా పరిణమించెను. అందువలన ఇంగ్లీషువారు తమ సైన్యము నక్కడ నిలువయుంచి వారిని అణచియుంచుట అవసరమయ్యెను

ఈ ప్రాంతములందు క్రైస్తవ మతభోధకులు ప్రచారము చేయసాగిరి. ఇక్కడ అంగ్లికన్, రోమన్ లూథరన్ మిషనరీలు ప్రచారముచేయుచు రాంచి టిల్లాలోనుండి 28000 మందిని కిరస్తావీ మతమునందు కలిపిరి. ఈ మిషనరీలు పాఠశాలలు స్థాపించి, ఈ ఆదిమ వాసులకు చదువు నేర్పుచుండిరి. "హిందూదేశములోని ఇతర ప్రాంత మువారక్కడికి వచ్చి ఈ అమాయకులకు అన్యాయము చేయకుండుట" కని ఇంగ్లీషువారనేక శాసనవిధులను నిబంధనలను చేసిరి. ఇంగ్లీషు వారును క్రైస్తవులు మాత్రము అక్కడికి వెళ్లియుండుట కఠ్యంతరము లేదు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వము క్రింద నుండిన భారతదేశ మధ్యరాష్ట్రములు యొక్క విస్తీర్ణములో నైదవవంతు రిజిస్ట్ర చేయబడిన అడవిగా నుండెను. ఆ రాష్ట్రములోని వివిధ సంస్థానములను దీరారుపరగణాలు మిసహాయించినచో మిగిలిన భాగమంతయు వెనుకబడిన ప్రాంతముగా పరిగణించి సామాన్య శాసనవిధులు పరిపాలనావిధానమును దానికి పర్తింపబుండా చేసిరి. విజముగా విపి వెనుకబడిన ప్రాంతములు గాక పోయినను ఏయేశాసనవిధులను వానికి పర్తింపచేయవలెనో నిర్ణయించు అధికారం, కార్యవిర్వాహక పరిపాలకవర్గమువారికిచ్చిరి.

అప్పుడు రాష్ట్రముయొక్క విస్తీర్ణము 77500 చదరపు మైళ్ళు. అయితే ఇందుపగమువంతు కొండగదేశము, పరిహద్దు ప్రదేశముగా నుండి చాలావఱకు పర్వతాలత లేక అవిరిష్టముగా నున్న ప్రాంతముగా నున్నది. తూర్పున "ఖాసీ" కొండలు కైవిరాకొండలును చాలా దట్టమైన కీకారణ్య మధ్యమున నున్నది. వీని కిరుప్రక్కలను బ్రహ్మపుత్ర మర్మాలోయలలో నాగరక ప్రాంతదేశమున్నది.

అస్సాములో సామాన్యవ్యవసాయము తేయాకుతోటలు. ఇవిచాలా
లాభప్రదముగా నున్నవి.

అస్సాములో వెనుకబడిన ప్రాంతములు చాలా పెద్ద విస్తీర్ణము
కలిగి ప్రాముఖ్యత కలిగియున్నవి. అక్కడి అడవిజాతివారియొక్క
మతాచార వ్యవహారములు తక్కిన ప్రాంతములకు కేవలము భిన్నముగా
నుండును. ఈ ప్రాంతమునందు "బూషాయి" కొండలు, నాగకొండలు
"గ్యూలో" కొండలు, "రాచారు" కొండలు, "ఖాసీ, జైనిత" కొండలలో
వింగ్లీషువారికి హక్కుకలిగిన భాగములు చేరియుండెను. దీనికి లబ్ధి
పూరు పరిపాద్దు ప్రాంతమును, బరీపరానరిపాద్దు, నరియనరిపాద్దు
ప్రాంతములు చేర్చవలెను. ఈ చివరప్రాంతము అబోరుభేతము, టిబెట్టు
దేశము దగ్గరవరకు వ్యాపించెను. దియాగడు, కొహిమాప్రాంతములు
నాగదేశమధ్య నున్నవి. ఈ ప్రజల జీవితవిధానము ఆచారవ్యవహారములు
చాలా విచిత్రములైనవి. దానికొక పరిపాలనా విధానము నేర్పరచుట
చాలా కష్టసాధ్యమైన కార్యమని నైమను కమిషనువారనిరి. ఈ
అదిమజాతులు ప్రపంచములోకెల్ల ఆకర్షవంతములైన జాతులని చెప్ప
వచ్చును. వారి నవీననాగరక ప్రపంచముతోని సంపర్కమువలన నిర్వీ
ర్యులైరి. వారి ఔదార్యము, ఉత్సాహము నిరుపమానములుగ నుండెను.

"నాగులు," "కుకీలు," "మిషిమీలు" మొదలైన ఈ అదిమ
వాసుల జాతులవారికి, బంగాళీవారును తేయాకుతోటల యజమానులైన
దొరలును క్రతువులై వారి కేమలాభములకు భంగము కలిగించసాగిరి.
ఈ అదిమవాసులు ఆత్మగౌరవమునకు శౌర్యవ్రతాపములకు భంగము కలి
గెను, వారి దేవతలపైన నమ్మకము చెడెను. తలక్రివంతనుండి తల్లివంత
నుండి వంశ పారంపర్యముగ వారి జాతి ఆచారములు, వారి జీవితము
లను సంకుచితము చేసెను అడవులలో అదివరకు వారు స్వేచ్ఛగా
తిరుగుచు చెట్లను నరికివేసి "వోరు" వ్యవసాయము చేపికొనుటకు
ఇంగ్లీషు దొరతనములోని అభివేక కాటవారును నాగరక ప్రజలును వారి
కాటంతములు కలిగించిరి.

ఈ కొండజాతుల వారిలో ఐహా సంఖ్యాకులు తమ పూర్వపు వర్తకులను మునుపలేదు. సాధారణముగా వారు కొండలదిగువ గ్రామములపైన దండయాత్రలు చేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషు పరిపాలనలో వారికిది వీలులేకపోవుటవలన వారు అనంతపురి వహించిరి. ఇంగ్లీషు పరిపాలన వలననే చుట్టప్రక్కల నాగరకప్రాంత జనములు నీయాటవిక ప్రాంతములలో చొరబడి అనేకలాభములు పొందుట కవకాశము కలిగెను. అస్సాము రాష్ట్రములో నింగ్లీషువారు సరిహద్దులకు చాలా దూరమున పిలాంగులో (రెండువటాలములు) రెండు బటాలియనుల సైనిక దళములను సుస్థిరముగా నెలకొల్పియుండిరి. అయితే అస్సాములో నింగ్లీషువారికి ఏ బటాలియనుల తుపాకి సైనికదళములున్నందువలననే ఆ సరిహద్దులలో కల్లోలము జరుగకుండా యుండెననుట అందఱెరుగుదురు. ఈ సైనిక దళములలో నొకటి 'టాషాయి' కొండలో అయిజల్ (Aijal) దగ్గర నుండి, దానికి అనుబంధ స్థావరముగా టూయిపాంగ్ దగ్గర చిన్నదళమును నిలిపిరి. ఇంకొకదళము సవీయ సరిహద్దు దగ్గరనుండి అబోరులు, మిరినులు, మిషిమీలు, ఖమటీలు, సింగ్ వోలు, నివసించు కొండల క్రింద అనుచయపు స్థావరములనుండిరి. మూడవ బటాలియను నాగజాతి వారి మధ్య "కోహిమా"లో నుండిరి. ఈ నాగులు నిరంతరము యుద్ధములు చేయుచుండిరి. వారిలోవారు తగవులాడుచుండిరి నాలుగవ బటాలియను మణిపూరు రాజ్యమున "ఇంఫాలు"లో నుండిరి. అక్కడి కుడియ తిరుగుదాటు చేయుచుండిరి. ఐదవ సైనికదళము బరివరా సరిహద్దులోనుండి ఆరా, రాస్లా, అవటనంగ్ కొండమిరి జాతివారిని, అదుపులో నుంచెను.

అస్సాము తుపాకి సైన్యములో సగము మందిగూర్ఖాయుండిరి. తక్కిన సగముమంది ఆ రాష్ట్రములోనివారిని చేర్చుకొనదలచినను, అస్సాములోని ఇతరప్రాంతములవారిందుచేరుట కిష్టపడరైరి. అదిమ వాసులలో టాషాయిలు కూర్చి కొండలు సైన్యమున చేరుటకు వచ్చినను వారిని తమ దేశముదాటి ఇతరప్రాంతములకు పోవుట కంగీకరిం

వరు. అట్టివారు తమ జాతిపైన యుద్ధము చేయవలసినప్పుడు చాలా చిట్కాలు కలుగునని ఇంగ్లీషువారెరుగుదురు. అందువలన నీవిషయమున జాగ్రత్త వహించిరి. ఇందువలననే ఆ సైనికదళము చాలా బలవం తమై ఆదిమవాసులను అదుపులో నుంచెను.*

* Report of the Simon Commission p p. 56-76

6. ఉత్తరస్కారు కొండ “జమిందారు”లు

1767 లో ఉత్తరస్కారులు ఇంగ్లీషువారి వశమైనప్పటినుండి 1822 వఱకును తరుచుగా మన్యములందు పిఠూరీలు జరుగుచున్నందు వలన దీనినిగూర్చి విచారించుటకై మద్రాసు గవర్నరైన సర్ రామన్ మన్రోగారు 1822 లో బయలుదేరి ఉత్తరస్కారులలో పర్యటనముచేసి సంగతి సందర్భములవెల్ల తెలిసికొని 1823 జనవరి 24 తేదీన ఒక మినిటులో వ్రాసిరి.

ఉత్తరస్కారులను నిజామరీగారు ఇంగ్లీషువారికి 1762లో విచ్చి యున్నను అప్పటికి జిల్లాలు హుస్సేనరీ అనునారవి కవులులోనుండెను. వానిని 1769 నుండి బంపిసీవారు స్వయముగా పరిపాలింపసాగిరి. వార్యము నిజాముక్రింద నుండగా నీ దేశములో తూర్పు సహద్రతీరము నంటియున్న దేశములో సారవంతములను జన సంకీర్ణములునైన భూములన్నియు మొగలాయిస్కారు వారి యుద్ధ్యోగుల క్రిందనే యుండెను. వారికిట్లు ప్రజలపైన ప్రత్యక్షమైన అధికారమున్నందువలన అజిల్లాలలోనేగాక వాని సగరములలో చిన్నచిన్న జమీందారులు మొదలైన భూస్వాముల క్రిందనున్న దేశభాగములోకూడా స్కారులుకుగొప్ప వలుకు బడి యుండెను. అందువలన వారికి ప్రశ్నేకముగా వైవికపోరీసు బలము అవసరములేకుండా ఆ ప్రాంతజనులకు స్కారులపైన రయభక్తులు కలిగి వినయపితేయలతో ప్రవర్తించుచుండిరి ఆకలాయి జనమును స్కారు వారు ఆదుపులో నుంచగలుగుచుండిరి. అందువలన కాంతికి భంగము కలుగకుండెను.

కుంపిసీవారికి యు త్తర వర్కారులు వశమగు నాటికి దేశములో చాలా భాగమిట్లు వర్కారువారి స్వంతభూమిగా నుండెను. మిగిలిన దేశములోని చిన్నచిన్నరాజులను జమించారును విజయనగర రాజుగారు అజచి వేసి వారి జమీందారీలను తమ రాజ్యములో కలుపుకొని యుండిరి. అందువలన కుంపిసీవారు తలచుకొన్నచో నొక్క విజయనగర జమీందారుగారిని అజచినచో నీప్రాంతమంతయు వారికి లోబడి యుండును. అయితే కుంపిసీవారట్లు చేయక విజయనగరము జమించారుగారి దిలమును తగ్గించుటకై కుటిర రాజ్యతంత్రమును ప్రయోగించి వారదివరకు పదచ్యుతులను చేసిన చిన్న చిన్న కొండ జమీందారులకు వారి వారి భూవనతులను మఱల విచ్చిరి. దీనివలన అప్పటికి వీరి యుద్దేశము నెరవేరినట్లు కనబడినను తరువాత నది విపరీతముగా పరిణమించినది.

ఈ చిన్న జమీందారీలలో కొండలు అడవులు గల మన్యప్రాంతములుండెను. అవి అనారోగ్యకరములై యుండెను. కుంపిసీవారి వైని కోడ్యోగులును సిబ్బందియు నీప్రాంతములకుపోయి ఈ చిన్న జమీందారులు బాకీరిప్పనప్పుడు వీనిని పట్టుకొనుటయు వీరు తిరుగబడినప్పుడు వీరిని అడచుటయు చాలా దుస్తరకార్యముగా నుండెను. కొద్దిమంది సిబ్బందిగల చిన్న చిన్న కొండజమీందారులు కుంపిసీవారి వైనిక దేశమును ప్రతిఘటించి అడవులలోను కొండలలోను తప్పించుకొని తిరుగుచు, పరిసర గ్రామములను కొల్లగొట్టి దోపిడిచేసి లాభము పొందుటకు దండయాత్రలు సాగించుటకు సంసిద్ధులగుచుండిరి. ఇటువంటి చిన్న జమీందారుల సంఖ్య హెచ్చుగానున్న కొలది దేశములోని పెద్ద రాజులవలన జమీందారులవలన తలుగు చిక్కులకన్న హెచ్చుచిక్కులు కలుగుచు నీపితురీలు తీవ్రమైన యుద్ధముగా పరిణమించుచుండెను. మొదట నీ చిన్న చిన్న జమీందారులు కుంపిసీకి బాకీపడి పేడిలుపెట్టి తిరుగుబాటు చేసినప్పుడు కుంపిసీవారు దీక్షవహించినందునను వారు చేయు అన్యాయములను దుర్మార్గములను ప్రజావీడనమును మొదటనే అజచివేయనందునను వారు ధైర్యము వహించి విజృంభించిరి. తిరుగుబాటు చేసినవారు తమ బాకీలను చెల్లించినప్పుడు వారి భూవనతులు వారికి

మజలవిచ్చు వద్దతియు వారి పితూరీలు చేయుటకు ప్రోత్సహమొనగెను. వీరిపైన వెంటనే తగిన చర్యను తీసికొనకపోవుటకు కారణముండెను. వీరిపైన నైవికబలము ప్రయోగించుటకు ప్రయత్నించినచో ఈ దోపిడి గాండ్రతో మనము సంకులనమరము చేయవలసి విచ్చుననియు అనారోగ్యకరములును దుర్గమములునైన ఆడపులు కొండలుగల ఈ మన్యములలో నిటువంటి యుద్ధములలో చిక్కుటన్నచో అది సులభముగా తెమలక చాలాకాలము పట్టుననియు, మనకు చాలా నష్టము కలుగుననియు తలచియే ఇట్లు ఉపేక్షించితిమని అందులననే వీరిలో భయభక్తులునశించి పితూరీలు హెచ్చినవనియు మన్రోగారు వ్రాసిరి.

ఈ చిన్నచిన్న కొండజమీందారులు కుంపిసీవారికి చెల్లించవలసిన వ్యర్జపు మొత్తములనుకూడా చెల్లించక బాకీలుపెట్టి వీలైనవ్యర్జెల్ల తిరుగుబాటులు చేయసాగిరి. ఇది అంటువ్యాధివలె వ్యాపించెను. వీరిట్లు తరుచుగా పితూరీలుచేయుచు స్వతంత్రరాజులవలె ప్రవర్తించుచున్నందువలన కుంపిసీవారి ప్రభుత్వము బలహీనమైనది. కొండ జమీందారీలలో తటస్థించిన పితూరీలను గూర్చియు అక్కడి పరిస్థితులను గూర్చియు మన్రోగారు కొన్ని యుదాహరణము లిచ్చిరి.

“నే నీ సర్కారులలో పర్యటనము చేయుటలో కిమిడిలో నుండగా కొన్ని విచిత్రములు తెలిసినవి కిమిడిరాజాగారి జమీందారీలో చాలా భూములు ఆడపులలో నున్నవి. ఈ ఆడవిభూములలో కొన్నిటికి రాజాగారి కొలువులోనున్న ఆయుధపాటులైన బంటుమాన జనమునకు చౌకబారు శిస్తులకు ఇనాములుగా నిచ్చి కొండల కపతలమందు దేశము నుండి ఎవ్వరును వచ్చి దేశమును కొల్లపెట్టుకుండా రాపాడు బాధ్యతను వారి యందుంచిరి. ఈ బంటుమాన జనమునకు బిస్సీయిలను నాయకులుండిరి. అదివంటి నాయకురీ కిమిడిలో తొమ్మిదిమంది యున్నారు. వీరి గ్రామములు పడమరకొండల దిగువ నున్నవి. ఇట్టి స్థితిలో 1815 లో పిందారీదండులు వచ్చినది ఈ దేశమును కొల్లపెట్టుచుండగా నీ బంటుమానజనము చూచుచు సూరకొవిలేగాని వానిని ప్రతిఘటించలేక, విజమునకు వీరు వారిని ప్రతిఘటించుటకు శక్తిపామర్థ్యములు కలవాడును

కాదు. వీరు చాలా బలహీనులుగను యుద్ధములు చేయుటకు అసమర్థులునై యున్నారు. వీరిట్లు తమ కర్తవ్యమును నిర్వహించలేకున్నను తాము నక్కారుకు చెల్లించవలసిన స్వల్పపు శిస్తునుకూడా చెల్లించక బాకీపెట్టిరి. ఏండాది దండయాత్రజరిగినప్పటినుండి (అయిదు సంవత్సరములనుండి) బాకీలు కలెక్టరువారివలన వసూలు చేయలేకపోయెను, ఇందులోని చిత్ర మేమనగా అధివరకు వీరు జమీందారుకు లోబడినవారై యుండగా జమీందారు అధికారములను తగ్గించి కుంపిసీవారి యధికారమును హెచ్చు చేయవలెననియే వారిని కలెక్టరుకు లోబరచి వారివలన శిస్తులు వసూలు చేయు అధికారము నాశనికొచ్చిరి. అట్టి అధికారము నిచ్చిరేగాని అందు లోని చిట్కూలను గమనింపలేదు. వీరి భూవసతులు జమీందారీ లోపలి భాగములో నుండెను. కలెక్టరుకు అందుబాటులో లేవు అందువల్లనతడు వారిని అదుపులో నుంచలేకుండెను.

“దేశములోని ప్రజల ధనమునకు మానమునకు ప్రాణములకు రక్షణ కలిగించి దేశములోని అల్లరులను అణచి దోపిసీదారులను దండ యాత్రలను పిటూరిలను అణచివేయనిచో కుంపిసీవారికి గౌరవమెట్లుం దును? గౌరవములేనిచో వారి పరిపాలనమును సరిగా జరగదు. ఇది వజ్రకు కుంపిసీవారవలంబించిన పద్ధతులందుకు అనుగుణముగా లేవు” అని ముస్సోగారు వ్రాసిరి.

కొండ జమీందారీల పరిసరములనున్న గ్రామము లితరజమీం దారుల క్రింద నున్నవేగాని కుంపిసీవారి క్రింద లేకుండెను. అందువలన ఆ గ్రామములలో కుంపిసీవారికి పలుకుబడి లేదు. ఆ గ్రామనౌకరులు అక్కడ ప్రజలు జమీందారులకు లోబడి వారిపట్ల భయభక్తులు కలిగి యుండురు. గాని కుంపిసీవారికి లోబడి వారిపట్ల భయభక్తులు కలిగి యుండరు. కారణమేమనగా వారికిగాని వారి కుటుంబములకు గాని కుంపిసీవారే యువకారమును చేయజాలరు. ఆ గ్రామ జమీందారునికి కొండజమీందారునికిని లోపాయికారీగా సంబంధములు మొగమాటములు నుండును. అందువలన గ్రామములోని ఏబ్బందియు ప్రజలకు తమ జమీందారుకి మ్రోహాకునికి వ్యతిరేకముగా కుంపిసీవారికి వహాయము

చేయరు. అట్లు చేసినచో వారక్కడ జీవించజాలరు. ఇటువంటి వరి స్థితులున్నందువలననే మన్యములలో పితూరీలు పుట్టకుండా కుంపిసీవారు అడవలేకుండిరి. ఆ మన్యప్రాంతములందు కుంపిసీవారికి వజ్రకుబ్జి లేనందువలన అక్కడి నమాచారములు వీరికి సరిగా తెలియుటకుకూడా అవకాశములేకున్నవనియు అందువలన కొండజమీందారులు తరుచుగా కుట్రలు చేయుచు తిరుగుదాటు చేయుచున్నారనియు అనారోగ్యకరములైన ప్రదేశములకు కుంపిసీవారి యుద్యోగులు పోయి స్థిరముగా నుండుటకు గాని కొంతకాలము విలకడగా నుండి ప్రశుపరిపాలనము స్థాపించుటకుగాని అవకాశము లేనందువలన నీ చిన్న చిన్న కొండ జమీందారులు స్వతంత్రులుగా వ్యవహరించుచున్నారనియు శిస్తులు చెల్లించక పేదలు పెట్టుట పీలైనప్పుడెల్ల తిరుగుదాటు చేయుచున్నారనియు మన్రోగారు స్పష్టముగా వ్రాసిరి. ఆయన ఇంకనున్నిట్లు వ్రాసిరి. "గంజాము జిల్లాలో నేను పర్యటనము చేయుచుండగా అక్కడి ప్రజలకును కుంపిసీ ప్రభుత్వమునకును తొత్తిగా సంబంధమున్నట్లే కనబడలేదు. అగ్రామములలో నొక్కడైనను నాచగ్గరకువచ్చి తన దావాలను గూర్చికాని తన యాచక్యకతలను గూర్చిగాని నాకు చెప్పుకొనలేదు. వారేమి చెప్పుకొనదలచినను తమ జమీందారుగారి దగ్గరకే పోయి చెప్పుకొందురు. పూర్వము ఉప్పు ఇజారాపాడి సర్కారుకచ్చేరీలకు పోవు నలవాటుగల ఉప్పు తయారు చేయువారు మాత్రము నా దగ్గరకువచ్చి కిమిదిరాజావారి బంటు ఒకడు తమవలన హెచ్చుశిస్తు పంటలు చేయుచున్నాడని పర్యాదుచేసిరి. అయితే అందులోహడా ఒక చిత్రము జరిగెను. ఆ సామ్యును ముజరా ఇచ్చెదనని అతచొక పత్రము వ్రాసియివ్వగా వారు కోర్టులో వ్యాజ్యమువేసిరి. తరువాత రాజీపడిరి. అతడు తన మనుష్యుల నుండి ఆ పత్రమును బలవంతముగా తీసికొని పోయినట.

కొండజాతివారు అల్లరులు సాగించుచున్నారని చికాకోయలో పాల కొండ జమీందారుగారి దివాను నాతో చెప్పినారు. వారిని అదుపులో మంచకపోవుట మీదే లోపము కదాయని నేనంటిని, కొండజాతి వారి సంఖ్య చాలా వ్వర్ధముగా నుండి వారిప్రక్క నుండు నాగరకజనుల

సంఖ్య చాలా హెచ్చుగానుండి అన్ని విషయములలోను వారు సంబంధములు కలిగియున్నప్పుడు వారిని మీ జమీందారులే అదుపులో నుంచలేక పోవుచున్నాడని నే నపిగిరిని. కొండజారివారు జమీందారుగారికి పూర్తిగా లోబడియున్న సంగతి నిజమేననియు అయితే కొంతకాలము క్రిందట జమీందారుగారు కుంపిసీవారికి పేష్కరువాకి పడగా కుంపిసీవారాయననుపదచ్చుతునిచేసి పట్టుకొనివైదుచేయుటకుప్రయత్నించిరనియు అప్పుడాయన కొండజారివారి దేశమునకు పోయి తలదాచుకొనెననియు అందువలన వారిరాయగయందు పూర్వముండిన భయభక్తులు తగ్గిపోయినవనియు ఆయన మజల వారిని లోబరచుకొనలేకున్నాడనియు చెప్పిరి.

దివానుగారు దేశములో దోపిడ్యచేయు ఆరతాయి జనమును పట్టుకొని అణచు విషయములో ముస్లోగారి కీక్రింది సంగతులు చెప్పిరి - పూర్వమిట్టి దోపిడిగాండ్రు వచ్చినప్పుడు వారిని జమీందారుసిబ్బంది కత్తులతోను కతారులతోను గాయపరచి కొందరిని పట్టుకొని చెట్లకు విరచి కట్టి అణచుచుండిరి. ఇటీవల కుంపిసీవాలు ప్రవేశపెట్టిన కొత్త క్రిమినలు న్యాయపరిపాలనా విధానముల వలన అట్టివారిని పట్టుకొనుటలో వారికి గాయములు కలిగించుట యొకనేరముగా నెంచి తమ పరిజనముపైన కేసులుపెట్టి విచారించి శిక్షించుచున్నారనియు బలప్రయోగము చేయుటకు దుండగీండ్లను పట్టుకొనుట సాధ్యముకాదనియు ఆయన చెప్పెను. దుండగీండ్లు దుర్మార్గములు చేయుటకు వచ్చినప్పుడు వారిపైన బలప్రయోగము చేయుటకు గాయపరచుటకును అభ్యంతరము లేదనియు నీ విషయమై కొత్త యుత్తరువులు జారీ చేయబడినవనియు వానిని మీరు చూడలేదా అని ముస్లోగారు రిదుగగా ఆ యుత్తరువులలో నొక నిబంధనతో ఆ దోపిడిగాండ్రు సాక్షతుగా దోచుకొనుచున్నప్పుడును దోచుకొని పారిపోవుచున్నప్పుడును వారిపైన బలప్రయోగము చేసి గాయపరుపవచ్చునని యున్నదనియు, ఆ దుండగీండ్లు తిరుగుబాటు చేసినపుడు వారిని గాయపరుప వచ్చునని కుంపిసీవాలు స్పష్టముగా సుత్తరువు చేయనిది లాభము లేదనియు దివానుగారవి.

రంపదేశము రాజమహేంద్రవరమునుండి రమారమి ముప్పదిమైళ్ళ దూరమున కొత్తపల్లి తాలూకానుండి విశాఖపట్టణముజిల్లాలో గోలుకొండ జమిందారీ షాకును పదమర నరిహస్తున నిజాము రాజ్యముపరకును వ్యాపించియున్నది. దీనికి అనుకొనియున్న మఠకొన్ని మొఠానా గ్రామములకెట్టి పేర్కొను చెల్లించనక్కర లేకుండు పద్ధతిపైన కుంపిసీద్రభుక్త్యమువారు రాజా రంపరామ భూపతిగారికి 1813లో దీనినిజాగీరుగా నిచ్చిరి. మద్రాసు గోవావరి పరచలపలన రాజమహేంద్రవరమున ఆగవలసి షచ్చెను అప్పుడు రంప జమిందారుగారక్కడకు పిచ్చి ఆయనను దర్శించెను. ఆ దేశము అనారోగ్యకరమైన కొంగలతోను అడవులతోను నిండియున్నదనియు, ఆ జమిందారుడు పూర్వమునుండి స్వతంత్రుడుగానే యుండెననియు, పూర్వమునుండి వారి కుటుంబమువారికి హక్కుగల నాలుగు గ్రామములను మఱల నీరునకు కుంపిసీవారు 1813 లో నిచ్చినప్పుడు ఉభయులమధ్య గొడవబడికలు జరిగెననియు, కుంపిసీ వారి రాజ్యాధికారము నతడంగీరించి నేరములు చేసినవారిని పట్టుచుట కంగీకరించుటయేగత గోవావరిపైన నెట్టిపన్నులును విసూలు చేయకుండుటకు నంగీకరించెననియు మద్రాసుకు వ్రాసిరి. నిజముగా కుంపిసీకెట్టి సంబంధము లేనట్టియు, ఆ జమిందారుని పోముననే యున్నట్టియు రాజ్యాధిగమలను ఆరినీడిచ్చినట్లు ఆ యొడంబడికలో వ్రాయుట, కలెక్టరు కోరిక ప్రకారము ఆయన రాజ్యమునకు అంటియుండక చూరముగా నున్న గోవావరిపైన రాను నిజముగా పఠించుటకు ఆవశ్యకమే లేని పన్నులు విధింపకుండునని అంగీకరించి ఆయన ఒడంబడికలో వ్రాయుట, ఈ రెండును వింతగానే యుండెనని మద్రాసుకు ఆశ్చర్యపడిరి. ఆరంభమునకుంపిసీవారిపట్టిరాజ్యకంప్రములందీటిని తరుచుగాజరుగుచుండెను.

ఇటీవల పోలవరముపైన కొండకాతివారు చేసిన దండయాత్రం నికడు ప్రోత్సహించెనని తనకు చెప్పినవియు అతనికి యొడంబడిక ప్రకారము ఇవ్వబడిన నాలుగు గ్రామములపలన నవనిరి ఆదాయము రాగలదనియు అందువలన నతడు కుంపిసీవారితో స్నేహముగా నుండగలదనియు మద్రాసుకు వ్రాసిరి.

7. గోదావరి మన్యము

భద్రాచలము, రేకపల్లి తాలూకాలును రంపదేశమును, దూచెర్తి, గుడిలేరు ముతాలును, కొండగ్రామములును, యర్నగూడెము పెద్దాపురము తాలూకాలోని కొండముతాలును కలిపి ఇంగ్లీషు దొరతనమువారు "గోదావరి ఏజెన్సీ" మన్యప్రాంతముగా చేసిరి. భద్రాచలము రేకపల్లి తాలూకాలకు ఇంగ్లీషువారిక స్పెషల్ అసిస్టెంటు ఏజెంటును నియమించిరి. అతని ముఖ్యపట్టణము చూనవరము. ఈ ఏజెన్సీ 1890వరకు మైళ్ళ విస్తీర్ణము 96727 జనసంఖ్య కలదైయున్నది. ఈ ప్రాంతములు వివిధ స్థాయిలోనున్న నాగరికతను అభివృద్ధినికలిగియున్నవి. ఈ దేశములో అడవులు కొండలు వ్యాపించియున్నందున రాకపోకలు కష్టము. మన్యమైనందున ఇది అనారోగ్యకరమైన దేశము. ఇందులో వివిధరకములైన ఛూస్వామిత్వపు శిస్తుల నిర్ణయము ఎసూలు వద్దకులున్నవి. రంపదేశము రాజను హేంద్రవరమునుండి రమారమి ఇరువదిమైళ్ళ దూరమునుండి రెండు వేలు మొదలు నాలుగువేల అడుగులవఱకు యెత్తుకలిగిన కొండలతో గోదావరి యుత్తరపువొడ్డున సీలేరు నదివఱకును వ్యాపించియున్నది. అది అడవులు గల మన్యము. అక్కడనున్న రంప అను గ్రామమువలన దీనికి రంపదేశమని పేరువచ్చినది. ఈ దేశములోని మన్యబుదారులు కొండజాతివారి వలన యింటికి రూపాయిచొప్పున ఎసూలుచేయుచు దానిని జాగీరుగా ఆనుభవించుచుండిరి.

రంపలో 338 గ్రామములు, తోటపల్లిలో 103, జడ్దంగిలో 88 గ్రామములున్నవి. ఈ రంపదేశమును 1800 వఱకు నక్కడి మన్యబుదారులు జాగీరుగా ఆనుభవించుచుండిరి. పూర్వపు రంపదేశపు కొండ

దొరల వంశీయులు కుంపిసీవారికి అర్థి యిచ్చుకొనగా 1813 లో మఱి
 దీనిని ఆ వంశీయులైన రంపరామభూపతిగారి కిచ్చిరి. ఈ ప్రాంతములో
 ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారు మద్రాసు రాజధానిలోని సామాన్య ప్రభుత్వ వద్ద
 తినిగాక గవర్నరుకు స్పెషల్ ఏజెంటుగా గోదావరికిల్లా కలెక్టరువ్వారా
 నిరంకుశ ప్రభుత్వ వస్తరిని ఆమలు జరిగించుచుండిరి. దీనినిగూర్చి ఒక
 చట్టమునుచేసి కలెక్టరుకు సర్వాధికారము ఏర్పడు గొప్పరువ్వారా కొన్ని
 శత్రువులను జూరీ చేయించిరి.

గోదావరి మన్యములలోని అరణ్యములందు నివసించు రోయలు
 తాము పొందుపుత్రులైన వీరుసేనుని సంఠరివారముందుకు పీరు గోండు
 తోండు మొదలైన ఇతర ప్రాంతములలోని అటవికజాతికి చెందిన
 వారే. వీరు కొండదొరలను చెప్పుదురు. వీరితో బలములు లేవు. వీరు
 పరమేశ్వరుని పూజించురు. నాగలికత సోరని వారు అటవీము లాడరు.
 వీరికి వీరినియమములున్నవి. గోదావరి సదీరీరమునగల కొండలందు
 అడవులందు వీరు స్వేచ్ఛగా జీవించుచు అటవిక సంపద సనుభవించు
 చుండిరి.

అరణ్యములను కొండలను అనుకొని నాగలిక ప్రాంతములనంటి
 యున్నభాగములలోనిరోయలు కొండజమీందారులకు లోబడియుండిరి. ఈ
 కొండజమీందారులు అటవికులతో సఖ్యరగానుండి. నాగలిక ప్రాంతము
 లందు కల్లాలము కలుగకుండా కాపాడుచు అటవిక జాతులనుండి అడవు
 లలో నుత్పత్తియగు వస్తువులను నావలగ ప్రపంచమునకు తెప్పించి
 యిచ్చుచుండుటవలన పూర్వమునుండియు పీదేశమునేలురాజులు వారినాద
 రించి తక్కువపేష్కము నేర్పించి, వారి నా ప్రాంతపు గ్రామముల నేల
 నిచ్చుచుండిరి. వారు పేష్కము చెల్లించకపోయినను పీదేశము చేయజాల
 కుండిరి. నిజమునకు మన్యపు దొరలు కొండజమీందారులను స్వతంత్రు
 లుగానే యుండిరి. అనారోగ్యపు కొండలు అడవులుగల ఆ మన్య
 ప్రాంతములందు అధికారము సాపింపగల రాజులు అరుదుగా నుండిరి.
 ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారు వీ పద్ధతినే యవలంబించిరి. అయితే తాము నిర్ణ
 యించిన స్వల్పపు పేష్కము చెల్లించని కొండ జమీందారులను పద

చ్యుతులనుచేసి వారిని పట్టుకొని తైదుచేయుట, వారి జమీందారీలను తీసి కొని ఇతరుల కమ్ముట, కొండజమీందారుల కుటుంబములలో వచ్చిన తగవులందు ఒకరి పక్షము వహించుట, మొదలైన పద్ధతులవలన నీ మన్యప్రాంతము లందరి జమీందారులు కుంపిసీవారిపైన తరుచుగా తిరుగు దాటుచేయుట ప్రారంభించిరి. వారిపై కీ కుంపిసీవారు సైనిక దళములనంపి నప్పుడు వారు అడవులలోనికి పారిపోయి అటవికజాతి నాయకులదగ్గర తల దాచుకొనుచుండిరి.

ఇంగ్లీషువారు దక్కను సుబేదారుడైన నిజామారీ నాశ్రయించి ఫ్రెంచివారిని క్రోసీరాజుని 1767 లో ఉత్తరస్కారులు చేజిక్కించు కొని అక్కడ తమ ప్రభుత్వమును స్థాపించినది మొదలు పోలవరము గూటాల కొత్తపల్లి నేలు మన్యపు జమీందారుల కుటుంబములందు కల హము పెంచి తమకు బాకీపడిన జమీందారులను లొంగించి క్రొత్త వారికి జమీందారీని కట్టదెట్టుటకు ప్రయత్నించుచుండిరి. సరిహద్దు మన్య ప్రాంతములద్వారా సంపదేశములోను ఇంతను దుర్గమారణ్యములలోను గల కోయవారిని లొంగదీసి అటవిక సంపదను చేజిక్కించుకొనుటకు విశ్వప్రయత్నములు చేయసాగిరి.

ఇంగ్లీషు కుంపిసీదొరల కుట్రలఫలితముగా నీ మన్యముల నేలు రెడ్లకుటుంబములలో అంతఃకలహము పుట్టెను. 1785 - 1790 మధ్య పోలవరము, గూటాల జమీందారీ గ్రామములందును వాని పరిసరపు కొండలలోను తిరుగుదాటులు కలిగెను. 1785 లో కుంపిసీవారు తమ సైనికదళమునంపి అక్కడి అల్లరుల నణచుటకు ప్రయత్నించిరి. గాని అక్కడ మఱల తిరుగుదాటు జరిగెను. అంతట వారు మఱల తమ సైనికులనంపిరి. గురగల్లిదేసురెడ్డి గూటాలకు పదునైదు మైళ్ళ దూరములో నున్న నాగవరకోటలో నున్న కొండదొర, అతడు గూటాల పట్టుకొనగా కుంపిసీవారి సైనికదళ మొకచిన్నయుద్ధము చేసెను. అప్పుడు కొంతమంది సిపాయిలు గాయపడి మరణించిరి.

1786- 1787 లో దేసురెడ్డి పక్షము వహించిన కొండజాతుల వారు తిరుగుదాటు చేసిరి, అంతట కుంపిసీవారి సైనికులు మఱల వచ్చి

కొండజాతివారిపైన తుపాకులుపేర్చి వ్యాధి వెనుకకు త్యక్తి. అయినను జమీందారీ కుటుంబములలోని తగవులు అంతముకాలేదు. కుంపిసీ వారు అందులో కలుగజేసికొనిరి. కుంపిసీవారి యనుగ్రహము వలన పోలవరము, గూటాల, కొత్తపిల్లి యను మూడు ప్రాంతములకును జమీందారుడైన మంగవతి దేవు 1790 లో కుంపిసీవారికి పేష్కరు బాకీపడి నందువలన కుంపిసీవారు బాధింపసాగిరి. వారతనిని పట్టుకొనిజమీందారీని ముక్కలుచేసి పంచదలచిరి. కుంపిసీవారి క్షణలోనున్న అతని సమీప తమ్ముడు, పారిపోయి కోయదొరల నాయకుడైన లింగారెడ్డి రాజ్యములో దాగికొనెను. ఆ రాజ్యము గోదావరికి తూర్పుఓడ్డున నుండెను. అదిపేరు నకు పోలవరమునకు లోబడినదే. దానిపైన సాయకు 1500 లేక 2000 వర హాల ఆదాయము రాతగియుండెను. కాని లింగారెడ్డి సాయకు 100 వర హాలు మాత్రము చెల్లించుచుండెను. అదియైనను అతని కిష్టమైనవప్పుడే చెల్లించును. ఇటీవల చెల్లించుటయే మానిపేసెను.

మంగవతి తమ్ముడు కుంపిసీవారిపైన ఆ సమయమున రిరుగు బాటుచేసిన కలిదిండితిమ్మరాజుగారను జమీందారులో చేరెను. పిరందరును కలిసి పోలవరము జమీందారీలోని రెండు గ్రామములను కొల్లగొట్టిరి. అంతట క్రొత్త పితూరీ బయలుదేరెను.

ఈ పరిస్థితులలో మంగవతిదేవు చుట్టల పూర్వమువలెనే నాట కమునాడుట ప్రారంభించి తాను కుంపిసీవారి పాతబాకీ చెల్లించెదననిచెప్పి జమీందారీని ఒకము చేసికొనెను గాని చెల్లించలేదు. కుంపిసీవారిక సైనికదళము నంపగా నొక చిన్నయుద్ధము జరిగెను. అందులో కుంపిసీవారి సిపాయిలు చాలామంది చచ్చిరి. మంగవతి పారిపోయెను. కుంపిసీ వారు పోలవరములోని అతని కోటను నేలమట్టము చేసిరి. అతనిని పట్టియిచ్చిన వారికి పదివేల రూపాయలు బహుమతి నిచ్చెదమని ప్రకటించిరి. పోలవరము జమీందారీలో సైనికశాసనమును ప్రవేశపెట్టిరి. మంగవతి నిజామురాజ్యములోనికి పారిపోయెను. ఈ ప్రాంతమంతయు ఆడపులతోను కొండలతోను విండియున్నందువల్లను అనారోగ్య ప్రదేశ మైనందువల్లను కుంపిసీవారికి క్కడ కాంచిని స్థాపించుట గాని క్రమ

పరిపాలనము స్థాపించుటగాని సాధ్యముకాలేదు. చాలామందికి జబ్బులు చేయుచుండెను, కుంపిసీవారు క్రొత్తసైన్యమును తెచ్చి గణపవరములో నుంచిరి, 1800 ఆగష్టు 11 వ తేదీన కుంపిసీ అధికారులు కర్తవ్యమును నిర్ణయించుట కొక యుద్ధకార్యాలోచన పథము చేసిరి.

జమీందారు గోదావరిదాటి రంపరాజ్యములోనికి పోయినాడని వారనుకొనిరి. కుంపిసీవారి సైనికదళమొకటి దీరువాకకు తరలిపోయెను. దాని తెట్టి యాటంకము నెవ్వరు కలిగించలేదు. అయితే పోలవరము నుండి బయలుదేరిన రెండవ దళమును మార్తము లింగారెడ్డి మనుష్యులు అటకాయించిరి. అక్కడ జరిగిన సంఘటనమరములో నొక సైనికాధికారిని ఒక సిపాయికిని గాయములు కలిగెను. అంతట కుంపిసీవారి సైనికదళము లింగారెడ్డిగారి గ్రామములను తగులబెట్టి నాశనముచేసిరి. కాని ఆయన మనుష్యులు వీరికి లొంగలేదు, మునిరెడ్డి అను నొక కొండదొరమాత్రము కుంపిసీవారి కరెక్టరుకు సహాయము చేసెను, లింగారెడ్డిని లోబడవలసినదని వీరు కోరినను ఆరడట్లు చేయుటకు నిరాకరించెను. రంపప్రాంతపు ప్రజలను అణచియుంచుటకొకట కుంపిసీవారు కొత్తవిల్లిలోను ఇందిగపేటలోను ఒక్కొక్క సిపాయిలదళము నుంచిరి,

1800 ఆగష్టు 28 వ తేదీన కొండజాతివారు వచ్చి ఈ దళములలో నొకదానిపైన పడిరి. 31 వ తేదీన పండుదొర యను నతడు మూగు నాలుగు వందలమంది ఆయుధపాణులైన కొండజనముతో పోలవరమున రెదురుగా నున్న పురుషోత్తమ పట్టణమునకు వచ్చి అక్కడ కుంపిసీవారి పడవలను పట్టుకొనెను. అతడు రాకపోక మార్గములను ఆరికట్టవేసెను. గోదావరినది కావల ప్రాంతములోని రంపదేశపు ప్రజలు కుంపిసీవారికి పృథిరేకులుగా నుండిరి. పోలవరములో వారి సైనికదళము యన్నప్పటికిని అక్కడవారికి పృథిరేకముగా కుట్రలు జరుగుచుండెను అందువలన ఇక్కడికి వచ్చిన కుంపిసీ సైన్యమును గంజాముకు పోవలసినదని గవర్నరు ఉత్తరువు చేసియున్నను మఱి కొంతకాలమిక్కడ మున్నగాని మాటదక్కడని కరెక్టరుగారు బ్రతిమాలి యుంచిరి.

మంగవతిదేవు కుంపినీవారిలో రాయబారములు జరుపసాగెను. ఆయన సవతితమ్ముడు కుంపినీవారికి లోబడెను. మూడవ సోదరుడైన రెడ్డి నరసింహదేవును కుంపినీవారి సైనికులు పట్టుకొనిరి.

కుంపినీవారి కలెక్టరు బ్రాన్ ఫిల్ పోలవరము వెళ్లి 1210 నవరీకి 42898 వరహాల శిస్తును నిర్ణయించెను. ఈ జమీందారీని ఆరుటుంబములో నింకొక మారపు బంధువుచైన లక్ష్మీనారాయణదేవుకిచ్చి ఆతనిని తమకు లోబరచుకొనెను*

ఇది జరిగిన తరువాత కొంతకాలము జరుగగానే మఱల నీమన్యములలో పితూరీలు ప్రారంభమయ్యెను. దీనిని గూర్చి విచారించుటకై మద్రాసు గవర్నరుగా నుండిన సర్ తామస్ మన్రోగారు 1822 లో ఉత్తర సర్కారులలో పర్యటనము చేసి 1823 జనవరిలో నొక మినిటును వ్రాసిరి.

* Godavari District Manual; Henry Morris
pp 268-275

8. గంజాము విశాఖపట్నము ఏజెన్సీలు

గంజాము విశాఖపట్టణము జిల్లాలో ఘాటుశిస్తుల శాశ్వత పరిష్కారము జరిగించుటవలన శాశ్వతముగా ప్రభుత్వాధికారములను పదవి పెట్టుటగా పరిణమించినదని తేలగారు వ్రాసిరి. *జమీందారులకు పోలీసు అధికారములు లేకుండాచేసి ద్రవ్యాకరణచేయు వ్యవహారమును వారికి మనము విడిచిపెట్టినాము గనుక దేశముమీద హక్కులు కలుగుటకు కావలసిన ముఖ్యధారమును శాశ్వతముగా వారికిచ్చివేయుట జరిగినది. ఈ జిల్లాలో నుండెడి ఓపులు లేక జమీందారులను పూర్వపు దొరతనమువారు తేజలము శిస్తులు పెనులుచేయు జమీందారులుగా నెంచక అవసరము వచ్చినప్పుడు యుద్ధములో సహాయము చేయునట్టివారిగా నెంచిరి. వీరు కొండజనమును అదుపులో నుంచుదురని వారి యుద్దేశము. అందువలన స్వల్పపు పేష్యుమూత్రమే నిర్ణయమై వీరుతెల్లించుచుండిరి.

వెలస్లీగారు గవర్నరు జనరలుగా నుండగా ఈ ప్రాంతములలో ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారి ఓపులు వారి కార్యాలోచన సభలు జరిపించిన పరిపాలనము అధ్వాన్నముగా నుండెను. వారు తెలుగు దురాసీలపైన నొకరులపైన ఆధారపడియుండిరి. ద్రవ్యాపహరణము చేసిన దుర్మార్గుల కృత్రిమమును కప్పిపుచ్చుట కనేక రహస్యపు పద్ధతులు జరుగుచుండెను.

రాజ దిరుదులు వహించిన జమీందారులు విశేషముగా లంచము రిచ్చుచుండినందున వారికందరు స్నేహితులైరి. పోలీసు వ్యవహారము

* విశాఖపట్టణము జిల్లా మాన్యుయల్-కార్మికేయ ౪౦౪.

(15-2-1819 తేదిన గంజామునుగూర్చి వ్రాయబడిన మినిటు)

లను పరిష్కరించుటకు చీఫ్ ఇన్‌కవున్సిలు వారెన్నడును పూనుకొనలేదు. అట్టి ప్యవహారములను బహు అరుదుగా విచారించుచుండిరి. ఎప్పుడైనను కంపెనీవారి నేతగాండ్రకు ఇతర తొరల నేతగాండ్రకు సంబంధించిన ప్యవహారములలో మాత్రము వారు న్యాయపరిశీలన చేయుచుండిరి. రెవిన్యూ ప్యవహారములలో నిప్పటికంటె అప్పుడు విశేష పరిశీలన చేసియుండలేదు, అని తేలికగాను వ్రాసిరి.

ఈ పూర్వ పంక్తియ జమీందారుల గుణదోషములను గూర్చియైనా విచారణ జరుగలేదు. అందువలన అంతయైనా గరికముగాను బలవంతులుగాను ఉన్న సామంతు లిప్పటి కొత్తపద్ధతుల ననుసరించి సంచరింతురనుకొనుట శక్యముకాదు.

ఈరాజులు సోమరులుగను అజ్ఞానులుగను పిచ్చి మతపట్టుదల కలవారుగాను ప్యవసాయ శీలురుగను దుర్జయ న్వధావులుగను దాంధీరులుగను, కుంపిసీ సర్కారువారి యుద్ధోగ్గులపట్ల అనుమానము కలవారుగను ఉన్నారు. వారు సర్కారుకు వస్తు చెల్లించు సామాన్యప్రజల పంటివారము కాదుని యనుకొనిరి. ఇట్టివారికి మెటువంటి హాని కలిగించినను వారిపట్ల పుత్ర చేసినను అనుమానము చేసినను విశేష ప్రమాదములు కలుగుటకు కారణమగును. వారికి భయము అనుమానము అగ్రహము కలిగినచో వారెంతటి సాహసమునైన చేయుదురు. అటువంటి సాహసములు జరుగుటకు తావియుటండా సర్కారువారు నివారింపవలెను.

ఈ జమీందారులు నిజమునకు జయింపబడినవారుకారు. ఈజిప్టులో మనయధికారము సర్వదా బలహీనముగాను కశ్మీరముగాను ఉండెడిది. ఈ రాజాలవ్వారా మనమీదేశమును పరిపాలించి యుంటిమి. ఇప్పుడు 1802 నాటికొత్త పరిష్కారమును బట్టి వారిని సత్కారములేకుండా మనము నిరాకరించినాము. సర్కారుకొక వాయిదా పైకము దాకీయున్నను వారియెద్దేములు జప్తు చేయబడుచుండును. సామ్ము చెల్లించనిచో వేలము

పేయబడును. పూర్వపు పోలీసుపద్ధతికి విరుద్ధంగా ప్రస్తుతము కొత్తపోలీసు ఉద్యోగులు నియమింపబడి యున్నారు. కొత్తగా సివిలుక్రిమినలు అధికారుల నేర్పరచడమైనది. ఈ పద్ధతులు కొత్తవిగాను తికమకలుగాను ఉన్నవి. పూర్వపు సత్యకాలపు దినములలో కలుగని యనేక ఇబ్బందులకు విసుగుదలలకు నివి కారణమైనవి.

పూర్వము రైల్వేకు డిస్ట్రిక్టు మేజిస్ట్రేటు అధికారములేదు. జిల్లా జడ్జి కా యధికారముండెను, ఆయన స్థిరముగా నొకచోట నుండెను. ఆయనక్రింది దారోగాలు బండ్రోతులు చేయు పనులకు పైతనిఫీ లేకుండెను. అందువలన ప్రజలవలన సొమ్ములాగి ప్రజలను పీడించుట తప్ప వారుచేయు పనిలేదు. జమీందారులు వారికి అలుసుగానుండిరి. వారు చేయు చిన్న తప్పిదములను గోరంతలుకొండంతలుచేసి లాభముపొందుట గొప్ప వ్యాపారముగనుండెను. కొత్తాళ్ళు బర్తరపు కాబడిన రైలుదారులు దుబాసులు, బట్లర్లు, కొట్లలోను కచ్చేరీలలోను ఎందుకును పనికిరారని తీసివేయబడినవారు దారోగా పనులకు కుదురుచుండిరిని తేకరీదొరవారు వ్రాసిరి. వారి బండ్రోతులెందుకును పనికిరానివారు. భత్యమునకు కుదిరిన జవానులు కచ్చేరీలలో కనిపెట్టుకొనియుండు “బేరోజు” (బేవారసు దళారీ) మనుష్యులునీ దుబాసుల నాశ్రయించుచుండెడివారు. వారు వారిబండ్రోతులుగా నుండిరి. అటువంటి జవానులను జమీందారీలలోనికి పంపించుటవలన చాలా అనర్థములు కలిగెను. పూర్వపుపద్ధతి చెల్లుబాటుగా నుండిన రోజుల్లో జమీందారు లెటువంటి హెరములు జరుగుచుండినను జిల్లాజడ్జిగారిక్రింద కొత్తగా నేర్పరచిన పోలీసు పద్ధతివలన నంతకన్నను అధికమైన హెరకృత్యములు జరుగుచుండెను.

ఈ దారోగాలు జరిగించిన హింసలవలనను కొత్తగా ప్రవేశపెట్టిన రెవిన్యూ జూరీషియలు చట్టములను అమలుచేయుటవలనను వినిగి, కాళ్ళత పరిష్కారము జరిగిన పిమ్మట చాలా సంవత్సరములవరకు జమీందారు లనంతృప్తి చెంది అనంకుష్టితో నుండిరి. ఇందుకు తోడుగా

దురదృష్టవశముచేత వారెంత మానవంతులో అంతరి కృతకూడాకలవారై యుండిరి.

1794 వ సంవత్సరములో విజయరామ రాజుగారు చనిపోయిన తరువాత ఆయన కుమారునియొక్క అధికారమును తగ్గించుట కుంపిసి వారి కావశ్యకతగా కనబడెను. అందుకొకట లోగడ సీతారామరాజు గారివలన పదభ్రష్టులుగా చేయబడిన కొందఱ జమీందారుల వారసులను వారి పూర్వస్థితులను తిరిగి యొనగబడెను. అస్తిగాని పరివరిగాని లేకుండా వారు తమతమ జమీందారీస్థలములకు వెళ్ళిరి. వీరిలో చాలా వారికి శాస్త్రీయమైన సోదరుడో లేక పితృవ్యభుక్తుడో యుండి జమీందారీ సొత్తు తనదేయని వివాదముచేయుచు కొందఱు కొందఱనమును కూర్చుకొని పోయి జమీందారీయొక్క కొంతభాగము నాక్రమించి ముష్కరముగా ననుభవించుట జరుగసాగెను.

ఇంగ్లీషు కుంపిసి సర్కారువారు నైన్యమును కూర్చి యిటువంటి ముష్కరజనులను శిక్షించుటకు వారి స్థలములలోనుండి వారిని వెడల గొట్టుటకును మొదట కొంత ప్రయత్నము చేసిరి గాని అట్లు సేననంపి నప్పుడు కొన్ని పర్యాయములు జయము కలుగుటయు కొన్నిపర్యాయ ములు అపజయము కలుగుటయు సంభవించినది. ఒక పద్ధతిగాను బలముగాను నడిపింపకపోవుట వలన అధికారులనుచున్న దానికన్న ఎక్కువ తరుచుగా పిఠూరీలు కలుగుచుండెను. సర్కారుకు ధనము జనము ఎక్కువగా నష్టము కలుగుచుండెను. అట్టి సమయములలో పిఠూరీదారులతో రాజీనామా పడుటకు రాయదారములు జరుపుటయు అందువలన వారు మూర్ఖము పెహించుటయు తటస్థించినది. క్రొత్తగా మొనగాండ్రు బయలుదేరి సర్వత్ర బందిపోటులు జరుపసాగిరి. కుంపిసి వారవలంబించిన పద్ధతివలన తమపైన చర్చ జరుపరను నమ్మకముతో జమీందారులు తాము చెల్లించవలసిన కీస్తలు చెల్లించక మానినేసిరి.

1832 వ సంవత్సరము వహ్మిప్రకారమునందు విభావపట్టణము జిల్లాలోను గంజాము జిల్లాలోని పర్తామిడి జమీందారీలోను కొందఱ

జమీందారుల పితూరీలు విస్తరించెను. వానిని అణచుటకు కుంపిసీ నక్కారువారు విశేష సైన్యమును పంపించవలసి వచ్చెను. ఈ పితూరీలు పుట్టుటకు గల ముఖ్యకారణములను విచారించి స్పష్టముగా తెలియ చేయుటకును వానిని నివారించుటకు సాధనముల నాలోచించి, పితూరీలను అణచుటకును ఇకముందిట్టి పితూరీలు కలుగకుండా నివారణోపాయములను నూచించుటకును అప్పట్లో రెవిన్యూబోర్డు మొదటి మెంబరుగా నుండిన జార్జి కన్నెల్ దొరగారిని 1832 కిశంబరు నెలలో స్పెషల్ కమిషనరుగా నియమించి ఆయనకు అసాధారణములైన విశేషాధికారముల నొసగిరి. పితూరీలు జరుగుచున్న కాలాకాలలో "మార్షల్ లా" అను సైనికశాసన విధుల ప్రకారము హద్దుమీరిన వారి సురిదీయుటకు కూడా ఆయన శధికారమిప్పించినట్లు ప్రకటింపబడెను.

అదివఱకు విశాఖపట్టణము జిల్లాలో జరిగిన పితూరీలకు ముఖీ వీరభద్రరాజు, కారల్లపూడి జగన్నాథరాజు అని పిలువబడు పాయకరావుగారును ముఖ్యకారకులైనట్లు కన్నెల్ దొరగారికి కనబడెను. వీరిలో మొదటివారు కాశీపురము జమీందారీనుండి తొలగింపబడిన ముఖీరాజగోపాల రాజుగారి కుమారుడు. 1793 లో విజయనగరము రాజుగారినుండి జమీందారీని పొందిన పిమ్మట రాజగోపాల రాజుగారు కల్లోలము కలిగించెను. మరుసటి సంవత్సరము విజయనగరము రాజుగారు కుంపిసీవారిపైన పవ్వనాభయ్యుద్దము చేసి ఓడిపోయిన పిమ్మట నీ రాజగోపాలరాజుగారు వారి పట్టుబడుమువారికి సహాయము చేసెను. ఇటీవల వీరభద్రరాజుగారును విజయనగరపు చిన్నరాజుగారిని తమ సంరక్షణలో నుంచుకొనిరి. విజయనగరపు రాజువారు సంస్థానమును కుంపిసీవారికి పెప్పగించి కాశీకి పెట్టిరి. జమీందారైన వీరభద్రరాజుగారిని పట్టుకొన్నవారికి 5000 రూపాయలు బహుమతి నిచ్చెదమని కుంపిసీవారు ప్రకటించిరి. రాజగోపాలరాజుగారు పాయకరావుగారు పూర్వము విజయనగర రాజుగారి సరదారుగా నుండిరి. వారికి చాలా ద్రవ్యము బాకీ పడి చనిపోవగా నీయన కాయాకు అనకాపల్లి జమీందారీని విజయనగర

ములో కలిపివేసిరి. ఆయన భార్యలకు సాలుకు వెయ్యిరూపాయల భరణము నిచ్చుటకు కుంపిసీ ఓపుగా ఏర్పాటు చేసిరి. పద్మనాభ యుద్ధము జరిగిన తరువాత విజయనగరము జమీందారీని తగించి అనకాపల్లి మొదలైన తాలూకాలను కుంపిసీవారి హావేరిఖండములో కలిపివేసిరి. కాళ్వరపరిష్కారకాలముందు ఆ దేశమును విజయనగరము రాజుగారు కుంపిసీవారి పేరములోకొని దానిని గోదే జగ్గప్పగారి కుమారుడైన ప్రకాశరావు గారికి తిరిగి విక్రయించిరి. పూర్వపు అనకాపల్లి రెండవ రాజుగారు 1814 లో చనిపోవుగా ఆయన ఏర్పాటుచేసిన యెరులు బయలుదేరినను. కాని అతని దత్తతయొక్క నిజానిజములు మాకు తెలియవని కుంపిసీవారు భరణములు నిలిపివేసిరి. అతడూరికొనెను గాని అతడు చనిపోవుగా నొకజ్జారి పాయకరావు అని పేరు పెట్టుకొని ఏస్తానమైన ఆయుధజనులతో బయలుదేరి దేశములో పిఠూరీచేయుట దోచుకొనసాగెను. ఈ జిల్లాలో నైఋతిభాగమునందీయనయు మధ్యఖండమున వీరభద్రరాజుగారును పిఠూరీలు చేయసాగిరి ఈ పిఠూరీలయొడుకు చూచి క్రొత్త ప్రాప్రయిటట్లు బయలుదేరినదో వారికి సహాయముచేయుట గాని వారి తాలూకాలను తమ స్వంతయుద్యోగులద్వారా వ్యవహరించుటకు గాని శక్తిచాలక, దాకీయున్న పేష్కారుల పైరుముద్రించి తాలూకాలను వేలము పేయించకుండా కుంపిసీ సర్కారువారు ఉపేక్షించుచున్నారని చాలామందికి చైర్యమువరిగి సర్కారుకు చెల్లించవలసిన కిస్తీలను ఎగబెట్టి సొమ్మును తమ విలాసములద్రించి వినియోగించుకొనసాగిరి.

ఈ పిఠూరీలకు పాలకొండ ముఖ్యస్థానమై యుండెను. పూర్వము పాలకొండ జమీందారు నరేంద్రరావుగారు సర్కారుపైన తిరుగుబాటు చేయగా ఆయనను తప్పించి 1798లో పాలకొండ తాలూకాను సీతారామరాజుగారి కిచ్చిరి. ఆయన 1798 లో చనిపోయెను. ఆయన కనిష్ఠసోదరుడైన వెంకటపతిరాజుగారు ఆ తాలూకాపైన రూ 5500 చెల్లించునట్లు కాళ్వరపైసలా జరిగెను. ఈ సమయమున పూర్వము తిరుగుబాటుచేసిన ఈయనగారి తండ్రి నరేంద్రరావుగారు తానే జమీందారుడనని పేరుపెట్టు

కొని విశేషముగా ఆయుధజనమును కూర్చుకొని తాలూకాలోని రెండవ పట్టణమున జీవించుచు శాంతి భంగము కలిగింపసాగెను. కుంపిని సర్కారువారు పెద్ద సైన్యమును పంపి ఆయనను వెళ్ళగొట్టిరి. అటు ఏమ్మట వెంకటవతిరాజుగారికి దుర్బుద్ధి కలిగి సొమ్ము దుర్వ్యయము చేయుచు కుంపిని కిస్తీ చెల్లించకపోవగా కలెక్టరుగా రాయన తాలూకాను జప్తుచేసెను. ఆయన దివాను జామీనునిచ్చి విడుదల చేయించిరి. ఇట్టి స్థితిలో జమీందారుకు దివానుకు 1827-28 చుద్య కలకలు కలిగెను. దివానుగారిని ఇంకొకరిని జమీందారుగారింటిదగ్గర చంపివేసిరి. ఈజమీందారు నిరసించియున్న ప్రదేశము జనుల కగమ్యమైనది. జాడ్యప్రదమైనది. చూరజనులు వసించునట్టిది. అందువలన తన క్రిందనున్న నలుగురు జవానులు కోనకొండకుపోయి జమీందారును పట్టుకొనుట సాధ్యము కాదని మేజిస్ట్రేటు రిపోర్టుపంపెను. ఇట్టి స్థితిలో 1830 లో వెంకటవతి రాజుగారు చనిపోయెను. ఆయన కుమారుడైన కూర్మరాజు చిన్నవాడు. ఆయన నవతిరియ్యలలో నొకామెను ఎస్టేటు మేనేజరుగా నియమించిరి. అక్కడికొండదొరలు మొఖాసాదారులు ఒక్కొక్కరాణిపక్షమువహించి అల్లరులుసాగించి కుంపినివారికి కిక్కులు చెల్లించకుండా కాము లాభముపొందుటకు కుట్రలుచేసిరి. 1833లో జమీందారుకు యుక్తవయస్సు వచ్చినప్పటి కొక లక్ష రూపాయల ఠాకీ తేలెను. అందులో మైనరురాజాకోర్టు ఆఫ్ వార్డువారి షరతున నున్న కాలమున చెల్లవలసినదానిలో మూడవవంతు పదలి మిగిలిన దానికి జమీను పుచ్చుకొని జమీందారీని వప్పగించుటకు కుంపినివారు కలెక్టరుగారికి ఉత్తరువుచేసిరి. ఉపద్రవస్వభావము గల పితూరీలు జమీందారీలో జరిగినవనియు ఇంకను కొంతకాలము తాలూకాను కోర్టుఆఫ్ వార్డుమేనేజిమెంటు క్రింద నుంచుట యావశ్యకమనియు కలెక్టరుగారు 1832 ఆగష్టు నెలలో రిపోర్టుచేసిరి. పితూరీలవలన చాలా కష్టములు కలిగెను. ఒకదినము పట్టవగలు జారీజలోనున్న సిబ్బందివైన నొకజట్టు పితూరీదారులు మోహరించి ఇద్దరు సిపాయిలను చంపి ఏడుగురికి గాయములు చేసి ఊరు దోచుకొని పదిరుపాకులెత్తుకొని పోయిరి.

ఇంతలో రస్సెల్ దొరగారు స్పెషల్ కమిషనరుగా వచ్చిరి. 1893వ సంవత్సరము జనవరిలోగా అనగా రస్సెల్ దొరగారు వచ్చిన కొద్దిరోజులైన తరువాత నీ పిఠూరీదారులు మునపటికన్న పశ్చిమ దౌర్జన్యములను చేయుట ప్రారంభించిరి. పాలకొండ అమీను ఆఫీసులో ఆంక్ష చేయబడి యున్న ఒక పేరుపొందిన నేరగానిని విడిపించుటకొరకా కదేరీమిడికి ఒక జట్టుపెట్టి మొహరించుకొని కార్యము ఫలించలేదు. అందువలన అదివరకు నర్కారు అధికారులవలన బయదుచేయబడి యున్న నేరగాంధ్రుని విడిపించుటకు గొప్ప సన్నాహము నాలోచించిరి. పాలకొండ సమీపమున నున్న అచ్చలపలనలోని కుంజులూరించును సమావేశమై యుండగా వారు చేయదలచిన దుర్మార్గమును తెలిసికొని దానిని విఫలము చేయుట జరిగెను.

వారిట్లు చేయబలసినంత ఆల్లరిచేసి రోటలోనుండి పారిపోయిరి. కుంజులూరి వారి రోటను పరిశీరింపగా పిఠూరీదారులలో ముఖ్యులపేర జమీందారుగారును ఆయన రమ్మయ్యను ఇంక నా పట్టుంబములోని వారును వ్రాసిన ఉత్తరములరిట్ట చొలికెను. వీనిని చదివినపిమ్మట కమిషనరుగారు కొండకు సిపాయిలను పాలకొండకు పంపించి అక్కడి వారు కుంజులూరి చేయకమునుపే వారియింట్ల నాక్రమించి నెమ్మదిగా అంచరిని పట్టుకొనిరి, 'హిరల్లా' అను స్త్రీనిక శాసనము నదివరకే ప్రచురపరచి యుండునందున రస్సెల్ గారికి నేరగాంధ్రుగా కనబడిన యారుగురు బట్టదారులను మరికరీ కోర్టువారి మొడుట విచారణచేసిరి. కుంజులూరిని జమీందారుగారి రెండవ భార్యయగు జగ్గయ్యనుగూర్చి రస్సెల్ గారు చేసిన యుత్తరువులు ఆ విచారణ పూర్తికాక మునుపే కుంజులూరి నర్కారువారంపిన ఉత్తరువువలన రద్దుపరుపబడి ఆమెను స్తేటు ప్రజనకు లేక రాజశైలీగా నుంచరి. తర్కినవారందఱును దోష యగా నెంచబడి వారికి మరణదండన శిక్ష విధించిరి. దివానును మజియొక మనుష్యుని బహిరంగముగా శిరిదీసిరి. జమీందారును ఆయన కుటుంబ మువారిని రాజశైలీయగా రాయవేలూరు కంపిరి. జమీందారీని కుంజులూరి నర్కారులో కలిపివేసిరి.

కాలకొండపిఠూరి అజచివేయబడిన కాలముననే అనగా 1833లో
 మిలీటరీ పీకర్షదరాజుగారిని కుంపిసి సర్కారు సైన్యము వట్టుకొనెను,
 పాపకరావు ఆయన పరివార జనమును నిజామురాజ్యములోనికి పారి
 పోయిరి. 1834వ సంవత్సరము మే నెలలో చాలా జనముతో ఆయన
 మేజిల వచ్చెను. మిలిటరీ సైనికుల యొత్తిడిచేత గోలుగొండ పర్వతము
 నకు వెనుకగా నున్న రాజమహేంద్రవరము జిల్లాలోని రంపకొండల
 లోనికి ఆయన పారిపోయెను. పిమ్మట రంప జమీందారుగా రాయనను
 వట్టుకొని కుంపిసివారి తప్పగించగా అనకాపల్లిదగ్గర ఆయన నురిదీసిరి.

రస్సెలుగారు ఈ పిఠూరిలను గూర్చి 1835 నవంబరు 18వ
 తేదీన ఒక నివేదికను పంపిరి. ఆ మరునటి వత్సరము మద్రాసు గవర్న
 రైన అడముగారు సర్కారు జిల్లాలను తనిఖీచేయుటకు వచ్చిరి.
 తక్కిన కుంపిసివారి రాజ్యములోని జిల్లాలలో అమలు జరుగుచున్న
 పరిపాలనా విధానమును శాసన విధులును ఈ కొండప్రాంతములకును
 కొండ జమీందారులకును తగవనియు గవర్నరుగారు జాతీచేయు ప్రత్యేక
 ఉత్తరువుల క్రింద కలెక్టరుయొక్క నిరంకుశ పరిపాలనా విధానమును
 ప్రవేశపెట్టుట అవసరమనియు రస్సెలుగారి సూచనను అడముగారా
 మోదించి 1835 లో మినిట్సు వ్రాసిరి.

వీరు చెప్పిన సంగతులు సిజములని త్వరలోనే రుజువయ్యెను
 గుమ్మనూరులో పిఠూరి జరిగెను. దీనినిగూర్చి 1836ఆగష్టు 12వ తేదీనను
 1837 మే 11 వ తేదీనను రస్సెల్ దొరగారు రిపోర్టులు వ్రాసిరి. కుంపిసి
 వారు సర్వాధికారులని తెలిసికొనియున్న ప్రదేశములలో అమలు
 జరుగుచున్న ప్రభుత్వ విధానమును శాసనవిధులు నీ ప్రాంతములకు
 వర్తింపజేయుట పిచ్చిపనియనియు, కడచిన ముప్పది సంవత్సరము
 లోని ప్రాంతములందు కుంపిసివారు పోలీసు అధికారులనైన నేర్పరచి
 యుండలేదనియు, కుంపిసివారు దేశమున కధికారు లనుసంగతి ఈ
 ప్రాంతమువారికి తెలియనే తెలియదనియు గంజాము విశాఖపట్టణము

* విశాఖపట్టణము జిల్లా మాన్యులు పుటలు 400-402.

కొండ ప్రదేశములకొక స్పెషల్ కమిషనరు నేర్పరచుటకు కుంపిసి వారలోచించిరి. ఇదికూడా నరిమైన వద్దలితాదని ఆయనకు తోచెను. నాలు ప్రదేశములపైన అధికారము సాపించనిచో వాని నానుకొని యున్న కొండప్రదేశములపైన అధికారము నహించుట చాలా కష్ట సాధ్యమైన కార్యమని ఆయన చెప్పిరి. ఈ కొండ ప్రాంతములలో పిఠూరిలు కలిగినప్పుడు సైన్యము, పరివారము, ఆయుధసామగ్రి నరం బాము అంతయు ప్రక్కనున్న ప్రాంతములనుండి రావలసియుండును. దిగువదేశపు కలెక్టరులకు కావలసిన పనులనుగూర్చి యాజ్ఞాపించుటకు కమిషనరు కదితారమిద్దరిలసి యుండును. ఆయనకు కలెక్టరులు కొన్ని విషయములలో తానేదరులుగాను కొన్ని విషయములలో వారికి లోబడని స్వతంత్రాధికారులు గాను ప్రవర్తింపవలసి చెప్పును ఇందువలన నర్కారు కార్యములను నిర్వహించుటకు అత్యంతావశ్యకమైన అను కూల్యము, నమరనత కలుగజేరపు, కాబట్టి కొండజమీందారులను సామాన్య సివిల్ ప్రీమినలు కోర్టుల యధికారమునుండి తప్పించి వీరి పైన సివిల్ ప్రీమినలు న్యాయ విచారిచాదికారములు కలెక్టరులకే కలిగించి కొండజమీందారులను కలెక్టరులయధికారమునకు లోబరచినచో కలెక్టరుల అధికారము, చర్చమును చెల్లుబగియగును. కొండ జమీందారుల బాధలను నివారించుటకును వారిని ఆదుపులోనుంచుటకును వీలుకలుగు నని కస్పెల్ గారు తెలియజేసిరి. అంతట 1839 వ సంవత్సరములో 24 వ నెంబరు చట్టమును తాసింది ఈ సూచనల నమలుజేసిరి (విశాఖ పట్టణము కిల్లామాన్యులు పుటలు 100-101).

జయపురపు జమీందారుగారైన విక్రమదేవుగారు అనమర్దులుగా నున్నారనియు ఆయనశ్రీండి చ్యవహారస్తులు ఆక్రమములు అన్యాయములు జరిగించుచుప్రజలను ఓడించుచున్నారనియు 1848 సంవత్సరములో చాలా పిర్యాదులువచ్చినవి. రైతులు విశాఖపట్టణమునకు వచ్చి దేశమంతట నర హత్యలు దొంగతనములు బలవదాక్రమణములు జరుగుచున్నట్లు తెలియ చేసిరి. తుదకురాజాగారి యుద్యోగులను జయపురము తాలూకానుండి తరిమివేయుటతో పిఠూరిలు పుట్టెను. జయపురము జమీందారుగారి

కుటుంబములోనేకలకలుపుటైనను, అజమీందారీలో కలెక్టరుగారి అధికారము దిక్కరించిరి.

రివిన్యూ మేనేజిమెంటు మాత్రమేగల దేశములో శాంతి భద్రతలు కాపాడుటకొరకు పోలీసుఫాజు నుంచుట కుంపిసీవారి విధియని కలెక్టరుస్మాత్రులుగాను నూచించెను. 1869-70 సంవత్సరములలోకూడా జయపురములో పిఠూరీలు జరిగెను. కుంపిసీవారి పోలీసుఫాజు సక్కడ నుంచుట రాజాగారి సలహాదారుల కిష్టములేదు. అందువలన కుట్రలు జరుగుచుండెను.

ఈ కొండ జమీందారీలో ఎనుబడేద్ద నుండి అరాజకము వర్ధిల్లుచుండగా కుంపిసీవారు తమ నైనికబలమును గాని ఇతర ఫాజును గాని తెచ్చి ప్రజలలో భయభర్తులు కలిగించుచుండా సామాన్య పరిపాలనా పద్ధతులను అమలుజరుపుటకు ప్రయత్నించినందువలననే ఈ పిఠూరీలు వర్ధిల్లెను.

జయపురము రాజాగారికి గాని ఆయన సరదార్లకుగాని ప్రాచీనాధికారములు లేకమైననులేవు. కటకమునకు లోనై యున్న మహాళతో (అనగా కటకమునకు పన్నుకట్టెను తాలూకాలలోను) బంగాళము నకు నైఋతి సరిహద్దునగల అడవి తాలూకాలలోను మన కంఠంపై సమీపమున నున్నట్టియు జయపురములో కలిసి వ్యాపించియున్నట్టియు "సెంట్రల్ ప్రావిన్సెస్" మధ్యరాష్ట్రములలో నున్న జమీందారీలలోను కేవలము చిన్నమగు పద్మరి యవలంబింపబడుచు నున్నెను.

ఈ జయపురము మన్యములను తినిభీచేయుటకు వెళ్ళిన ఇంగ్లీషు కుంపిసీ యుద్ధోగ్నులందరికిని విశేష రోగపీడ కలిగినది. వారు చాలా ఇబ్బందిపడిరి. అధినప పరిపాలనా పద్ధతులను జరుగు ప్రాంతములకు దూరముగా నున్న ప్రదేశములందు కలుగు ప్రమాదములను వారనుభవించిరి.

9. 1857 నాటి పితూరీలు

ఉత్తర హిందుస్తానమునుండి మహారాష్ట్ర గోసాయాలును వాహాదీ పరీరులును 1857 ు దక్షిణ భారతదేశమునకు ఎచ్చి మొగలాయి చక్ర పత్రియు మహారాష్ట్ర పీష్వాయు నింత నింత దేశనాయకులు నేకమై భారతదేశము నాక్రమించి దుష్కరిపాలనము చేయుచున్న ఈ ఇంగ్లీషు వారిని తరిమివేయుటకు యుద్ధము చేయుచున్నారనియు ఇక్కడవాడు కూడా తిరుగుదాటుచేసినచో నీ పంపిణివారిని చిల్లరలో వెళ్ళగొట్టవచ్చు ననియు చెప్పుచు ప్రచారము చేయసాగిరి. అయినను ఈ మాటరీ ప్రాంతముల హిందువులకు రుచిలేదేదు. అదిమీట మరాటీ దండులని మనవారు పేరుపెట్టిన పిండాదీ దండులు ఎచ్చిపో గ్రామములు తగుల వెట్టి త్రీలను చెరిచి పురుషులను ఎదిరించి రాక్షస రృత్యములు చేసిన సంగతి యీ ప్రజలందును విరచిదోపలేదు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వము స్థాపించ బడునాటికిదేశము నేల చుంగిన మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యము సేనాబటు చేయుచుంగిన దుష్కరిపాలనమును అన్యాయములును వీరు చూచుపలేదు. అయితే మహమ్మదీయులలో మాత్రము కొంత సందేహము కలిగినది. ఆ సంఘర్షణము మొదలయిన పంటగ అగను చెలలో ఎచ్చినది. ఉత్తర హిందుస్తానమున కిట్టి సగతము నిపాయిపిష్టపదార్థాలచేతులలో నుండెను. ఇంగ్లీషువారి రాజ్య మంతరించినదను వార్తలు పట్టచుండెను. అందు వలన నిక్కడ కొంత అల్లరి జరుగునని జిల్లా కలెక్టరులు తలచిరి కాని ఎట్టి తిరుగుదాటులుగాని అల్లరులుగాని జరుగలేదు.

గోదావరి జిల్లాలో అప్పటి యర్షుగూడెము తాడిమళ్ళ తాలూకా లలో నుత్తరమున కొండల ప్రాంతములోని మన్యమునందు మాత్రమొక చిన్న తిరుగుదాటు జరిగెను. కొరటూరుగ్రామ ముననలు కోరుకొండ సుద్ధారెడ్డిగారి కుమారుడొక డనఁచురాల్చైన వికంతువును వివాహ మాదదలచెను. అయితే ఆమెను బుట్టాయగూడెము గ్రామముననలు దగ్గరకు ఓపియించెను. అంతట సుద్ధారెడ్డిగారి హరిజనులు కోయజాతి వారు ఆ స్త్రీని బలవంతముగా యెత్తుకొనిపోవుటకు ప్రయత్నించిరి. గాని ఆమె చొరకలేదు. వారికప్పుడు అగ్రహముకరిగి ఆమెభర్త యూరు దోచు కొనిరి. ఈ సంగతివిని హెడ్ అసిస్టెంటు మేజిస్ట్రేటు 60 లేక 70 మంది పోలీసు జవానులతో బయలుదేరి అల్లరి జరిగినచోటికి వెళ్ళి దోపిడి ఆస్తితోనహా కొందరు నేరస్తులను పట్టుకొని బుట్టాయగూడెమునకు తిరిగివచ్చెను. అప్పుడు సుద్ధారెడ్డిగారికింద కొండజాతివారు విల్లు నమ్ములతోను తుపాకులతోను వచ్చి వీరిని ముట్టించిరి. మేజిస్ట్రేటుకు తగిన నిబ్బంది లేనందువలన ఖైదీలను విడలివేసెను.

అటుతరువాత గోదావరిజిల్లా కలెక్టరుగారు డివిజేక్టరములో నున్న రెప్రెజెంటేటివ్ కౌన్సిల కౌన్సిలర్ల శాసనము అండ్ మైనర్లు ఆను సైనికదళ భాగములతో బయలుదేరి తిరుగుదాటుదారులు నాగవరము కోటలో దాగుకొన్నట్లు విని అక్కడికి పోయెను. అయితే వారు రహస్యమార్గములద్వారా పలాయనమైరి. అంతట సిపాయిలు వారిని తరుముకొనిపోవుచు జీలుగిమ్మిల్లి దిగ్గర నొక కొండ నెక్కుచుండగా తిరుగుదాటుదారులు కొండ ఎగువనుండి త్రిందికి తుపాకులు కాల్పుట ప్రారంభించిరి. కొండకు రెండుప్రక్కలను ఆడపులులచెను. సిపాయిలు చుట్టుదిరిగి గ్రామములోనికి వెళ్ళగా తిరుగుదాటుదారులు వీరిపైన దాణ ములపర్లము కురిపించి చుపాలతో కాల్చి చుదకు ఆడపులలోనికి పారి పోయిరి. సిపాయిలు వారికొరకెంత వెదికినను చొరకనందున సిపాయిలా చుట్టుపట్ల గ్రామములను తిగులచెట్టసాగిరి. గ్రామస్థులు భయపడి ఇండ్లను భాగదేసి పారిపోవసాగిరి. ఇట్లు పదునైదుదినములా మన్య ములో నీ సిపాయిలు చాలా అవసలుపడి తిరిగిరి. ఇంతలో వారికి

మనకపు జ్వరములు పట్టుకొనెను. కొందరు చచ్చిరి. తరువాత దీని నిమిత్తము ఒక రివిన్యూ సిబ్బందిని తయారుచేసి కెప్టాను అల్లెయిన్ జిల్లాంపీలు క్రింద పంపించిరి. అప్పుడు వారు సుబ్బారెడ్డిని యేడుగురు కుట్రదారులను పట్టుకొని 1857 సం॥ XIV చట్టం ప్రకారం సెషన్స్ కమీషనరు హోదాతో పనిచేయుచున్న పెషన్సు జడ్జి యెదురు పెట్టిరి. ఆయన విచారించి సుబ్బారెడ్డికిని కొన్ని సీతారామయ్యకును ఉరిశిక్షలు విధించెను. ఆ ప్రకారము వారిని 1858 ఆక్టోబరు 7న తేదీని బుట్టాయ గూడెములో నురిదీసిరి.

సీతారామయ్య నడిది తమ్ముడు కొర్ల వెంటసుబ్బారెడ్డిని గురు గుంటల కొమ్మిరెడ్డిని అదినముననే సుంకరస్వామి హత్యకు మద్దతు చేసిన నేరమునకు పోలవరములో నురిదీసిరి. అప్పుడే కొరుకొండ సుబ్బారెడ్డి సోదరుడైన తమ్మిరెడ్డి యీ తిరుగుబాటులో పాల్గొనినందులకు తూటిగుంటలో నురిదీసిరి.

ఈ విచారణ తరుగుచుండగా ముఖ్యమైన ముద్దాయిలలో నొకడు చేతులు జోడించి అయ్యా నానాసాహెబుగారు ఉత్తర హిందూస్థానమున ఇంగ్లీషువారిని జయించి రెన ప్రస్థముతో పెచ్చుచిన్నాదనియు ఇంగ్లీషు వారికి వ్యతిరేకులైనవారికి తగినరీతిగా బహుమానము లొసగుననియు నేను విన్నందువల్లనే యీ తిరుగుబాటులో పాల్గొంటినని చెప్పెను. *

యర్నగూడెము తాలూకా పూర్వము రాజమహేంద్రవరము లేక గోదావరి జిల్లాలో చేరియుండెను. దాని కుత్తరమున నిజామురాజ్యమును దక్షిణమున తణుకు. తూర్పున గోదావరినది పడమర ఏలూరుతాలూకాయు నుండెను, దీని విస్తీర్ణము 1249 చదరపు మైళ్ళు. 1888 లో దీని జన సంఖ్య 145775. ఇందులో 203 గ్రామములుండెను. ఇందులో 82 జమీందారీ గ్రామములు. యర్నగూడెము జిల్లానికి కొండమనకములు, నాగరక ప్రజల తాలూకాలకు దగ్గరగా నున్నందువలన తక్కిన ప్రాంత

* Godavari District Manual; - Henry Morris
pp 299-301

మొలకన్న సీప్రాంతములు కొంత తెలుగుమీరి యుండెను ఇది 385 చదరపుమైళ్ళు పై లాభము కలిగియుండెను. ఇందులో కోయజాతివారుండిరి. ఇక్కడ భూములు కొన్ని మన్యులువారుల క్రింద లోళ్ళకిచ్చుచుండిరి. ఇక్కడి అక్కారీ నల్లమందు పెద్దపహారములు కట్కిన ప్రాంతములకు విన్నముగానుండెను. ఉప్పు శాసనసమితులును తేడాగానుండెను. కలెక్టరులే గవర్నరుగారి స్వేచ్ఛలే ఏజెంటులుగా పరిపాలించుచుండిరి.

ఈ యర్జునాదెము కొండల మన్యులలో 1858లో నొకతిరుగుబాటు ప్రారంభమయ్యెను. చాలాతోటల కొండజాతివారును ఇతర జనులును తిరుగబడిరి. ఇది 1862వఱకును జరుగుచునేయుండెను. ఇంగ్లీషుప్రదుత్వము వారుదీనినబది ఏటారీదారులలో కొందరిని పట్టుకొని ఉరిదీసిరి. ములావారుల ముఠాలను, ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువారు కట్టుదేసి వారు రీసుకొన్న గ్రామములను చిగ్గరలోనున్న రెండు గ్రామముల గ్రామ ముననలుల క్రింద నుంచిరి. అంతట సీగ్రామములలో అల్లరులు తగ్గి శాంతిపరిస్థితులేర్పడెను. ఈ ప్రాంతములో కొంతభాగము పోలవరము గూడాల జమీందారీలో చేరియుండెను *

హైద్రాబాదు నిజాము మంత్రియైన నలూరుజంగు ఇంగ్లీషు మంపిసీ వారికి మిత్రుడై నందున నిజాము ప్రభుత్వ మింగ్లీషు మంపిసీవారి పక్షము జమీంది 1857 లో ఉత్తరహిందుస్తానములో ప్రారంభమైన తిరుగుబాటు దక్కనులో వ్యాపింపకుండా తగు బందోబస్తులు చేయసాగెను. అయితే నిజాము రాజ్యములోని వివిధ ప్రాంతములందలి ప్రజలలో తీవ్రమైన అనంత్యప్తి వ్యాపించి కొన్నిచోట్ల కల్లోలములు కలిగెను. నానాసాహెబుగారి మనుష్యులు, తాంతియాబ్షీ సైన్యములోని రోహిలాలు దక్కనులో ప్రవేశించి తిరుగుబాటులను ప్రోత్సహించిరి. వాహదీలు మహమ్మదీయులలో ప్రచారము చేయసాగిరి. నిజాము ఇంగ్లీషువారితో చేరినందువ నీరాజ్య

Ibid. 20, 264, 299, 300, 303.

* Maclean's Manual Vol I. p 75.

మును నాశనము చేయవలెనని ఓష్యాగారి పక్షమువారు ప్రచారము చేయుచుండిరి.

ఈ సందర్భములో హైదరాబాదు రాజ్యములోని అధివాసులు పరిసర ప్రాంతములవారితో కలిసి తిరుగుబాటులు గావించిరి. దొరంగబాదు జిల్లాలోని బిల్లులు ఇంగ్లీషు బంపిణీవారిపైన తిరుగుబాటు గావించిరి. వైజాపూరు రాష్ట్రముపై న గోవిందరావు కాశీరాజపాండేయను నతడును పాదాణి నాయకుడును బిల్లులు నాయకులైరి. తెలంగాణ ముంచి బిల్లులు ప్రోగై దొరంగబాదు అహమ్మదునగరు జిల్లాలలో తిరుగుబాటు సైన్యమున చేరిరి. ఇంగ్లీషు సైనికాధికారియైన కెప్టెను పెద్దలు దాయిజాపూరు తాలూకాలోని వారాదగర్ నీ బిల్లులనే నెదుర్కొనెను. అప్పుడు జరిగిన యుద్ధమునందు ఇంగ్లీషు సైనికుల తుపాకీగొండ్ల పర్జమునందు నలుబది ముందరి బిల్లు మరణించిరి. వారి బిల్లునమ్ములు ఖగ్గములు ఇంగ్లీషు సైన్యమును ప్రతిఘటించలేకపోయెను. అందువలన వారి సైన్యము చెల్లాచెదరయ్యెను. వారినాయకులైన గోవిందరావుగారు శత్రువులకు పట్టుపడగా నాయన నింగ్లీషువారు శ్రేయశీలి.

ఉత్తరమున నింగ్లీషు బంపిణీవారితో యుద్ధము చేయుచున్న సేనానాయకుడైన రాంతియాదోపసేనలోని రోహిలాలు దక్కనులో ప్రవేశించి ఆతంతా గ్రామమును పట్టుకొనిరి. 1858 ప్రాంతములో వీరి గుంపులను దొరంగబాదునుండి పారదోలిరి. అంతట వారిలో కొంత ముంది పర్వజిల్లాలో ప్రవేశించిరి. 1858 జనవరి 10వ తేదీన హింగోలి దగ్గర 17 గంటలు ఘోరమైన యుద్ధము జరిగెను. అందులో కొందరింగ్లీషు కెప్టెనులు గుండుచెట్టులు తినిరి. రోహిలాలు తుదకు అవజయము పొందిరి గాని వారి అల్లరులు సాగుచునేయుండెను. వారు ధరాశివ జిల్లాలోని గ్రామములను దోచుకొనుచు ఇంగ్లీషు సైనికులతో సంకుల సమరములను చేయుచుండిరి.

హైదరాబాదు సంస్థానమునందు అదిలాబాదు జిల్లాలో నుండిన అధిపవాసులగు గోండుజాతివారు "రాంజీగోండు" అను నాయన నాయ

కత్వము క్రింద రోహిలాంత్ కరిసి బ్రిటీషుదొరతనముపైన తిరుగు
బాటుగావించిరి. అదిలాబాదు జిల్లాలోని ఉబ్బూరు తాలూకాలో నొక
యుద్ధము జరిగెను. అక్కడి తిరుగుబాటుదారులలో 200 మంది రోహి
లారు 300 మంది గోంథలు నుండిరి. ఇంగ్లీషు కుంపిణీ సైన్యములు
1859 లో వారి నోడించి చెదరగొట్టెను. అంగ్లేయ సైనికోద్యోగులు
రాంజీగోండును పట్టుకొని అదిలాబాదులో నిర్మలపట్టణమున నొక చెట్టు
కొమ్ముకు కట్టి యురితీసిరి. ఆచెట్టు నిప్పటికిని 'రాంజీగోండు' చెట్టు అని
పిలుచుచుందురు.

చూడు ; ఆంధ్రప్రదేశ్ చరిత్ర, దిగవల్లి వేంకటకవరాపు.

10. ఖిల్లల కథ

ఆటవిక జనమును ఏయగా తాచి వారితో స్నేహము చేసినచో వారెంత విశ్వాసపాత్రులుగా నుండురో ఇంగ్లీషుప్రభుత్వ చరితమున జరిగిన ఒక సంఘటనము వలన తెలియగలదు. ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారు 1818 లో మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్యమును ఏర్పిన్నముచేసిన ఏఝ్మట ఆదేశములోని వివిధప్రాంతములందు తమ రాజ్యాధిపాతిము స్థాపించుటకు ప్రయత్నించిరి. 1853 లో నాగపూర్ రాజును పదిఝ్మరుని చేయుటతో మధ్యరాష్ట్రములోని మహారాష్ట్ర రాజ్యము పూర్తిగా ఇంగ్లీషువారి చేతులమీదకు వచ్చెను.

ఇంగ్లీషువారు ఖండేషులోను బొంబాయి రాష్ట్రములోను గల ఖిల్లలను ఆటవిక జనము నుండి రాజ్యమును స్వాధీనపరచుకొనుటకు ప్రయత్నించిరి. ఖిల్లలు చాలా ధైర్యముకలవారు; కూరులు; విలువిద్య యందు ప్రవీణులు. వీరింగ్లీషువారిపైన 1825లో దిరుగుదాటు గావించిరి. ఇంగ్లీషు కుంపిసీవారు ఖిల్లలపై 23 వ రెజిమెంటు అనబడు సైనిక దళమును పంపి వారిని తమటకు ప్రయత్నించిరి. తీవ్రమైన యుద్ధము జరిగెను. హైదరాబాదులోని నిజాము తిరుగుపై నుంచబడిన ఇంగ్లీషు సైనిక దళమును కూడా వారికి సహాయముగా పంపిరి. ఖండేషులో నొక ఖిల్ల ఏజెన్సీ పద్ధతి స్థాపించిరి. తరువాత 1857 స్వాతంత్ర్య యుద్ధమునందు ప్రత్యాతిపహించిన సేనాధిపతియైన సర్ జేమ్సు బ్రెట్రాము 1825 నాటికి 25 సంవత్సరముల యున్నగు యువకుడు. అతనిని ఖండేషుకు పంపిరి. అతని ధైర్య సాహసములు బొదార్యమును చూచి ఖిల్లల కాయనపైన గౌరవము కలిగెను. ఆయన వారిపట్ల దయగా నుండుట వలనను అతడు గొప్ప వేటకాడైనందునను వారి కాకనియందు భక్తి

విశ్వానమ రేర్పదెను. అంతట వారాయనకు రోబిన్సన్. అతడే
 "లైట్ ఇన్ ఫాంటికోర్" అనబడు పదాదిదళము నేర్పరచి అందు
 బిల్లులను చేర్చికొనెను. తరువాత నాయన నిరతప్రాంతములకు బది
 చేసినను ఢిల్లీ లాయన యందరి ఛక్రి విశ్వానమను వీధక ఆయన
 కొలుచుచు ఆయన ప్రభావము వలన ఇంగ్లీషు కుంపిసీ బహదూర్ వారి
 నమ్మునబంటులైరి. అందువలన భారతదేశములోని ఇతరప్రాంతము
 లందరి ఆటవికజాతులింగ్లీషువారితో విరోధించితిరుగువాలు చేయుచున్న;
 బిల్లులు మాత్రము అంగ్లప్రభు ధర్మమై యుండిరి 1840-44వఱకు "మేనార్
 బిల్లుకోర్సు" అనబడు పైవికదళము నేర్పరిచిరి. 1857 లో జరిగిన భారత
 స్వాతంత్ర్య యుద్ధమునందు ఇంగ్లీషువారికి తోడ్పడిరి.

బిల్లులు పూర్వము రాజపుత్ర స్థానమున నుండిరి. వారి నిరతిరాజులు
 వెనుకకు త్రోసిరి. బిల్లులిప్పుడు ఆటాపర్వతము అశోకపుర్ కొండల
 మధ్యగల దేశమునందు నివసించుచున్నారు. ఇది అడవులతోను కొండల
 తోను నిండియున్న ప్రాంతము. అక్కడనుండివారు గుజరాతులోనికిని
 సింధురాష్ట్రములోనికిని దక్షిణ భారతదేశములోనికిని వ్యాపించిరి. వారు
 గొప్ప వేటకాండ్రును పృథ్వీములను నరుతుటలో నేర్పరులేగాని వ్యవసా
 యము చేయుటలో వారి వెనుకబడి యున్నారు. వీరిలో నలుబది కుల
 ములవారున్నారు. వీరు తమగ్రామములలోని ఢిల్లులనాయకులను కొలుచు
 వారి యాజ్ఞ ప్రకారము యుద్ధము చేయుచుందురు. ఘోరమైన యెము
 పచ్చినప్పుడుతప్ప వీరు గొడ్డుమాంసమును తినరు. ఇతర ఆటవిక
 జాతులవారినచేనే వీరును పాములను ఎలుకలను కోతులను గుఱ్ఱములను
 తినరు. వారు పెద్దపులి నొక దేవతగా కొలుతురు. చంద్రునిపైని
 చక్రమైన ప్రమాణము చేయుదురు. వారు శక్తిని హనుమంతుని
 భజింతురు. హిందువుల పంతుగలను వీరు చాలా ఉత్సాహముతోజరుపు
 దురు. హిందువులలో నున్న మూఢ విశ్వాసము లనేకములువీరికిని
 కలవు.

Encyclopaedia Britannica XIV th. Edition. Articles
 on Sir James Outram; and Bhils.

